

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Första kammaren.

Nr 42.

Tisdagen den 1 juni f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne maj.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, gjorda framställning om anslag till tryckningskostnader; och

nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1926—1927 för viss personal inom den civila statsförvaltningen i vad rör nionde huvudtiteln.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 329, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt; och

nr 330, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av § 7 mom. 2 och § 8 i förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 sid. 1) angående utvidgad näringsfrihet.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 166 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill att riksdagen må såsom kapitalökning för luftfartslånefonden för budgetåret 1926—1927 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att såsom kapitalökning för luftfartslånefonden för budgetåret 1926—1927 anvisa ett reservationsanslag av 600,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 49.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 611, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 101 ja och 114 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 181 ja och 163 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till socialstyrelsen m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetsrådet;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag under riksstatens femte huvudtitel till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter; samt

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till partiell löneförbättring åt häradshövdingarna.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.*

Föredogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bekämpande av arbetslösheten.

I en till riksdagen avlåten, den 19 mars 1926 dagtecknad proposition, nr 213, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för sagda dag, föreslagit riksdagen att för bekämpande av arbetslösheten, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder, under riksstatens femte huvudtitel för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 8,000,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under återopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte för bekämpande av arbetslösheten i enlighet med hittills gällande direktiv, tillämpade på sätt utskottet i utlåtandet angivit, för budgetåret 1926—1927 under riksstatens femte huvudtitel bevilja ett extra reservationsanslag å 8,000,000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *A. C. Lindblad, Oscar Olsson, J. Nilsson* i Malmö, *J. G. Walles, A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén, C. R. Jansson* i Falun, *L. J. Carlsson-Frosterud, E. Kristensson* i Göteborg och *O. Nilsson* i Örebro, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte för bekämpande av arbetslösheten i enlighet med hittills gällande direktiv för budgetåret 1926—1927 under riksstatens femte huvudtitel bevilja ett extra reservationsanslag å 8,000,000 kronor.

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Det statsutskottsutlåtande, som nu föreligger, avser såsom bekant anslaget till arbetslöshetshjälp. Innan jag kommer in på själva detta utlåtande, tror jag det vara nödvändigt att lämna en ganska utförlig redogörelse för de direktiv, som fastställdes av den svenska

riksdagen år 1922 och som i vissa avseenden förändrade de förut gällande direktiven. Om herrarna vilja titta på sidan 13 av betänkandet, finna herrarna där en redogörelse, som utgöres av ett utdrag ur riksdagens skrivelse nr 291 år 1922, och där förekommer först och främst ett summariskt sammandrag av dittills gällande praxis beträffande arbetslöshetskommissionens tillvägagångssätt i fråga om arbetskonflikter. Det säges först, att man har att skilja mellan allmänna konflikter, d. v. s. konflikter, som omfatta det övervägande antalet arbetare inom visst fack antingen på en särskild ort eller inom landet i dess helhet, och partiella konflikter, och det heter sedan:

»Så snart *allmän* konflikt inträdde i ett fack, avstängdes omedelbart alla fackets arbetare på orten respektive i landet från hjälpverksamheten. Såsom berörd av allmän konflikt betraktas därvid varje sådan person, som haft sin sista, mera stadigvarande sysselsättning inom facket i fråga. Om rekvisition av arbetskraft skedde för att besörja de sålunda avstängdas arbete, skulle jämlikt den offentliga arbetsförmedlingens praxis, att arbetsförmedlingen under alla omständigheter fortgår oberoende av inträffade arbetsinställelser, anvisning visserligen ske, men det förelåg ingen skyldighet för arbetare, tillhörande utanför konflikten stående grupper, att taga sådant arbete; en vägran härav invercade ej på rätten till understöd.

Var åter fråga om en *partiell* konflikt, skedde omedelbart avstängning endast av de arbetare, som direkt berördes av konflikten. Men» — och här kommer den springande punkten — »om arbetskraft rekvirerades för att besörja det av dem lämnade och blockerade arbetet, skulle det på nyss angivna grunder å andra sidan i och för sig icke föreligga hinder att anvisa till arbetet andra arbetslösa — inom eller utom den organisation, vars medlemmar deltog i konflikten —, i den mån de ur yrkessynpunkt ansågos lämpliga för arbetet. Frågan om påföljden av vägran att hörsamma anvisning eller att antaga arbetet, där det erbjöds, skulle, såvida ej avtalsbrott förelåg från arbetsgivarens sida, bedömas med hänsyn därtill, huruvida den bjudna lönen vore enligt eljest tillämpade grunder att anse som oskäligt låg eller icke.»

Det är den framställning riksdagen själv gjorde år 1922 av den praxis, som arbetslöshetskommissionen dittills hade tillämpat. Därefter kommer en mycket kortfattad redogörelse för vissa av Kungl. Maj:t den 10 mars utfärdade föreskrifter rörande arbetslöshetshjälpen vid konflikter. Det säges här: »Medan inom arbetslöshetskommissionen rått full enighet i övrigt rörande de sålunda tillämpade grunderna för hjälpverksamheten, hava meningsskiljaktigheter vid olika tillfällen där yppats i fråga om ställningen till sådana arbetstillfällen, vid vilka konflikt föreligger. Enighet har visserligen rått därom, att understöd icke må utgå till de i konflikt direkt deltagande eller, i händelse av allmän konflikt, till arbetare inom de fack, som befinna sig i konflikt — en princip, till vilken även Eders Kungl. Maj:t uttalat sin anslutning. Men däremot hava rests invändningar mot majoritetens uppfattning, att vid partiell konflikt anvisning av arbetslösa till det blockerade arbetet borde ske och skyldighet föreligga att antaga arbetet, så framt lönen ej vore oskäligt låg. Och dessa invändningar hava föranlett Eders Kungl. Maj:t att genom beslut den 10 mars innevarande år meddela ändrade bestämmelser i sådant avseende.

Enligt dessa bestämmelser får i fråga om arbetslösas avstängande från understöd, emedan de underlåtit efterkomma given anvisning till arbete, som av fackorganisation förklarats i blockad, icke provas av det lokala understödsorganet utan hänskjutas till arbetslöshetskommissionens arbetsutskott. Uppnås inom detta arbetsutskott icke enighet, skall frågan efter viss ytterligare utredning avgöras av Eders Kungl. Maj:t. Intill dess beslut i frågan meddelats av arbetsutskottet eller av Eders Kungl. Maj:t, bör avstängning från

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

understöd icke äga rum. Rörande motiveringen för de sålunda meddelade bestämmelserna må här hänvisas till det offentliggjorda statsrådsprotokollet.» Jag skall genast följa denna hänvisning, då med all sannolikhet det är av intresse för kammarens ledamöter att få kännedom om vad detta regeringsdirektiv av den 10 mars innehöll. Innan jag går in härpå, vill jag dock påpeka, att statsutskottet funnit det nödigt att ur detta statsrådsanförande citera *en enda* passus. Det står nämligen i betänkandet, att »departementschefen till statsrådsprotokollet uttalade sig angående frågan, om ett blockerat arbete kunde anses som lämpligt arbetstillfälle, och därvid yttrade, att 'sådana fall för visso kunde förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke toges till en arbetaregrupps blockadpåbud'». Jag förmodar, att statsutskottet har citerat detta med hänsyn till att det skulle vara huvudpunkten i statsrådets anförande, ty skall man göra ett sådant citat, är det väl ändå skäl i att någorlunda angiva den tankegång, som ligger bakom. Det står så här i statsrådets anförande: »Vad särskilt angår frågan om ett i anledning av arbetskonflikt blockerat arbete skall hänföras till lämpligt arbetstillfälle, anser jag, att sådana fall förvisso kunna förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke toges till en arbetaregrupps blockadpåbud. Men samhällsintresset kräver ock ofrånkomligt, att *understödspolitiken icke genom sin allmänna riktning blir ett medel att nedbryta den solidaritetsgrund och faktiska rättsordning, på vilken det kollektiva avtalssystemet byggts upp*. På grund av de växlande förhållandena kräves det ofta en ingående prövning av de i det särskilda fallet föreliggande omständigheterna för att kunna bedöma lämpligheten av en ifrågasatt arbetsanvisning. Det har emellertid vid sådant förhållande synts mig erforderligt, för undvikande av onödiga slitningar och vinnande av den i varje fall bästa lösningen, att närmare anvisningar meddelas om den ordning, vari frågor av nu omförmälda art böra behandlas.» Så nämnes det, att arbetskonfliktens beskaffenhet icke bör prövas av det lokala understödsorganet utan denna sak hänskjutes till arbetslöshetskommissionens arbetsutskott. Om man inom detta icke blir enig, skall frågan gå automatiskt — utan att det anförts något besvär — till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t skall, innan ärendet avgöres, hänskjuta saken till en tremannanämnd, som den gången sammansattes på följande sätt: ordförande blev direktör Cederborg och ledamöter blevo byråchefen Ribbing och professor Östen Undén.

Men det är icke bara detta statsrådsanförande, som föreligger. Samma dag publicerades, för att ytterligare klarlägga vad regeringen menade, en kommuniké till pressen, och i denna heter det, efter att där uttalandet om att samhällsintresse kräver etc.: »*Tillämpningen av en regel i fråga om arbetsanvisning, som skulle innebära ett påbjudande, med risk av arbetslöshetsunderstödet indragande, av klart dokumenterat strejkbryteri blir enligt regeringens mening till sina verkningar ödesdigert för de framtida förhållandena på arbetsmarknaden och därför också för hela samhället. Regeringen kommer icke att lämna sin medverkan till en sådan arbetslöshetspolitik.*»

Jag förmodar, att mina ärade åhörare här i kammaren hava fått en något klarare uppfattning av den andra Brantingska regeringens ståndpunkt i dessa ting än som är möjligt att utläsa ur de två rader, som statsutskottet funnit anledning att citera.

Emellertid, sedan riksdagen i sin skrivelse, på sätt jag angivit, refererat arbetslöshetskommissionens praxis och 10-mars-beslutet av regeringen, *kommer riksdagen till sina egna direktiv, som skulle gälla för framtiden*. Vad står det nu i riksdagens direktiv? Det har ju också sitt intresse att konstatera, att när statsutskottet skrivit om dem, har man icke funnit anledning att på något sätt erinra om dem. Det heter emellertid: »I fråga om dessa spörsmål vill riksdagen för sin del uttala», — jag förmodar, att uttrycket icke kan miss-

förstås; riksdagen har icke gjort till sitt uttalande det referat, som föregår — »att den allmänt erkända principen om statens neutralitet gentemot stridande parter å arbetsmarknaden lärer böra vidhållas jämväl i fråga om arbetslöshetspolitiken. Så skulle dock icke vara fallet, därest vid arbetskonsflikt understöd utginge till arbetare, vilka till följd av sin intressegemenskap med de i konflikten deltagande kunna anses solidariska med dem. När arbetslöshetskommissionen också enat sig om — och Eders Kungl. Maj:t härutinnan icke gjort ändring —, att vid konsflikt av allmän karaktär låta avstängningsåtgärder drabba icke blott arbetare vid de direkt berörda arbetsställena utan även andra arbetare inom samma industrigren, innebär detta just en tillämpning av ifrågasvarande princip; och skälet härför är uppenbarligen, att konsfliktens utgång berör icke blott de förras utan även de senares intressen.»

Så kommer ett stycke, citerat i det statsrådsanförande, där regeringens beslut i Stripafallet motiveras:

»Så vitt riksdagen kan finna, föreligger i detta hänseende icke någon principiell skillnad mellan allmänna och partiella konflikter. Många gånger torde strider å arbetsmarknaden, som uppträda under den partiella konsfliktens form, i själva verket vara ett led i en genomgående plan, avsedd att förändra löne- och arbetsvillkoren inom hela yrket, respektive industrier. Där detta är förhållandet, synes i nu ifrågasvarande hänseende böra tillämpas samma principer som vid allmänna konflikter, nämligen att all hjälpverksamhet från det allmännas sida upphör. Riksdagen förbiser dock icke, att undantagsfall kunna inträffa, då en partiell konsflikt har annan anledning och innebörd än den nu angivna. Såsom sådana kunna betraktas de partiella konflikter, vilka icke kunna skäligen anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket på orten, respektive landet. *Vid dessa bör avstängning endast gälla de i konslikten direkt deltagande.*»

Denna punkt är avgörande, och det torde icke gå för sig att genom någon advokatyr hävda, att avstängning i alla fall skall äga rum, fastän på indirekt väg i stället för direkt. — I fortsättningen heter det: »Med avseende å prövningen av frågan om partiell konsflikts inverkan på hjälpverksamheten lærer nu gälla, att, om enighet icke vinnes inom arbetslöshetskommissionens arbetsutskott, frågan skall hänskjutas till Eders Kungl. Maj:ts avgörande. Under tiden utgår understöd till alla arbetslösa inom facket, vilka ej direkt beröras av konslikten. Understöd kan sålunda komma att utgå under flera veckor, även om det sedermera vid den slutliga prövningen befunnits, att så rätteligen icke bort ske. Riksdagen finner icke en sådan ordning tillfredsställande. Till en början må erinras, att det torde vara kommun obetaget att, oberoende av de statliga myndigheternas uppfattning, anse arbetskonsflikt vara av beskaffenhet att böra föranleda avstängning. Enligt riksdagens uppfattning bör dock prövningen av konsflikters karaktär förläggas till arbetslöshetskommissionen, vilken för detta ändamål har att hos de lokala arbetslöshetskommittéerna inskräpa nödvändigheten att till kommissionen omedelbart anmäla inträffade arbetskonsflikter inom fack, för vars arbetslösa hjälpverksamhet pågår i orten. Kommissionens arbetsutskott prövar ofördröjligen konsfliktens karaktär samt meddelar beslut, vilket genast skall gå i verkställighet. Har inom utskottet rått olika meningar, hänskjutes ärendet till Eders Kungl. Maj:ts avgörande. Därest utskottet beslutat hjälpverksamhetens upphörande, skall detta gälla till dess Eders Kungl. Maj:t tilläventyrs ändrat utskottets beslut, i vilket fall understöd utbetalas även för tid avstängning ägt rum.»

Här är alltså den införda praxis godkänd, att om det blir delade meningar i arbetslöshetskommissionen, skall frågan automatiskt gå till Kungl. Maj:t, och den ändring, som är gjord i de direktiv, som meddelades den 10 mars av regeringen, är, att verkställigheten av kommissionens beslut icke skall uppskjutas

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonsflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

till dess Konungen fattat beslut, utan beslutet skall gå i verkställighet, och så får man se, hur Kungl. Maj:t gör, om han upphäver eller fastställer kommissionens majoritets beslut.

Sedan säges det:

»Med sammanfattande av vad nu anförts, vill riksdagen, på samma gång riksdagen fasthåller vid de av riksdagen förut bestämda allmänna grunderna för hjälpverksamhetens bedrivande, såsom riktlinjer för dessa grunders tillämpning i fortsättningen vid fall av arbetskonflikt angiva»,

— — sedan kommer det fyra attsatser — —

»att vid allmän konflikt inom ett fack dithörande arbetare på orten, respektive i landet, avstängas från såväl understöd som nödhjälpsarbeten;

att enahanda åtgärder vidtagas för vederbörande ort vid partiell konflikt, dock icke i de fall, då densamma icke skäligen kan anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket för orten respektive landet;

att vid såväl allmänna som partiella konflikter vederbörande kommunala arbetslöshetskommitté omedelbart skall underställa arbetslöshetskommissionen frågan om konfliktens karaktär, därvid kommissionens arbetsutskott har att, därest konflikten prövas hava karaktären av allmän eller därmed likställd partiell konflikt, ofördröjligen meddela beslut, vilket genast skall verkställas;

samt att därest enighet inom utskottet ej uppnås i fråga om partiell konflikts karaktär av allmän, ärendet skall hänskjutas till Eders Kungl. Maj:t, varvid dock ovannämnda beslut beträffande hjälpverksamheten skall bestå i avvaktan på Eders Kungl. Maj:ts beslut.»

För att slippa återkomma till det vill jag redan nu nämna, att den föregående regeringen genom beslut, vill jag minnas, i september 1922, hade upphävt detta riksdagens senaste direktiv om att ärendet skall gå till Kungl. Maj:t. Den 17 september 1923 har nämligen regeringen beslutat bestämma, att från och med den 1 oktober 1923 frågor rörande arbetslösas avstängning från arbetslöshetsunderstöd på grund av allmän konflikt skola hänskjutas till statens arbetslöshetskommission och avgöras av densamma.

Alltså, vilka äro nu de vid 1922 års riksdag fastställda direktiven? Det finns en fullständig utveckling av dem, och därefter kommer en sammanfattning i attsatser, som, såvitt jag förstår, icke lämnar — i den mån man anser, att en konflikt är partiell och icke kan i avsevärd mån inverka på de allmänna lönerna och arbetsvillkoren inom facket för orten, respektive landet — något i tydlighet övrigt att önska. Därvid skola endast de direkt i striden deltagande avstängas från arbetslöshetshjälp. Det var vad riksdagen fastslagit.

Jag skall nu tillåta mig att gå in på en dokumenterad framställning av riktigheten av den uppfattning, som jag här tillkännagivit, och av den uppfattning, som legat till grund för Kungl. Maj:ts beslut särskilt i Stripafallet. Det sägs ju i utskottets utlåtande, att det råder skilda meningar om den saken. Utskottet säger: »Då skilda uppfattningar gjort sig gällande i fråga om den rätta tillämpningen av de nuvarande direktiven, vill utskottet sammanfattningsvis i förtydligande syfte framhålla», och så redogöres i tre attsatser i detta statsutskottets utlåtande för den hänvisningsprocedur, som *upphävdes* år 1922 genom den då träffade kompromissen. När riksdagen fattade sitt beslut nämnda år, talade dåvarande chefen för socialdepartementet, herr *Lindqvist*, i andra kammaren den 31 maj, och i en replik till en talare sade han:

»Det har vidare sagts någonting, som gjort mig verkligen bekymrad. Det var herr Dahlén, som förklarade, att här kan man konstatera, att denna regering, som har ett så nära samband med arbetarklassen här i landet, nu har intagit en sådan ställning, att man ifrån statens sida skall kräva, att arbetarna antingen skola bli strejkbrytare eller också få svälta. Härav ser man, hur sa-

kerna bedömas. Jag trodde eljest, att en så pass markant sak som denna skulle fästa sig i minnet hos alla. Det är ju icke längre än sedan den 10 mars i år, då regeringen gav sitt bestämda besked och satte, som man brukar säga, allt på ett kort med den förklaringen, att det system, som hittills använts, icke vidare skulle tillämpas; det systemet nämligen, att man hänvisade arbetslösa folk till konfliktplatser eller till arbetsplatser, som av arbetarorganisationerna äro förklarade i blockad och att, om de ej böjde sig och toge detta strejk-brytarearbete, skulle de straffas med att berövas rätten till arbetslöshetsunderstöd och nödhjälp. Regeringen har på den punkten sagt klart ifrån, att den kommer icke att böja sig för ett sådant system, den kommer icke att stödja något sådant. Nu ligger utskottets betänkande här på bordet, och jag frågar herr Dahln, vad begär han mer? Utskottet har här böjt sig helt och hållet för denna regeringens ståndpunkt, och det system, som innebär anvisning på strejk-brytarearbete med påföljd, att de arbetare, som ej vilja gå med på något sådant, mista sitt understöd, är skaffat ur världen.»

Herr talman! Jag skall nu be att få ställa några frågor till kammaren. Tro kammarens ledamöter, att socialministern Lindqvist talade i god tro? Anser man, att han icke begrep vad kompromissen 1922 innebar? Vill man göra gällande, att han icke drog sig för att i andra kammaren lämna falska uppgifter om kompromissens innebörd i denna punkt? Då man säger, att det, som nu föreslås, är ett förtydligande och icke innebär någon skärpning av direktiven, skulle jag — därest man utgår från att socialministern Lindqvist i andra kammaren lojalt meddelade vad han hade ansett ligga i kompromissen — vilja fråga de ledamöter av riksdagen, som deltog i de dåtida förhandlingarna, huruvida han var förd bakom ljuset helt enkelt. Men jag har icke något behov av att framställa den frågan, ty det finnes ett mycket stort antal vittnesbörd om riktigheten av den uppfattning, åt vilken socialministern den gången gav uttryck. I första kammaren, där debatten förekom dagen efter och där man således icke rimligtvis kan förutsättas hava svävat i okunnighet om vad socialministern i andra kammaren dagen förut sagt, hava herr *von Sydow* och herr *Ekman* haft ordet. Jag skulle anse för sannolikt att, därest socialministern Lindqvist hade misstagit sig, skulle det ha kommit åtminstone *en gensaga* från andra deltagare i denna kompromiss, från dem, som jämte herr Lindqvist närmast hade ansvaret för den. Ehuru båda de nämnda talarna ganska ingående uppehölo sig vid direktiven i sina jämförelsevis korta anföranden, har ingen funnit nödigt att tillrättalägga detta missförstånd förrän år 1926, när den nuvarande regeringen hade fattat sitt beslut i Stripakonflikten. Jag skall icke citera vad de sagt. Skulle det behövas under den fortsatta debatten, kunna vi återkomma dit.

Den 7 juni 1922 besvarade dåvarande statsministern *Hjalmar Branting* en interpellation i andra kammaren, därvid han sade:

»Jag måste gentemot herr Kilbom konstatera, att vad regeringen fäst det allra största avseende vid i hela arbetslöshetsfrågans behandling och i fråga om de tvister, vartill den givit anledning, var, att regeringen på inga villkor ville underkasta sig att driva arbetarna ut till strejkbryteri. Detta var kärnpunkten, den förnämsta och viktigaste punkten i regeringens förklaring den 10 mars. Den punkten står fortfarande orubbad, fastän herr Kilbom nu söker att på en omväg vrida det därhän, att det ändå kunde bliva ett slags indirekt strejkbryteri, nu framkallat därigenom, att arbetslöshetsunderstödet kan indragas vid allmänna konflikter. Det är dock en helt annan sak, och därom har man icke förut på allvar hört talas. Men detta före den 10 mars existerande förhållande, att man skulle ha rättighet att genom statens organ hänvisa arbetare till att taga regelmässigt blockerat arbete och sålunda driva dem till strejkbryteri vid risk av arbetslöshetsunderstödet indragande, är slut. Det-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.

(Forts.)

ta är ensamt ett så stort framsteg, att vid sidan därav försvinner bra mycket av anmärkningarna från det partis sida, som herr Kilbom tillhör, att man icke kommit längre än man gjort.»

Det fanns alltså ännu en person, som visade sig fullkomligt okunnig om den ordning, som herr Ekman anser i själva verket vara fullkomligt otvetydig enligt avdelningens uttalande, men som man i statsutskottet funnit, att det kunde råda delade meningar om.

Emellertid inskränker sig det icke till vad *socialdemokraterna* kunde ha för uppfattning. I »*Industria*» för den 13 juni 1922 heter det: »Regeringens beslut av den 10 mars äro alltså, ehuru formellt ingenting rubbas, ganska kring-ättna. Den för arbetarörelsen och dess regering så motbjudande arbetsanvisningen till blockerade platser har i kompromissen kommit bort» — det konstateras alltså i arbetsgivareföreningens organ, att denna hänvisningsprocedur är avskaffad, så pass snart efter riksdagens beslut som den 13 juni 1922. Sedan fortsättes det — »men endast genom att i huvudmassan partiella konflikter ersättas av allmän avstängning. Gärna ett hårdare tillvägagående bara det solidaritetssärande momentet undanskaftas.»

Den fråga vi diskutera i dag är, huruvida denna hänvisningsprocedur finns kvar eller ej enligt 1922 års direktiv, som icke skola skärpas utan bara förtydligas. Att detta var en mening, som förefanns, även utom de kretsar, jag nu har nämnt, torde kanske också i dagens debatt böra beläggas med några dokumentariska framställningar.

I Stockholmstidningen säges det den 30 maj 1922 — alltså omedelbart före debatten, då man på en tidningsredaktion hade att gå ensamt efter de i utskottsutlåtandet skrivna direktiven utan att hava hört kommentarerna i debatten: »Det återstod att finna en lösning i fråga om de partiella konflikterna. Utskottets förslag i detta avseende innebär, att dessa konflikter skola i understödsavseende betraktas och behandlas såsom allmänna konflikter utom i de fall, då en sådan konflikt icke skäligen kan anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket för orten, respektive landet. Härvid kan alltså i undantagsfall förekomma, att understöd utgår till fackarbetare, som under konflikt icke vilja antaga blockerat arbete, och detta är den punkt, vari kompromissen går regeringens ståndpunkt till mötes i sak.»

I Dagens Nyheter för samma dag, den 30 maj 1922, heter det: »Utlåtandets viktigaste avsnitt är emellertid det som rör förhållandet mellan arbetslöshetsunderstöd och arbetskonflikter. Utskottet har löst tvistefrågan genom att alldeles utmönstra de understöd som framkallade meningsskiljaktigheterna. Först och främst fastslås uttryckligen hittillsvarande praxis att generell avstängning skall äga rum vid konflikter av allmän karaktär. Till detta stadgas att samma förfarande skall vara regel även vid partiella konflikter, emedan de icke principiellt och oftast icke heller till sina verkningar skilja sig från de allmänna. Tack vare denna skärpning av den hittillsvarande regeln blir det möjligt att undgå arbetsanvisningen som individuell provosten på understödstagares arbetsvillighet i konfliktfallen.»

Jag skall kanske också tillåta mig att säga ett ord om ett organ, som står herr Ekman något närmare än de förut citerade, nämligen Svenska Morgonbladet, där det den 2 juni 1922 såsom ett slags svar på socialminister Lindqvists nyss citerade anförande i andra kammaren beträffande strejkbryteriarbete säges: »Detta förfarande har nu utbytt mot ett annat, det nämligen att samtliga sådana partiella konflikter, som kunna anses i någon avsevärd mån inverka på lönenivån i orten, respektive landet, skola betraktas som allmänna och sålunda utan vidare föranleda avstängning.» *Det är ett uttryckligt er-*

*kännande av att hänvisningsregeln är avskaffad, utbytt mot ett annat för-
farande.*

Det kanske icke har så stort intresse för herrarna, men till dokumentsamlingen kan gärna även läggas ett uttalande i tidskriften Tiden, som ju även på motståndarhåll åtminstone anses vara uttryck för en viss objektivitet: »Den borgerliga sidan» — det rör sig om kompromissen 1922 — »var från början klart inställd på att ingen arbetare, som vägrade bryta blockad eller strejk, skulle äga rätt till samhällshjälp. Om en strejk eller arbetskonflikt överhuvud utbröt, skulle arbetslöshetsmyndigheterna icke endast utesluta de direkt i konflikten invecklade från allt slags understöd utan därjämte *anvisa* ortens arbetslösa i tur och ordning att inträda i de stridandes ställe. — Från socialdemokratiskt håll bekämpades denna anvisning av 'klart dokumenterat strejkbryteriarbete' och regeringsdirektiven av den 30 mars gav på denna punkt uttryckligt besked. Nu har riksdagen *godkänt* regeringens ståndpunkt i denna fråga.»

Som man ser, vimlade landet av missuppfattningar och missförstånd. Det fanns klarhet bara på en enda punkt, och det var i statsutskottets tredje avdelning. Den klarheten behöll man dock den gången helt och hållet för sig själv och aktade inte nödigt att lämna några uppgifter om sin insikt.

Det är emellertid icke ensamt detta. Vid den stora konflikten 1923 lämnade arbetslöshetskommissionen till riksdagens statsutskott en mycket lång redogörelse för hur direktiven voro beskaffade. Denna redogörelse återfinnes på sid. 9 i bilagan till statsutskottets utlåtande nr 30 för år 1923; redogörelsen börjar vid kantrubriken »gällande direktiv för tiden 10 mars—9 juni 1922». Efter att hava citerat — det skall jag inte nu trötta kammaren med att återupprepa — de att-satser, riksdagens skrivelse innehöll, uttalade *arbetslöshetskommissionen* följande: »De nya, av riksdagen och Kungl. Maj:t fastställda direktiven inneburo så till vida en ändring av besluten av den 10 mars, att ovan anförda norm angivits för bedömandet av partiella konflikter, och att ett beslut av arbetsutskottets majoritet genast skulle gå i verkställighet utan hänsyn till ärendets eventuella hänskjutande till Kungl. Maj:t. Därjämte hade statsutskottet funnit sig böra betona, att det vore kommun obehaget att, oberoende av statlig myndighets uppfattning, anse arbetskonflikt vara av beskaffenhet att böra föranleda avstängning, i vilket fall statsbidraget till understödsverksamheten automatiskt upphörde. Utskottet hade likaledes framhållit, att, jämlikt den offentliga arbetsförmedlingens principer, arbets-anvisningen skulle fortgå oberoende av arbetskonflikt. Beträffande anvisningen av understödda arbetslösa till blockerat arbetsställe skulle sådan visserligen kunna ske, men riksdagen gjorde ingen ändring i beslutet av den 10 mars, *att ingen skyldighet skulle föreligga för den arbetslöse att antaga sålunda erbjudet arbete. I stället för denna anvisningsprocedur vid partiell konflikt uppställde statsutskottet nyssnämnda regler för sådan konflikts bedömande.*» Arbetslöshetskommissionen av år 1923 visste sålunda mycket väl, att riksdagen hade *upphävt* den gamla hänvisningsproceduren.

Det är icke bara arbetslöshetskommissionen, som hade kännedom härom. Jag ser icke herr *von Sydow* här, vilket är skada. Det finns nämligen en skrivelse av hans hand eller i varje fall undertecknad av honom, där denna sak fullkomligt klart lägges upp. I skrivelse till statens arbetslöshetskommission — den återfinnes också såsom bilaga till statsutskottets utlåtande nr 30 år 1923 — heter det:

»Efter att hava inledningsvis uttalat, att den allmänt erkända principen *om statens neutralitet gentemot stridande parter å arbetsmarknaden* — det gäller statsutskottets memorial nr 118 år 1922 — syntes böra vidhållas jämväl i frå-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

ga om arbetslöshetspolitiken, sammanfattade riksdagen sina bekanta direktiv för hjälpverksamhetens bedrivande och bestämde bl. a.

att vid allmän konflikt inom ett fack dithörande arbetare på orten resp. i landet avstängas från såväl understöd som nödhjälpsarbeten;

att enahanda åtgärder vidtagas för vederbörande ort vid partiell konflikt, dock icke i de fall, då densamma icke skäligen kan anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket för orten resp. landet.

I enlighet med dessa av riksdagen angivna grunder har sålunda i fall av arbetskonflikt *hänvisningen till blockerat arbete genom arbetsförmedlingen blivit i ovan angivna fall upphävd* och ett mera summariskt förfarande med allmän avstängning infört.»

I debatten om järnbrukskonflikten vid samma års riksdag förklarade herr Trygger följande — socialministern hade i ett anförande med hänsyftning på andra förhållanden talat om en försämring ur arbetarsynpunkt av direktiven: »Emellertid minnas vi mycket väl, huru det förhöll sig med denna sak. Den *äldre regeln*, att man, när det var konflikt inom ett fack, skulle hänvisa de arbetslösa att taga arbete inom facket och att de voro skyldiga att vid äventyr att förlora rätten till arbetslöshetshjälp taga arbete mot skälig avlön, framställdes förut såsom ett ingrepp i den ställning arbetarna skäligen kunde göra anspråk på, nämligen att icke behöva tvingas till s. k. strejkbryteri. Således samma sak, som då framställdes såsom något för arbetarna skadligt och som *ersattes med de direktiv*, som bestämdes förra året, framställes i dag såsom något för arbetarna fördelaktigt.»

Mina herrar! Vad är nu sanningen i denna sak? Är det sant, som statsutskottet förklarar i sitt nu föreliggande utlåtande, att den passus, som här finnes om hänvisningen, endast innebär ett *förtydligande* av riksdagens direktiv av år 1922? Jag kan för min del icke finna, att man med sanning kan göra gällande, att vad statsutskottet nu förelår riksdagen till antagande är ett förtydligande. Det är *en återgång till en genom kompromissen 1922 avskaffad ordning*, och jag skall något senare återkomma till de motiv, som ju icke äro svåra att spåra bakom detta s. k. förtydligande.

Jag tillåter mig att gå in på själva det fall, som statsutskottet har berört, därför att det ju har sitt intresse att se, huru denna sak har tagits från statsutskottets sida.

Jag skall icke fästa något stort avseende därvid, men jag skall påpeka, såsom en liten egendomlighet, att statsutskottet i reciten uttryckligen förklarar att arbetslöshetskommissionen den 20 december 1925 behandlade Stripafallet såsom en partiell konflikt, men underlåter att lika tydligt förklara, att kommissionen vid alla senare tillfällen, då den haft ärendet till prövning, också har behandlat detta fall såsom en partiell konflikt. Jag har litet svårt att tro, att detta bara beror på ett förbiseende. Statsutskottet förklarar vidare, att »utskottet funnit sig kunna giva arbetslöshetskommissionens principiella uppfattning av de i riksdagens skrivelse nr 291 år 1922 angivna riktlinjer sin anslutning». Jag får kanske för närvarande nöja mig med att fråga, *vilken* principiell uppfattning, som statsutskottet här syftar på. Det torde nämligen inte vara så lätt att ur handlingarna få fram den principiella uppfattning, som arbetslöshetskommissionen har haft, om man nämligen icke ensamt tänker på hänvisningen. Härefter fortsätter statsutskottet på följande sätt: »Att kommissionen enligt sitt beslut den 20 december 1925 uppfattade och behandlade arbetskonflikten vid Stripa såsom en 'partiell' konflikt av icke allmän karaktär, synes med hänsyn till det dåvarande läget vara väl förenligt med riksdagens nyss berörda yttrande rörande en dylik arbetskonflikts förutsättningar och innebörd.» Sedan kommer det något ganska märkligt: »Vidare är det en-

ligt utskottets mening ostridigt, att den förändring, arbetsvillkoren vid Stripa därefter och till den 23 mars 1926 undergingo, gav arbetslöshetskommissionen fullgiltig anledning att vid sistnämnda tillfälle anse den fortgående konflikten hava utvecklats till en med allmän konflikt likställd, partiell sådan.» Vad menas med »ostridigt»? Regeringen bestrider det, arbetslöshetskommissionen bestrider det. Det är ju nämligen på det sättet, att *i fråga om konfliktens karaktär har det icke rätt några delade meningar mellan regeringen och arbetslöshetskommissionen.* En ledamot i arbetslöshetskommissionen, herr Paues, har redan den 20 december förklarat sig anse, att konflikten vore en partiell konflikt med allmän konflikts karaktär. Detta tycktes emellertid, såvitt man kan se av protokollet, arbetslöshetskommissionen hava betraktat såsom så besynnerligt, att kommissionen bara lät honom reservera sig utan att egentligen bry sig om den saken.

Varför nämner nu inte statsutskottet — låt vara, att det inte stod i reciten — varför nämner nu inte statsutskottet här, att arbetslöshetskommissionen även den 23 mars, även den 30 mars, även den 22 april har behandlat denna konflikt som en partiell konflikt *utan* allmän konflikts karaktär? Ty det är vad kommissionen har gjort. *Detta är ostridigt.* Jag kan, tror jag, jämförelsevis lätt säga, varför statsutskottet icke nämner detta, utan säger någonting helt annat, nämligen att kommissionen »hade fullgiltig anledning» att betrakta konflikten på ett sätt, som kommissionen icke betraktade konflikten på. Ty litet längre ned står det så här: »När därför arbetslöshetskommissionen begränsade avstängningen från understöd till dem, som efter hänvisning till denna arbetsplats vägrade mottaga arbete därstädes, så innebar detta enligt utskottets åsikt en mindre sträng och för ortens arbetslösa mera förmånlig tillämpning av direktiven i fråga än den, vartill deras ordalydelse och förhållandena i övrigt kunnat giva anledning.»

Det var för att strö litet blommor för arbetslöshetskommissionens fötter, som statsutskottet lindade in sin faktiska anmärkning mot kommissionens sätt att betrakta konflikten. Nu tycker jag, att dessa blommor skulle dofta ganska beskt, ty denna passus om den mindre stränga och för ortens arbetslösa mera förmånliga tillämpningen låter för mina öron uteslutande såsom ett skämt, men tyvärr bara såsom ett dåligt, för att inte säga mycket dåligt skämt. Man skall anse, att ord äro ensamt avgörande — att gent emot orden på papperet verkligheten icke har någon betydelse — för att man skall kunna skriva något sådant. Ty vad var det som skulle ske? Från vederbörande gruvägare rekvirerades 15 man till malmlastningsarbete. Malmlastningsarbete torde utan vidare vara sådant, att praktiskt taget alla arbetslösa, om de icke äro för kläna, kunna hänvisas dit. Man kan inte gärna inskränka hänvisningen ensamt till gruvarbetare. Det rörde sig ju om malm, som redan låg ovan jord och som bolaget ville ha bortfraktad. Hänvisningen skulle — det vet varenda människa, för att inte säga varje barn i detta land — ha lett dithän, att samtliga arbetslösa — vare sig de voro gruvarbetare, grovarbetare eller timmermän eller vad de än kunde ha varit, endast de haft de nödiga krafterna — skulle kommit att successivt avstängas från all statlig arbetslöshetshjälp. Det finns icke någon tvekan om att detta hade blivit följden. Allmän avstängning kan man icke gärna låta sträcka sig utanför gruvarbetarnas krets, men *genom hänvisningsproceduren dragas samtliga arbetare in i avstängningsmaskineriet* via hänvisningen. Det är detta, som statsutskottet utan ironi, utan någon slags känsla för det hån, som ligger i uttrycket, förklarar, att det är en mindre sträng och för ortens arbetslösa mera förmånlig tillämpning av direktiven än arbetslöshetskommissionen hade behövt använda.

Beträffande Stripakonflikten finns det emellertid en annan strid, och det är striden, huruvida det är en allmän konflikt, eller rättare, huruvida det den

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.

(Forts.)

23 mars var en allmän konflikt eller en partiell konflikt av enkel karaktär. Jag vill nu erinra om att det finnes konflikter av ganska olika typer. Vi ha, såsom framgår av allt vad som förut är sagt, de s. k. allmänna konflikterna, som omfatta flertalet arbetare inom en industri antingen i hela landet eller på en särskild ort. Dem tvistar man inte om. Vi ha vidare de partiella konflikterna. Av dem anses somliga kunna jämföras med konflikter av allmän karaktär; andra anses icke kunna jämföras med dylika konflikter. För att en partiell konflikt skall kunna jämföras med en allmän konflikt har statsutskottet 1922 uppställt följande förutsättningar. Den skall vara ett led i en genomgående plan, avsedd att förändra löne- och arbetsvillkoren inom hela yrket eller industrien. Detta är den *positiva* bestämningen; sedan kommer en *negativ* bestämning, i vilken det säges, att undantag skall göras för sådana konflikter, vilka icke kunna anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket för orten, resp. landet. Jag vill visst icke påstå, att jag är i stånd att på ett uttömmande sätt beskriva, hur konflikter måste vara beskaffade för att, om de äro partiella, enligt statsutskottet egen karaktäristik av 1922 kunna likställas med allmänna konflikter. Men när man känner till vilka fall av konflikter, som nog väsentligen hava legat bakom denna formulering, torde jag kunna utgå från att tankegången har varit ungefär följande. Ett fackförbund kan öppna en strid i avsikt att förbättra lönerna eller eventuellt för att förhindra, att lönerna sänkas, på två alldeles olika sätt. Arbetarna kunna antingen gå ut i en stor allmän konflikt och taga hela stöten på en gång, eller också kunna de plocka ut arbetarna från en arbetsplats, under det att samtliga de andra arbetarna underhålla dem som gå i strejk; på det viset sätter man en mycket hård press på en enskild arbetsgivare. När denna strejk har pågått en tid och kanske lyckats, börjar man på nästa plats. På detta sätt går man planmässigt från arbetsställe till arbetsställe i syfte att antingen få lönerna höjda eller också andra ändringar i arbetsvillkoren. Om det icke är konflikter av denna art, som åsyftas, förefaller det mig rätt svårt att säga, att konflikten skulle kunna ingå i en genomgående plan, vilket ju är den positiva karaktäristiken ifrån riksdagens sida år 1922. Huruvida utgången av en strid kan i avsevärd mån — jag vill bara inom parentes påpeka, att orden »i avsevärd mån» hava fallit bort i det här föreliggande nya förslaget; det är ju överhuvud taget icke alldeles samma formulering — inverka på löne- eller andra arbetsvillkor inom industrien antingen å orten eller i landet, kan naturligtvis vara mycket kinkigt att med säkerhet bedöma. Jag vill bara konstatera, att varken arbetslöshetskommissionen eller regeringen har kunnat komma till det resultatet, att Stripakonfliktens utgång skulle i någon avsevärd mån kunna inverka på arbets- och lönevillkoren i allmänhet inom yrket. Nu är det självfallet, att det förstånd, den omdömeskraft och den sakkunskap, som i detta avseende är företrädd i arbetslöshetskommissionen och i regeringen, är oändligt underlägsen den som är företrädd i statsutskottets tredje avdelning. Vi ha ju nu fått den instansordningen i arbetslöshetsfrågor, att först kommer kommissionen och sedan Kungl. Maj:t, och så kommer statsutskottets tredje avdelning såsom den högsta instansen, som icke bara är så säker på sin sak i en fråga, där både regering och arbetslöshetskommission kommit till annat resultat, att avdelningen i allmänhet säger, att man borde ha kunnat behandla Stripakonflikten såsom en partiell konflikt av allmän karaktär utan som till och med säger, att det är *ostridigt*, att det är en sådan konflikt. Det är ju ömöjligt för mig att veta, vilken omsorg tredje avdelningen i statsutskottet har haft tillfälle att lägga ner på ett studium av denna konflikt, men om det har varit mera djupgående än arbetslöshetskommissionens och regeringens, må mig vara tillåtet att lämna därhän. Ty när man icke ens kunnat på ett fullt korrekt sätt referera, vad konflikten rör, så kan man ju inte anse, att herrarna

ha trängt så utomordentligt djupt in i ämnet, att de mot kommissionen och regeringen kunna förklara, att någonting här är ostridigt. Det står nämligen på sid. 4 i utlåtandet: »Efter det arbetarna framställt begäran om 25 % förhöjning av utgående löner, men arbetsgivaren vägrat godkänna detta krav, nedlades arbetet den 9 mars 1925.» Det skulle vara intressant att veta, från vilket papper den upplysningen har hämtats. Därest den vore riktig, vore kanske kravet icke så farligt, eftersom arbetsgivarna mycket snabbt bjödo timlöner, som med mera än 25 procent överstego de förut gällande. Men i själva verket var det så, att arbetarna krävde *samma timlöner*, som förekomma i gruvarbetaravtalet, men att beträffande *ackordslönerna* har däremot såsom krav uppställts först en genomgående förhöjning med 25 procent; sedan ha de ändrat sig en smula, så att jag tror, att det nu rör sig om tre olika satser, 20, 25 och 30 procent. I vilket fall som helst vågar jag bestrida, att detta referat av lönekonfliktens egentliga läge vid Stripa är korrekt.

Mina herrar! Det är syndikalister, som väsentligen föra striden vid Stripa, och eftersom syndikalisterna ofta ställa till okynneskonflikter — det torde man inte kunna komma ifrån —, torde den föreställningen vara ganska allmän, att det här helt enkelt rör sig om en sådan. Man finner det naturligtvis rätt egendomligt, att en socialdemokratisk regering överhuvud bekymrar sig om en sådan sak. Men jag tror, att det är befogat att säga, att de syndikalister, som äro organiserade i Stripa, äro fullkomligt vanliga svenska arbetare utan några som helst okynniga drag. Något sådant inslag finnes överhuvud icke i denna konflikt, och det är av vikt att slå fast, att det också finnes syndikalister, som icke skilja sig något egentligen från den stora huvudmassan av svenska folket. Jag vill endast för att styrka detta mitt uttalande nämna vad järnbruksförbundets ombudsman *Wistrand* har förklarat vid ett sammanträde med arbetslöshetskommissionen. Han säger: »Jag vill vitsorda, att arbetsledningen och arbetarna vid Stripa icke haft några särskilda anledningar till klagomål mot varandra utan att med undantag för själva lönekonflikten förhållandet varit gott.» Jag skall dessutom till den upplysning det lända kan nämna, att Stripaarbetarna kommo i ett sämre läge vid de stora lönereduktionerna än andra gruvarbetare i trakten. Det bestyrkes av en promemoria, upprättad av förlikningsmannen *Wijkman* i Örebro. Medan i genomsnitt gruvarbetarna fingo sina löner reducerade med 40 å 50 procent, fingo Stripaarbetarna sina löner reducerade med 60 procent. Detta är vad som bildat själva utgångsläget för konflikten, nämligen att ifrågavarande arbetare kommit rätt betydligt under den allmänna lönenivån på orten. Landshövding *Elmqvist* har haft ett ganska långt yttrande vid ifrågavarande sammanträde i arbetslöshetskommissionen, där han bl. a. säger följande: »Då det nya riksavtalet slöts, togs gruvan icke med, emedan flertalet arbetare voro syndikalister.

Arbetsgivarens anbud låg då ännu under det nya riksavtalets nivå. Efter det kommissionens första gången behandlat frågan och avslagit framställningen om anvisning, blev det ny förhandling. Då erbjöd sig arbetsgivarsidan att sluta avtal för Stripa på samma villkor som riksavtalet föreskrev, d. v. s. timlöner till 63 öre ovan jord och 70 öre under jord. I enlighet med riksavtalet skulle vidare de ackord, som icke gävo den nya minimilönen, skäligen jämkas. I övrigt skulle ackordslösnivån lämnas oförändrad. Till naturaförmåner skulle icke tagas några hänsyn, och därför borde dessa värderas mera jämnt än vad förut blivit fallet. Då naturaförmånerna förut varit lägre uppskattade vid Stripa än vid andra gruvfält, förordade arbetsgivaren i följd härav vissa förhandlingar beträffande uppskattningen av dessa förmåner. Arbetarna förklarade emellertid, att de icke brydde sig om riksavtalet och att de ansågo de ifrågasatta höjningarna i fråga om naturaförmånernas värden för stora. De ville hava generell löneförhöjning.

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

I fråga om timlönsarbetet var situationen således fullkomligt klar. Vidare föreföll det mig, då jag kom till platsen och förhandlade, klart av de meddelanden, som där gavs, att även med de höjda värden på naturaförmåner, som arbetsgivarna begärde, skulle hyran icke komma att bli högre än på andra platser utan ligga normalt. På sina håll voro hyrorna dyrare och detta gällde även belysningen. Därtill kom att Stripas bostäder enligt uppgift voro bättre än på andra håll. Arbetarna påstodo emellertid att vid den generella lönesättning, som tidigare hade skett, hade de fått högre avdrag än vad deras kamrater vid andra gruvor fått, och de påstodo också, att ackordsförtjänsterna voro lägre än på andra håll.

Nu befanns att arbetsgivaren vid sin reglering av ackorden icke ansåg sig vilja eller kunna sträcka sig längre än till fyllande av riksavtalet, d. v. s. att de ackord, som gåvo den nya minimilönen, skulle bestå, men de, som voro lägre, skulle höjas till minimilönen eller däromkring. Uttrycket i förlikningsförslaget »skäligen jämkas» var emellertid avsett att innebära att man skulle kunna gå även något över minimilönen. Då jag ville ha bort konflikten och på grund av den uppfattning, jag fick, att ackorden dock lågo i underkant och lägre än på vissa andra platser, lade jag ett förslag, att de ackord, som givit mindre än den nya timlönen, skulle höjas med 10 %. Detta skulle betyda, att inkomsten å dessa skulle bli minst 75 öre, medan det anbud, som arbetsgivaren tidigare gjort, skulle hava givit 71.5 å 72 öre. Då ackordsförtjänsten otvivelaktigt var bättre på en del andra håll, föreslog jag vidare, att man skulle taga hänsyn härtill i så måtto, att de ökade avdragen för naturaförmåner skulle sättas något mindre än vad arbetsgivaren begärt. Lyset skulle ökas endast från 4 kr. till 6 kr. pr år och lampa i stället för 7.50 kr., och hyrorna skulle höjas i stället för med 30 % med endast 15 %. Arbetsgivarnas ombud förklarade, att de voro beredda att tillstyrka detta förslag. Arbetarnas åter förklarade, att de under andra förhållanden möjligen skulle hava antagit förslaget eller förordat det, men att de icke voro villiga därtill under pressen av kommissionens beslut. Från arbetsgivarsidan framhölls, att det vid de andra gruvorna efter uppgörelsen visat sig, att arbetarna genom ökad intensitet drevit upp förtjänsten och att arbetarnas jämförelser därför haltade. Emellertid vitsordades att arbetsintensiteten alltid varit god vid Stripa och jämförliq med den vid övriga gruvor. Vid Stripa ligga redan uppfordrade 37.000 ton malm. Gruvan har ett visst intresse av att få denna malm lassad ut från backen. men har föga intresse av att vid nuvarande förhållanden sätta i gång full brytning. Emellertid var avsikten, om uppgörelse vunnits, att taga upp driften med ca 100 man.»

Det framgår även av detta dokument, att landshövding Elmquist ansett sig kunna konstatera, att ackorden lågo i underkant, och i själva verket torde detta heller icke från något håll bestridas.

Om nu detta är fallet, kan man då rimligen säga, att Stripakonflikten är en konflikt med allmän konflikts karaktär? Utskottets motivering härför är, att »arbetarpartens vägran att med tillämpning av ett för yrket i övrigt i orten gällande riksavtal återupptaga arbetet, därest icke medgivanden, gående utöver vad sagda avtal innehöll, bleve arbetarna i fråga tillförsäkrade, måste nämligen enligt utskottets mening hänföra denna konflikt till den grupp av sådana, vid vilka enligt riksdagens direktiv »all hjälpverksamhet från det allmännas sida bör upphöra». Ja, mina herrar, om, oavsett utgångsläget, den omständigheten, att arbetarna icke ville nöja sig med grunderna i det gällande avtalet, skall göra en konflikt till en konflikt av allmän karaktär, torde det komma att visa sig, att knappast någon partiell konflikt kan återstå utan att praktiskt taget alla sådana konflikter bli av allmän karaktär. Av ett protokollsuttalande har det visserligen icke framgått, att när gruvarbetareförbundet

vägrade att taga Stripa med i uppgörelsen, detta skedde av mycket reella skäl, ty där står det, att förbundet hade så litet intresse av konflikten, därför att det endast hade tolv man organiserade där, under det att de flesta voro medlemmar av en syndikalistisk organisation. Men det förhöll sig så, att om Stripagruvan hade ingått i uppgörelsen, hade denna icke fått det innehåll, som gruvarbetaravtalet nu har, därför att avtalet, tillämpat på Stripa, skulle hava kommit att giva lägre löner än vid andra gruvor, just därför att själva utgångspunkten låg lägre än vid de andra gruvorna. Detta var den verkliga anledningen till att gruvarbetarförbundet avstod, eller rättare till att gruvarbetarförbundet under inga omständigheter ville ha Stripa med i uppgörelsen, ty då hade hela avtalet måst byggas upp efter ett annat system. Jag skall icke allt för djupt komma in på dessa avtalstekniska ting, men det är ett mycket underligt uppbyggt arbetsavtal, som föreligger vid de mellansvenska gruvfälten. Jag skulle i detta sammanhang vilja säga, att den tredje att-satsen i statsutskottets utlåtande, där det talas om att man vid en skälighetsprövning av lönen skall fästa avseende »endast vid faktiskt utgående, lägsta löner», så vitt jag kan förstå skulle leda dithän, att man som enkla partiella konflikter skulle räkna sådana, där lönerna ligga över ett kollektivavtals minimilöner — om det icke är avsett, förstår jag icke, vad utskottet menar där — medan man enligt utskottets mening skall strängare behandla sådana konflikter, där de faktiskt utgående lönerna icke ligga över en minimilön, som kollektivavtalet innehåller. Det är nämligen den principiella grunden i det nämnda arbetsavtalet.

Jag vill ytterligare erinra därom, att statsutskottet på tillskyndan av tredje avdelningen har karakteriserat denna konflikt på ett annat sätt än arbetslöshetskommissionen och regeringen hava ansett sig böra göra. Jag upprepar, att man, därest man godkänner den tolkning av Stripafallet, som ligger i detta utlåtande, *via denna tolkning kommer fram till en ganska avsevärd skärpning av gällande direktiv*. Skärpningen av direktiven kommer icke blott att ligga i den nya tredje att-satsen utan också i själva tolkningen av Stripakonflikten såsom en allmän konflikt redan nu. Det är att observera, att regeringen har räknat med att den skall kunna utvecklas till en allmän konflikt. Det är tänkbart, att man, när gruvarbetaravtalet utlöper, kommer att knyta ihop frågan om ett nytt avtal för gruvarbetarna i allmänhet med Stripafallet på sådant sätt, att det kan få den karaktär, som statsutskottet säger, att det redan har. Regeringen har i varje fall icke velat bortse från den möjligheten, och den har som bekant även anbefallt arbetslöshetskommissionen att på den punkten följa konfliktens utveckling.

Sedan yttras det i utskottets utlåtande: »Om därför en ändring i kommissionens beslut av den 23 mars 1926 ansetts påkallad, borde den skäligen gått därpå ut, att yrkets alla arbetare på orten avstängts från understöd.» Det är ju ytterligare ett positivt uttalande i ett enskilt fall, där omdömessäkerheten på den ena sidan knappast kan förutsättas vara större än på den andra.

Jag skall nu ett ögonblick också tillåta mig att uppehålla mig vid det beslut, som Kungl. Maj:t har fattat och som skulle stå i direkt strid mot riksdagens uttalande. Jag skall därvid icke komma in på sakens konstitutionella sida, fast jag ju icke kan blunda för att uttalandet kanske går ut över de befogenheter, som ett statsutskott grundlagsenligt kan anses hava, utan jag skall gå in på frågan ur saklig synpunkt. Jag skall då be att få hänvisa till sid. 15 i statsutskottets utlåtande, där man återfinner följande direktiv: »att, därest enighet inom utskottet ej uppnås i fråga om partiell konflikts karaktär av allmän, ärendet skall hänskjutas till Eders Kungl. Maj:t, varvid dock ovan nämnda beslut beträffande hjälpverksamheten skall bestå i avvaktan på Eders Kungl. Maj:ts beslut.» Vad är det nu, som ligger bakom denna att-sats? Bakom den ligger regeringens beslut den 10 mars 1922, enligt vilket, så snart

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

det blev delade meningar rörande en partiell konflikts karaktär, verkställigheten av arbetslöshetskommissionens beslut automatiskt skulle uppskjutas, till dess Kungl. Maj:t hade fattat beslut. Riksdagen ändrade detta och sade: »Beslutet skall gå i verkställighet. Sedan får man se, om Kungl. Maj:t upphäver det, och i så fall skola vederbörande få sin arbetslöshetshjälp även för den gångna tiden.» Men att det häri skulle ligga ett förbud för Kungl. Maj:t att fatta ett beslut, är väl ändå ganska orimligt. Statsutskottet har sagt, att man ej får tillämpa den regeln, att verkställigheten av kommissionens beslut automatiskt skall uppskjutas. Regeringen har heller aldrig gjort någonting sådant. Verkställigheten av arbetslöshetskommissionens beslut svarar nu arbetslöshetskommissionen för, men när ärendet kommer till Kungl. Maj:t, har väl Kungl. Maj:t rättighet att fatta det beslut, som Kungl. Maj:t anser vara riktigt och lämpligt. Att detta skulle stå i någon som helst strid emot det av riksdagen givna direktivet, lär icke med framgång kunna urgeras. Det dröjde mellan arbetslöshetskommissionens beslut och regeringens första remiss jämte uppskovet med verkställigheten fjorton dagar. Om kommissionens beslut under dessa fjorton dagar icke gått i verkställighet, beror det ju icke på Kungl. Maj:t utan på kommissionen själv. Därom har Kungl. Maj:t icke gjort något yttrande. Först sedan ärendet *besvärsvägen* kommit till Kungl. Maj:t, har Kungl. Maj:t tagit upp det till prövning och funnit, att viss utredning vore erforderlig, och då sagt, att innan den utredningen har kommit, skall beslutet icke verkställas. Det är något helt annat än vad som reglerades genom 1922 års direktiv. Därest statsutskottet icke ändrat regeringens beslut av den 10 mars 1922, skulle kommissionens beslut aldrig hava gått i verkställighet. Här har Kungl. Maj:t ingenting sagt om att det icke skulle gå i verkställighet. Under de fjorton dagar, som lågo mellan kommissionens beslut och Kungl. Maj:ts första beslut, ankom det på kommissionen, huruvida beslutet komme att gå i verkställighet eller ej. Kungl. Maj:t har icke utfärdat något förbud eller lagt något hinder i vägen för omedelbar verkställighet av kommissionens beslut, men att Kungl. Maj:t själv icke skulle få fatta sina beslut i två etapper, förefaller mig vara en nyhet av ganska märklig art i fråga om de band, som skola läggas på en regering. Ehuru utskottet säger, att regeringen har handlat i direkt strid mot riksdagens uttalande, måste väl ändå utskottet hava haft en känsla av att den uppgiften icke är riktig, ty varför skulle annars orden »i *huvudfrågan*» hava tillagts? Varför skulle man först säga, att beslutet skall bestå, till dess »beslut i själva huvudfrågan kommit till stånd», och sedan längre fram, att det »gäller att av arbetslöshetskommissionen i förenämnda frågor fattat beslut skall genast träda i verkställighet och äga tillämpning till dess detsamma blivit *beträffande huvudsaken* vederbörligen prövat», om man varit så säker på att beskyllningen mot regeringen att hava handlat i strid mot direktiven varit befogad och riktig, vilket jag på det mest energiska sätt bestrider, att den är.

Det finns en punkt till, som jag skall be att få uppehålla mig vid i detta märkliga dokument, statsutskottets utlåtande nr 168. Efter citatet från socialministerns anförande den 10 mars 1922 står det: »Både före och efter riksdagsbeslutet 1922 har ock, tydligen med tillämpning av sagda princip, sådan arbetskänslighet förekommit.» Statsutskottet lämnar ibland ganska ingående redogörelser för de förhållanden, som föreligga, men ibland finner statsutskottet det önskvärt att uttrycka sig med en ordknapphet, som måhända är motiverad på sitt sätt. Vad är det nämligen, som har hänt beträffande hänvisningen? Jo, före 1922 förekom det ett mindre antal fall av arbetshänvisning, som jag skall tillåta mig att föredraga. Även om kammarens ledamöter kanske tycka, att det är tröttsamt, anser jag, att det följande tillhör den dokumentinsamling, som dagens protokoll bör innehålla:

Under åren 1921—1923 hava inom arbetslöshetskommissionen förevarit till handläggning 107 konflikter på den öppna arbetsmarknaden, vilka berört den statliga hjälpverksamheten för de arbetslösa. Flertalet fall hava emellertid haft avseende på frågan om *avstängningar*, medan fall av *hänvisningar* inskränkt sig till ett mindretal. För de viktigaste av dessa senare fall lämnas här nedan redogörelse.

»*Betodlingskonflikten i Skåne.*

Under förra hälften av år 1921 förhandlades om ett nytt kollektivavtal för betarbetet mellan lantarbetsgivarnas och lantarbetarnas organisationer. Nytt kollektivavtal träffades härvid, till följd varav den tidigare anordnade blockaden av arbetsplatserna upphävdes och arbetet allmänt upptogs. Emellertid yppades på sina håll bland arbetarna missnöje med vissa bestämmelser i det träffade avtalet, varjämte gjordes gällande, att arbetarnas delegerade överskridit sin befogenhet genom att träffa definitivt avtal. Arbetet blev här efter inställt och blockerat vid vissa gårdar i avvaktan på ny uppgörelse. Dessa gårdar anmälde då hos arbetsförmedlingsanstalterna behov av arbetskraft utan att likväl kunna erhålla önskat biträde. Icke heller visade det sig möjligt att omedelbart förmå vederbörande understödsorgan att vid fall av arbetsvägran avstänga understödda från åtnjutande av arbetslöshetsunderstöd. Då under sådana förhållanden framställning gjordes till kommissionen från lantarbetsgivarföreningen att sörja för att de lokala understödsorganen fullgjorde sina författningsenliga förpliktelser, beslöt kommissionen att erinra de lokala kommittéerna i Skåne om deras skyldighet att indraga arbetslöshets-hjälpen för de understödda arbetare, som vägrade antaga dem erbjudet betarbete. Härjämte hemställde kommissionen hos socialstyrelsen om att från dess sida skulle för arbetsförmedlingsanstalterna framhållas vikten av att anvisa arbetslösa till hos dem anmälda lediga platser vid betarbetet.

Konflikten hävdades i början av juni 1921. Emellertid hade landsorganisationen i anledning av bland annat denna konflikt till Kungl. Maj:t framfört vissa synpunkter på den statliga arbetslöshetspolitiken vid arbetskonflikter, vilket föranledde kommissionen att i ett den 26 september 1921 avgivet underdånigt utlåtande i ämnet redogöra för detta ärendes gång samt att i övrigt anföra vissa allmänna synpunkter på arbetslöshetspolitiken vid konflikter. Utlåtandet synes icke ha medfört något direkt beslut av regeringen.

Sedan kommer ett fall, som rör *kungl. lotsstyrelsens byggnadsarbeten på Djurgården samt Nordiska Kompaniets målningsarbeten.*

Vid sammanträde den 19 april 1921 diskuterade kommissionen frågan om arbetslöshetsunderstöd vid arbetskonflikter, närmast i anledning av en av borgarrådet W. Karlsson ingiven skrivelse angående blockad av vissa kungl. lotsstyrelsens byggnadsarbeten å Djurgården samt vissa måleriarbeten för Nordiska Kompaniets räkning. Frågan gällde i bägge fallen närmast vilken verkan, som vägran från de arbetslösas sida att antaga dem erbjudet, blockerat arbete skulle medföra ur understödssynpunkt. Kommissionen beslöt uttala, att bidrag av statsmedel icke kunde utgå till sådana arbetslösa medlemmar av de genom ifrågavarande konflikter berörda facken, vilka efter av vederbörande arbetsgivare gjord beställning på arbetskraft hos arbetsförmedlingen blivit dit anvisade, men som vägrat antaga arbetet på grund av föreliggande konflikt. Mot beslutet reserverade sig ledamöterna Hagman och Lindqvist, som, förutom vissa erinringar beträffande sättet för handläggningen av konflikter, i den aktuella sakfrågan gjorde gällande, att, då grunden för konflikten vore berättigad, (tvisten gällde beträffande lotsstyrelsen, huruvida vissa avlöningar borde utbetalas retroaktivt) de arbetare, som vägrade antaga arbetet, icke borde diskvalificeras som understödstagare. Beträffande konflikten vid Nordiska Kompaniet förmenade reservanterna, att någon ståndpunkt i frågan icke

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

behövde av kommissionen intagas, alldenstund det icke blivit ådagalagt, att någon rekvisition av arbetskraft ingått.

I det remissutlåtande, som arbetslöshetskommissionen avgav den 26 september 1921 i anledning av landssekreterariatets erinringar mot den svenska arbetslöshetspolitiken, ingick kommissionen även på en redogörelse för sina åtgöranden i förevarande konflikt. Kungl. Maj:t synes icke ha fattat något särskilt beslut med anledning härav.

Svenska Ackumulator A.-B. Jungner, Oskarshamn.

I början av år 1921 avskedade bolaget på grund av arbetsbrist ett åttiotal ungarlar och nedsatte sedermera under vinterns lopp timpenningen för samtliga arbetare. Vidare permitterades sjutton man under sommarmånaderna. Någon arbetsinställelse ägde icke rum, men arbetspersonalen vid fabriken förklarade densamma i blockad för ny arbetskraft. Ett antal arbetslösa vägrade av denna orsak att mottaga dem anvisat arbete. I anledning därav beslöt kommissionen att indraga understödet för de arbetslösa, som hänvisats men vägrat att emottaga dem erbjudet arbete. Vidare anmodades kommittén att tillse, att anvisningen av ny arbetskraft skedde. Därest även dessa vägrade, skulle kommittén ombesörja, att de avstängdes från erhållande av såväl understöd som anvisning till statligt nödhjälpsarbete.

Stadens fackliga centralorganisation anordnade i början av år 1922 ett opinionsmöte, därvid beslutades att hos Kungl. Maj:t överklaga kommissionens beslut. Över de sålunda remitterade klagomålen avgav kommissionen den 21 februari 1922 utlåtande, därvid kommissionen, efter en redogörelse för vad som i saken förekommit, uttalade, att de vidtagna åtgärderna stodo i full överensstämmelse med den principiella hållning, som kommissionen hitintills ansett sig böra intaga vid liknande konflikter. Kommissionen hemställde om avslag på klagomålen, och fann Kungl. Maj:t jämväl desamma icke föranleda någon regeringens åtgärd.

Aktiebolaget Pythagoras mek. verkstad, Norrtälje.

Till följd av lönetvist vägrade arbetare att mottaga arbete på dem erbjudna villkor. Ehuru någon konflikt icke förelåg, beslöt kommissionen emellertid den 21 april 1922, sannolikt till följd av förfrågan från den lokala kommittén, att anvisning skulle ske i vanlig ordning och vägrande avstängas. Likaledes förklarades arbetslöshetshjälp icke kunna utgå till de arbetare, som förut blivit anvisade arbete hos bolaget men vägrat antaga detta.

E. V. Justs Färgeri, Borås.

På grund av tvist om arbetstidens indelning hade strejk uppkommit vid färgeriet och detsamma blockerats. Kommissionen beslöt den 21 april 1922, att då de av de strejkande resta kraven ej ägde stöd i gällande avtal, anvisning till ifrågavarande arbete skulle äga rum och avstängning ske vid vägran att mottaga dem erbjudet arbete.

Konflikter inom byggnadsfacket.

På grund av tvist om arbetstidens indelning anmäldes till arbetslöshetskommissionen under våren 1922 konflikter inom byggnadsfacket i Ystad, Malmö, Södertälje, Örebro och Stockholm. På hemställan om direktiv från arbetslöshetskommittén i Malmö uttalade kommissionen den 3 maj 1922, att, då arbetarna icke kunde anses äga befogenhet att ensidigt genomföra förändring i arbetstiden, anvisning av ny arbetskraft skulle ske och vägran att mottaga erbjudet arbete medföra sedvanliga konsekvenser.

Grytgöls bruks aktiebolag, Ljusfallshammar i Hällestads socken av Östergötlands län.

Sedan industriarbetarna vid bruket gått i strejk (lantarbetarna ej berörda), rekvirerade bruket arbetskraft hos vederbörlig arbetsförmedling. Sannolikt i

anledning av begärande om direktiv uttalade kommissionen den 14 september 1922, att, då konflikten omfattade brukets samtliga industriarbetare, personer tillhörande denna kategori väl skulle avstängas, men att någon hänvisning av i nödhjälpsarbetena sysselsätta arbetslösa, tillhörande andra kategorier, däremot ej skulle äga rum.

Flygkompaniets å Malmslätt byggnadsarbeten.

Vid ifrågavarande arbeten gällde konflikten huruvida nödhjälpslöner eller avtalsenliga löner skulle utgå vid arbetena. Arbetarsidan åberopade, att överenskommelse om avtalsenliga löner träffats med flygkompaniet. Träarbetareförbundets avdelning i Linköping blockerade arbetena. Arbetsledningen rekvirerade då arbetskraft från Norrköping. Då de anvisade vägrade, blevo de av Norrköpingskommittén avstängda från ytterligare statlig hjälp. Sedan kommittén emellertid fått del av överenskommelsen med flygkompaniet rörande lönerna, beslöt Norrköpingskommittén att upphäva avstängningen men att samtidigt inhämta kommissionens direktiv i frågan.

Kommissionen beslöt i anledning härav den 13 januari 1922, att de, som efter hänvisning vägrade mottaga dem erbjudet arbete, skulle avstängas. Mot detta beslut reserverade sig herrar Hagman och Holmström, vilka gjorde gällande, att kvalificerat yrkesarbete icke borde förvandlas till nödhjälpsarbete, ävensom att om sådant arbete fordrades, detsamma skulle betalas med den öppna marknadens löner. Besvär över kommissionens beslut anfördes av Svenska Träarbetareförbundet, och avgav kommissionen utlåtande häröver den 9 mars 1922 i samband med det utlåtande över vissa andra konfliktfrågor, som finnes in extenso återgivet i Sociala Meddelanden 1922 nr 4. I anledning av kommissionens utlåtande resolverade Kungl. Maj:t den 14 mars 1922 följande:

Då de arbetslösa, som hänvisats att i Malmslätt utföra träarbeten, bjudits den lön, som understigit vad av dem med fog kunnat anses ha blivit genom överenskommelse den 25 oktober 1921 avtalat, finner Kungl. Maj:t, att ifrågavarande personer icke i anledning av sin vägran att utföra sålunda anvisat arbete skäligen bort avstängas från erhållande av understöd och nödhjälpsarbete.

Verkstadskonflikter i Stockholm (A. V. Öhrström & Son, A.-B. Bröderna Hedlund samt Värmeaktiebolaget Calor).

På grund av anbefallda lönereduktioner, vilka av arbetarna icke godkändes, utbröt konflikt vid ovannämnda trenne firmor i slutet av januari och början av februari 1922.

I anledning av konflikten inhämtade arbetslöshetskommissionen yttranden från verkstadsföreningen och metallindustriarbetareförbundet. Verkstadsföreningen framhöll, att strejken endast omfattade tre av Stockholms sextio till verkstadsföreningen anslutna firmor, att arbetet fortgick inom övriga till branschens hörande firmor, att arbetarna vid här omnämnda firmor i intet avseende blivit sämre ställda än arbetarna vid de övriga till verkstadsföreningen hörande företagen samt att arbetsnedläggelsen fördenskull var oberättigad.

Metallindustriarbetareförbundet förmenade bland annat, att lönereduktionerna vid dessa firmor voro oskäligen i anseende till att de minimilöner, som gällde enligt avtal, väsentligt överstego verkstadsföreningens reducerade löner. Kommissionens dåvarande expert, rådman Cederborg, avgav i frågan ett särskilt utlåtande den 24 februari, i vilket han framhöll, att det enligt hans mening icke vore möjligt att beteckna de erbjudna lönerna som oskäligt låga med hänsyn till dåvarande förhållanden. Till följd härav ansåg han, att anvisning av arbetslösa till de blockerade arbetena borde verkställas.

Till följd av den verkställda utredningen och i anslutning till herr Cederborgs utlåtande beslöt kommissionen den 27 februari dels att uttala sitt gil-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

lande av den av stockholmskommittén vidtagna åtgärden att till de av strejk och blockad träffade företagen på rekvisition anvisa understödda och vid de statliga nödhjälpsarbetena anställda arbetslösa, som voro att anse såsom lämpliga för de ifrågavarande arbetena, dels förklara, att därest sålunda anvisad person vägrade att emottaga anvisad anställning, för vilken han befunnas lämplig, statligt bidrag tills vidare icke kunde utgå för understöd åt honom eller anställning tills vidare beredas honom vid statliga nödhjälpsarbeten.

Mot kommissionens beslut reserverade sig herrar Hagman och Holmström.

Intill den 7 mars 1922 anvisades till ifrågavarande blockerade arbeten inemot 1,200 personer.

Hos Kungl. Maj:t hemställde Svenska Metallindustriarbetareförbundet om undanröjande av kommissionens beslut beträffande här ifrågavarande arbetskonflikter i Stockholm. Kommissionens mycket omfattande och grundliga utlåtande, som finnes in extenso återgivet i Sociala Meddelanden 1922 nr 4, gick därpå ut, att framställningen icke borde föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Enär sådana omständigheter icke visats vara för handen, att vägran att emottaga anvisat arbete vid förenämnda i blockad förklarade arbetsplatser skäligen bort föranleda till avstängning från arbetslöshetsunderstöd, fann Kungl. Maj:t genom beslut av den 14 mars 1922 hinder icke hava mött för utbetalande av arbetslöshetsunderstöd till de arbetslösa metallarbetare, vilka icke direkt deltaga i arbetsinställelsen.

Morgårdshammars Mek. Verkstads A.-B. i Norrbärke socken av Kopparbergs län.

Arbetsgivaren verkställde under januari 1922 en lönereduktion i enlighet med föreskrifter från verkstadsföreningen. Arbetarna vägrade härefter att antaga de erbjudna ackordspriserna, till följd varav driften inställdes i februari, dock utan att detta föranledde öppen konflikt. Då emellertid längre fram på våren arbetsgivaren vidtog åtgärder för driftens återupptagande och fråga uppkom, huruvida arbetarna vid vägran att mottaga dem anvisat arbete skulle anses diskvalificerade för erhållande av arbetslöshetshjälp, beslöt kommissionen den 3 april 1922 föreskriva, att därest arbetskraft på vederbörligt sätt rekviderades, hänvisning till arbetet av arbetslösa skulle äga rum och att vägran att härvid mottaga erbjudet arbete skulle för dem medföra avstängning.»

Samtliga de fall som jag här har redogjort för, inträffade innan riksdagen hade fattat sitt beslut år 1922. Sedan riksdagen fattat detta beslut, har — med undantag av Stripafallet — förekommit ett enda fall. Det är nämligen vid *telegrafverkets kabelanläggning Stockholm—Göteborg*.

»Tvisten rörde ursprungligen anställningsfrågor vid rikskabeln. Telegrafkabelns lokala samorganisation i Örebro beslöt den 27 mars 1922 att blockera arbetet, enär telegrafstyrelsen avslagit organisationens krav på att själv få bestämma vilka arbetare, som skulle få anställas vid kabeln. Konflikten begynte i Västerås och spred sig sedermera till andra platser utmed kabelanläggningen. I anledning av förfrågan från Västerås arbetslöshetskommitté beslöt kommissionen uttala, att hänvisning till arbetet skulle ske i vanlig ordning och arbetsvägran medföra avstängning. På grund härav kom under själva konfliktperioden 1,400 man att anvisas till detta arbete och att likaledes avstängas på grund av arbetsvägran. Blockaden hävdes i slutet av april. På sommaren 1922 upplammade konflikt ånyo av enahanda innebörd och med samma konsekvenser.

På grund av anförda klagomål över kommissionens åtgärder avgav kommissionen underdåniga utlåtanden i dessa konfliktfrågor den 29 april och den 25 augusti 1922. I utlåtandet den 29 april hänvisades till att konflikten blivit löst och att direktiv i övrigt lämnats till Västeråskommittén. I utlåtandet av

den 25 augusti anfördes, att kommissionen alltjämt enhälligt fasthöll den uppfattningen, att arbetare, som blivit arbetslösa på grund av konflikt, skulle fränkännas rätten till statligt arbetslöshetsunderstöd och till erhållande av anvisning till statliga nödhjälpsarbeten. Framställningen avstyrktes följaktligen och torde icke heller ha föranlett några åtgärder från Kungl. Maj:ts sida.»

Alltså, mina herrar, ha sedan 1922, då riksdagen fattade beslut om direktiven, endast och allenast två frågor om hänvisning av arbetslösa till blockerat arbete förekommit. Den ena förekom redan på hösten 1922 och den andra först i december månad 1925. Det är följaktligen icke så lätt att tala om någon praxis från arbetslöshetskommissionens sida efter riksdagsbeslutet år 1922. Vad konflikten vid den omnämnda telegrafkabeln beträffar, skulle jag, om jag haft anledning att i min nuvarande egenskap av socialminister syssla med den, icke tvekat att stämpla den som en typisk okynneskonflikt, och följaktligen skulle jag, i full överensstämmelse med den reservation, som finnes i socialminister Lindqvists yttrande, vilket är citerat i statsutskottets utlåtande, att »sådana fall förvisso kunde förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke tages till en arbetargrups blockadpåbud», icke tvekat att stämpla den som ett sådant fall på grund av konfliktens uppenbara okynneskaraktär.

Det är en falsk föreställning, att man från socialdemokratiskt håll eller inom den nuvarande regeringen skulle anse sig tvungen att respektera varje blockadpåbud, som kan utfärdas av en arbetaregrupp. Vad vi för vår del icke vilja vara med om och det som också på grund av förhandlingarna år 1922 avskaffades, det är arbetsanvisning till konflikter, som jag, därför att jag icke har något bättre ord till hands, vill kalla för normala och enkla partiella konflikter. Till sådana konflikter bör icke — och jag tvivlar på, att man överhuvud taget får socialdemokraterna att medverka till något sådant — någon hänvisning äga rum.

Nu vill statsutskottet införa denna hänvisningsprocedur, så snart lönen prövats från vissa utgångspunkter vara vad man kallar skälig. Detta är väl, om jag bortser från hela skrivsättet i det egendomliga dokument, som jag här har i mina händer, ändå den nuvarande stridens egentliga kärnpunkt. Stripakonflikten är ingen okynneskonflikt, och det har heller ingen påstått. Man har väl, icke i detta statsutskottets utlåtande, men på andra håll ansett, att regeringens upphävande av arbetslöshetskommissionens beslut i Stripafallet skulle utgöra ett slags carte blanche åt alla möjliga slags blockader, som någon människa kan finna på.

Jag bör kanske ytterligare klargöra, varför jag betraktar telegrafkabelskonflikten som en okynneskonflikt. Detta framgår nämligen icke alldeles klart av den redogörelse jag nyss uppläste. Det förhöll sig så, att en syndikalistisk organisation försökte monopolisera detta arbete för sin organisation genom att föreskriva, att endast personer *införda i dess register* skulle erhålla något arbete vid telegrafkabeln, och det är självfallet, att en konflikt av denna karaktär icke bör godkännas av samhället. Arbetslöshetskommissionen var också enhällig, och överklagandet föranledde icke någon åtgärd. Det råder, jag kan konstatera det med hänvisning till detta fall, på socialdemokratiskt håll ingen meningsskiljaktighet om, huru konflikter av denna beskaffenhet lämpligen böra behandlas. Men den nya ansats, som statsutskottet har föreslagit, innebär en återgång till en avskaffad praxis, och det är denna återgång, som vi icke vilja vara med om att acceptera.

Jag skall nu ytterligare ett ögonblick återkomma till frågan, huruvida verkligen detta förslag från statsutskottets sida innebär ett förtydligande eller icke. Jag har tillåtit mig att citera den förre socialministerns, Lindqvist, ytt-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

rande i andra kammaren, statsminister Brantings yttrande i andra kammaren, Industrias yttrande den 13 juni 1922, arbetslöshetskommissionens yttrande den 9 mars 1923, svenska arbetsgivareföreningens yttrande någon gång i februari 1923 och herr Tryggers yttrande i debatten den 21 mars 1923 på denna punkt.

Jag vädjar till denna kammares hederskänsla på denna punkt. Vill man göra gällande, att regeringen efter alla dessa sammanställande uttalanden rörande innebörden av 1922 års kompromiss skulle ha tolkat dessa direktiv felaktigt, då den utgick ifrån, att hänvisning i Stripafallet icke bort äga rum? Mina herrar, *det räcker icke med ett enkelt påstående från den ena partens sida, därest denna part säger, att han icke kan minnas, att något sådant ingick i uppgörelsen.* Det finnes för många bevis, det finnes massor av bevis på, att detta varit en fullkomligt allmän uppfattning — och ändå säger statsutskottet på tillskyndan av dess tredje avdelning, att de icke vilja göra någonting annat än *förklara* för oss, vad 1922 års direktiv innebära. De vilja visst icke skärpa dessa direktiv, de vilja visst icke en återgång till vad som gällde före år 1922. De, de vise männen, som ensamt förstått att tolka vad direktiven verkligen innebära, vilja endast upplysa oss, som icke kunnat ordentligt läsa innantill, om vad dessa direktiv verkligen innebära!

Mina herrar, *är det verkligen någon som tror, att det här är fråga om ett förtydligande?* Bör det icke vara klart av vad jag redan sagt, att här föreligger någonting helt annat än ett förtydligande? Här föreligger detta: att statsutskottet *föreslår riksdagen att återtaga ett medgivande*, som gjordes 1922, och jag tycker, att det är ett egendomligt ordval för ett sådant återtagande att kalla det för ett »förtydligande».

Jag tillåter mig att säga, herr talman, att detta aktstycke icke är ett »förtydligande», utan att det är ett politiskt aktstycke, som har en helt annan syftning än att upplysa regeringens förmörkade förstånd om, vad direktiven av år 1922 innebära. Jag skulle kunna säga, att detta aktstycke är under skylten av ett »förtydligande» en enkel politisk manöver, och en manöver, som icke hör till de snygga sorterna. Det är klart, att om den borgerliga majoriteten vill ha bort den nuvarande regeringen, detta låter sig göra på ett jämförelsevis enkelt sätt, och jag trodde icke, att man skulle behöva dölja sig bakom uttalanden av denna beskaffenhet, *vars sanningshalt jag bestrider*. Om herrarna skriva ut att det är en skärpning av direktiven, att herrarna ångrat sig, att ni icke vilja veta av 1922 års kompromiss längre, då tala ni såsom människor, som jag skulle förstå, och det är eder rättighet. Men att söka inbilla svenska folket att ni komma med ett »förtydligande», det ingår i den sortens politiska taktik, som åtminstone för mig är ganska motbjudande. Jag vågar säga, att *regeringen har lojalt tillämpat riksdagens direktiv, att den icke haft någon annan tanke än att göra det*. Och på denna från vitt skilda håll till riktigheten bestyrkta tolkning av direktiven finner statsutskottet lämpligt att svara med det papper, som jag här har i mina händer. Utskottet finner lämpligt att förklara för ostridigt, vad inte bara arbetslöshetskommissionen och undertecknad, men som en stor del, i varje fall till en början, av stockholmstidningarna också tilläto sig bestrida.

Uti Svenska Dagbladet förklaras sålunda den 22 maj: »Av det offentliggjorda statsrådsprotokollet framgår, att socialministerns hela argumentering går ut på att fastställa, att striden vid Stripa varken är någon allmän konflikt eller någon partiell sådan, som enligt riksdagens direktiv skall behandlas såsom allmän konflikt.» »Men det har icke heller någon påstått», sägs det sedan, omedelbart efteråt!

I Dagens Nyheter säges det: »Man kan tills vidare med hull och hår svälja herr Möllers karakteristik av Stripa, att det icke är en allmän utan en partiell

konflikt och att den partiella konflikten ej ingår såsom led i någon allmän stridsplan eller kan få några allmänna verkningar, ehuru det senare nog förefaller skäligen dubiöst.» Men i alla fall kommer man tillbaka till arbetslöshetskommissionens praxis före år 1922.

*Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)*

Det var visserligen ganska mycken förvirring, det måste jag ju erkänna, ty i en kvällstidning säges det den ena dagen, den 21 maj, följande: »Tvärtom, socialministern har bemödat sig att med allehanda sofisterier och advokatyriser visa upp, att han men ej kommissionen förstått riksdagsdirektiven rätt. Det hela vore nämligen ingen konflikt av allmän natur — vilket dock kommissionen uttryckligen och övertygande uppvisat.» Man hade inte precis läst handlingarna alltför grundligt.

Nästa dag återtager man detta och säger: »Han», socialministern, »bemödar sig sålunda att ingående uppvisa, att konflikten icke vore någon allmän konflikt i riksdagsdirektivens mening. Detta är uppenbarligen riktigt — beklagligtvis hade på denna punkt gårdagens ledande artikel under den rådande brådskan blivit en smula oklar.» Detta tillägges såsom en ursäkt! —

Ja, mina herrar, jag tror, att man lugnt kan säga, och jag upprätthåller detta påstående, att regeringen har tillämpat 1922 års direktiv såsom de enligt riksdagens uttalade vilja skulle tillämpas. »Förtydligandet» är därför, som jag sagt, icke gjort med hänsyn till behovet av ett förtydligande, utan det är gjort därför, att man icke längre önskar stå fast vid överenskommelsen av år 1922 — dels det, och sedan naturligtvis annat också.

Jag skulle ju gärna vänta mig ett försök till begreppsbestämning av vad ordet »förtydligande» innehåller även av ett annat skäl. Jag vågar nämligen påstå, att något tydligt om vad statsutskottet menar icke gärna kan föreligga, när det säger: »I det fall, att därvid såsom utgångspunkt för skälighetsprövningen lagts för annan liknande yrkesutövning gällande kollektivavtal, bör avseende fästas endast vid faktiskt utgående, lägsta löner eller däremot svarande bestämmelser.»

Jag är övertygad om, att de stackars människor, som skola tolka detta direktiv, komma att finna, att statsutskottets förmåga att uttrycka sig på ett något så när klart sätt ingalunda vuxit sedan år 1922! —

Ja, riksdagen skall nu gå att fälla sin dom över detta statsutskottsutlåtande. Jag kan icke neka till, att jag ändå till slut är nyfiken på, om riksdagen vill göra till sina uttalanden av denna beskaffenhet, som jag här har uppehållit mig vid, och göra till sitt ett avgjort falskt uttalande rörande innebörden av det beslut, som skall fattas, nämligen då man säger, att det här rör sig om ett förtydligande i stället för om en notorisk skärpning genom återgång till tiden före 1922.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! Vad först beträffar herr statsrådets personliga uttalanden skall jag icke följa hans exempel att i diskussionen om denna fråga draga in försök att påbörda andra motiv, bevekelsegrunder, syften m. m., som man icke har någon som helst rättighet att påbörda dem. Jag skall enbart och uteslutande hålla mig till det ärende, som här föreligger till behandling.

Då jag åren 1922, 1923 och nu 1926 mera ingående haft att sysselsätta mig med arbetslöshetsfrågor och statens ställning till dem, har detta skett på grund av att jag såsom ordförande å statsutskottets tredje avdelning haft plikt att på noggrannast möjliga sätt pröva ärendena. Jag, liksom också mina kamra-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

ter på avdelningen, hava därvid såväl 1922, 1923 som nu endast och allenast fullgjort vad som varit vår uppenbara skyldighet.

Härmed övergår jag till några allmänna synpunkter på provningens resultat. Under dessa upprepade behandlingar av arbetslöshetsfrågor och vad därmed sammanhänger har jag kommit till den uppfattningen, att samhällsåtgärder på detta område, om också i och för sig ytterst ömtåliga, äro ytterst svåra att riktigt avväga och tillämpa och ur alla synpunkter besvärliga, likväl äro nödvändiga och oundgängliga. Verklig oförvållad arbetslöshet är, enligt mitt sätt att se, så individuellt nedbrytande och ur social synpunkt så betänklig, att ett ingripande från statens sida till mildrande och hjälp icke kan underlåtas i ett modernt, socialt välordnat samhälle. Det är också från den utgångspunkten som jag för min del såväl 1922 och 1923 som 1926 tillstyrkt samtliga de anslag, som i dessa olika fall blivit åskade. Men samtidigt har det för mig blivit klart, att på intet område av modern statsförvaltning är det så nödvändigt som här, att åtgärderna bliva ur samhällets synpunkt rationellt genomförda och på sådant sätt begränsade, att det avsedda syftemålet uppnås. Ty just på detta område kan man mena ett, men åstadkomma ett annat. Men kan hjälpa med statligt arbetslöshetsunderstöd på sådant sätt, att man vidgar arbetslöshetsområdet och åstadkommer raka motsatsen till det, som man åsyftar med arbetslöshetsunderstödet i fråga.

Ur näringspolitisk och social välfärdssynpunkt är, efter mitt sätt att se, hjälpverksamheten på arbetslöshetsområdet klart väsensskild från övriga sociala skydds- och försäkringsområden. Jag skall ge ett par exempel på den saken.

Om ålderdomspensioneringen och sjukhjälpverksamheten kan man icke säga att de — fränsett de kostnader, som äro förbundna med åtgärderna på detta område och som givetvis medföra förpliktelse för varje skatteobjekt att deltaga i — sedermera i tillämpningen utgöra något onus för näringslivet. Tvärtom. Ålderdomspensioneringen lättar arbetarens försörjningsplikt mot arbetsodugliga föräldrar. Om den plikten föreläge, så skulle han kanske tvingas att höja gränsen för vad han betraktar som sitt existensminimum och detta skulle i sin tur gå ut över näringarna i allmänhet. Om sjukkaserverksamheten måste man säga, att i fall det föreläge oundgängligt tvång till omedelbar besparing för arbetaren för att han skulle kunna vara skyddad i fall av sjukdom, d. v. s. om han icke kunde vid sjukdom genom medlemskap i sjuk-kassa ha åtminstone de allra oundgängligaste behoven fyllda så skulle det också, såvitt jag förstår, medföra tvång för honom, om han ville stå i samma existensställning som eljest, att öka sina krav på arbetsförtjänsten. Nu kan han underlåta detta, därför att det allmänna genom sina statsbidrag på detta område tillser, att han även i fall av sjukdom har åtminstone i viss mån sin försörjning.

Den statliga arbetslöshetshjälpen däremot är obestriddligen en faktor, som, fränsett kostnaderna för produktionen, i fortsättningen vid tillämpning verkar belastande på näringslivet. Arbetslöshetshjälpen innebär, hur neutralitetsbetonad den än må vara, ett stöd åt ena parten i arbetsstriderna. Det kan icke undgås, hur man än försöker ordna den, och det ligger i sakens natur, att den på sådant sätt ger stöd åt den ena parten. Den bidrager, det är otvivelaktigt, åtminstone i viss omfattning att hindra produktionens anpassning efter konjunkturernas växlingar. Om vi i det avseendet skulle se på England just nu och sammanhanget mellan såväl storstrejken och den engelska kolgruvestrejken samt det engelska arbetslöshetsunderstödet och det sätt, varpå det senare utgår, varom jag haft rent personliga vittnesbörd, så skulle den sats jag här givit uttryck åt bli på sakligt sätt klart belyst. Därför söka också — det är vad som sker här inför våra ögon — representanter för arbetsutövarna på allt

sätt taga arbetslöshetsverksamheten i sin tjänst och göra den till ett hjälpmedel i sin kamp. På intet socialt område kan man heller i det avseendet utöva ett starkare tryck till en förskjutning från en rationell verksamhet till en irrationell sådan, än vad som kan ske just på detta område. På samma gång jag alltså fått den uppfattningen, att samhälleliga åtgärder på detta område äro oundgängligen nödvändiga, att den oförvällat arbetslöse måste kunna ställa anspråk på det allmänna om understöd, hyser jag jämväl den åsikten, att samtidigt måste en neutralitetsbetoning till, som, på samma gång den kräver statlig förpliktelse mot de oförvällat arbetslösa, klart och oryggligt motsätter sig en sådan förskjutning av denna verksamhet, som gör vår produktion mindre utvecklingsduglig och mindre värdeskapande än vad som eljest skulle bli fallet. Ty det är dock så, att i det långa loppet gagnar en sådan hållning jämväl dem, som i första hand tro sig vara ogynnsamt träffade därav. Ty det gäller ju dock allttjämt i ett demokratiskt samhälle att de lägst betaladas ställning är helt beroende av det helas disponibla tillgångar och dess möjlighet att fördela dessa.

Jag har velat inledningsvis angiva detta för att klarlägga de teoretiska utgångspunkter, som varit bestämmande för den hållning jag, och jag tror flertalet av mina kamrater i statsutskottet, intagit, när vi fattat position till dessa frågor såväl 1922 och 1923 som nu 1926. Och därmed går jag över till en granskning av det fall, som nu närmast ligger före och som föranlett det statsutskottsutlåtande, vilket nu från statsrådsbänken blivit kritiserat på sätt som skett.

Jag vill först säga, att i vissa avseenden är herr statsrådets redogörelse för förhållandena före 1922 sådan, att jag kan hänvisa till denna redogörelse för förhållandena dessförinnan. Inledningsvis anmärkte emellertid herr statsrådet mot ett citat, som förekom i statsutskottets yttrande och som gick därpå ut, att man stannat vid att citera endast att »sådana fall förvisso kunde förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke tages till en arbetargrupps blockadpåbud». Han ansåg det uppenbarligen vara av yttersta vikt för bedömandet, att det tillägget borde komma till, i vilket den som meddelade detta, dåvarande socialministern, gjorde gällande, att man å andra sidan måste taga hänsyn till och att det också vore ett samhälleligt intresse, att arbetarnas solidaritetskänsla icke kränktes på sådant sätt, att därmed skada åstadkommes. Men för den frågan, som det här gäller, huruvida man vid det tillfället medgav, att överenskommelsen år 1922 inneslöt också fall, där arbetshänvisning skulle förekomma, för denna sak, som här är den springande punkten, är den fortsatta argumentationen i det av den dåvarande socialministern gjorda uttalandet fullständigt betydelselös, och därför är den icke medtagen i citatet. Det som det här gäller och som man bör fråga sig är, huruvida man vid det tillfället var överens om, att utöver fall av allmän konflikt och fall av partiell konflikt med allmän karaktär kunde dessutom förekomma även andra fall, där en hänvisning skulle ske. Och ur den synpunkten har det uttalande, som här är citerat i utskottets betänkande, såvitt jag förstår, en avgörande betydelse.

Hur var det nu med besluten 1922? Jo, vid det tillfället försökte man, för att komma tillrätta med de olika slag av arbetskonflikter, som kunde förekomma, gruppera upp dem i olika kategorier, för vilka ett olika förfaringssätt skulle ifrågakomma. Det var denna gruppering som skedde i dessa att-satser, till vilka herr socialministern hänvisat. Den första och den allmännast träffande att-satsen lydde, »att vid allmän konflikt inom ett fack dithörande arbetare på orten, respektive i landet, avstängas från såväl understöd som nödhjälpsarbeten». Därmed fastslogs vid detta tillfälle beträffande denna del av konfliktområdet, de stora riksomfattande konflikterna, där mot en arbetsgivaresammanslutning stod en arbetarsammanslutning som vardera sträckte sig antin-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

gen över viss del av eller över hela landet, att de skulle betecknas som allmänna konflikter och att avstängning där skulle ske från såväl understöd som nödhjälpsarbete. Därmed var för dessa fall överenskommelse träffad, att beträffande dem, hänvisning icke skulle ifrågakomma. Så kom en andra grupp, den grupp, som var begränsad till ett visst område, men där antingen de, som voro invecklade i striden inom ett fack, utgjorde flertalet, eller där man på grund av själva lönestridens innebörd måste säga sig, att den utgjorde en del i den allmänna löneprissättningen. En dylik konflikt skulle, även om den var begränsad till visst lokalt område, betecknas som *en partiell konflikt med allmän karaktär*, och beträffande densamma skulle förfaras på enahanda sätt, som när det gällde en allmän konflikt, d. v. s. avstängning skulle ske av alla yrkets arbetare på orten. Sålunda skulle jämväl i detta fall hänvisning icke ske. Därmed tycktes — jag skall sedermera återkomma till detta — ungefärligen, kan man säga, alla de fall, där regelbundna strider på arbetsfältet kunde ifrågakomma, i stort sett vara täckta.

Härmed är jag framme vid den meningsskiljaktighet, som uppstått beträffande innebörden i vad som beslöts 1922, nämligen rörande *i vilken omfattning* partiella konflikter skola hänföras till dylika konflikter med allmän karaktär. Om man enligt den innebörd, som åtminstone jag och mina meningsfränder inlade i överenskommelsen av 1922, nämligen att till dessa senare böra hänföras alla de fall, där inverkan sker på prissättningen i orten eller i landet på sätt som antytts, kvarstår sedermera, precis som direktiven 1922 angävo, endast undantagsfall, de s. k. partiella konflikterna utan allmän karaktär. Och därför kunde man tala om att den träffade överenskommelsen 1922 införde den ordningen, att avstängning i regel skedde över hela området beträffande yrkesarbetare och att man endast undantagsvis skulle påträffa partiella konflikter utan denna karaktär, vid vilka alltså arbetshänvisning skulle förekomma.

Detta är kontentan av den överenskommelse, som träffades. När därför statsrådet Lindqvist då i kamrarna talade om denna regels allmänna innebörd, hade jag för min del ingen anledning att däremot göra erinringar. Jag gjorde själv flera uttalanden — varmed jag skulle kunna fullständiga herr statsrådets exemplsamling — vari jag sade, att efter överenskommelsen av 1922 är regeln den, att hänvisning icke sker, ty såväl de allmänna konflikterna som de partiella konflikterna med allmän karaktär äro undantagna från sådan hänvisning. Men därav följer icke — och jag tror, att jag i fortsättningen kommer att visa det — att alla arbetskonflikter skulle vara av den art att därvid icke någon som helst arbetshänvisning skulle kunna ske, utan att alltjämt fortfarande kvarstod en grupp av dylika konflikter. För deras tillvaro har herr socialministern själv under sitt yttrande nu presterat bevis. Om man hade tagit bort hänvisningen för *alla* grupper, så skulle väl icke de exempel, som herr statsrådet själv anför, även om de voro få, kunnat ifrågakomma. Då skulle väl icke heller den reservation, som anfördes exempelvis i arbetslöshetskommissionen av de båda socialdemokratiska medlemmarna, kunnat tala om att arbetshänvisning »i regel» icke äger rum. Det hade naturligtvis varit ett fullständigt meningslöst uttryckssätt, om det icke hade förekommit några konflikter av sådan karaktär, att hänvisning skulle kunnat ske vid dem, liksom det också hade varit omöjligt för riksdagen, att i direktiven behandla frågan om denna tredje grupp och den för denna grupp gällande regeln på sätt som skedde. Herr statsrådet läste med mycket svag betoning, när han citerade partier i dessa riksdagens direktiv, vilka icke ingingo i hans beviskedja. Men jag skall be att få föredraga, fastän mycket kortare, de delar av dessa direktiv, som ådagalägga, att riksdagens beslut innefattade en grupp av arbetskonflikter, vid vilka hänvisning skulle ske. De äro dock icke preciserade på det sätt som herr statsrådet gjorde, då han betecknade dem som okynneskonflikter, ty

om man skulle grunda statliga åtgärder på begreppet »okynneskonflikt», förefaller det mig vara fullständigt omöjligt att komma till något hållbart resultat. Särskilt bleve detta omöjligt om man skulle karakterisera såsom okynneskonflikt den konflikt, som herr statsrådet betecknade på detta sätt, nämligen telegrafkabelkonflikten, vilken han angav vara en okynneskonflikt därför att vid denna en viss organisation sökt monopolisera för sin egen räkning det arbete, som det då gällde. Skulle det vara utmärkande för en okynneskonflikt och läggas till grund för bedömandet, när arbetshänvisning skulle ske — ja, då, herr statsråd, skulle det ju komma att träffa en mängd konflikter, som herr statsrådet betecknade som normala, riktiga, naturliga, ur olika synpunkter anmärkningsfria! Nej, det var icke den definitionen, som var avgörande för riksdagsbeslutet 1922. Utan det var just *de* kvarstående partiella konflikter, som i löneavseende icke ägde den betydelse, som direktiven angävo för grupperna I och II, och som därför icke heller till art eller omfattning ägde den ställning, som kännetecknade de övriga konfliktgrupperna. Om dem sades det i herr Lindqvists direktiv av den 10 mars enligt riksdagens skrivelse — jag håller mig till originalet, i vilket inga uteslutningar skett, utan allt medtagits: »Enligt dessa bestämmelser får i fråga om arbetslösas avstängande från understöd, emedan de underlåtit efterkomma given anvisning till arbete, som av fackorganisation förklarats i blockad, icke prövas av det lokala understödsorganet utan hänskjutas till arbetslöshetskommissionens arbetsutskott.»

Ett sådant meddelande skulle varit fullständigt meningslöst, om man icke i fortsättningen avsåg, att det skulle förekomma konflikter av den art, att hänvisning skulle ske. Det meddelande, som riksdagen sålunda uttalade sig om, innehöll uttrycklig anvisning om att konflikter av denna art kunde ifrågakomma, och när riksdagen sedermera korrigerat dessa meddelanden på en punkt, nämligen i fråga om när arbetslöshetskommissionens beslut skulle vinna giltighet och tillämpning, om omedelbart eller senare, och på den punkten åstadkommit ändring i de av socialministern utgivna direktiven, yttrade riksdagen följande före att-satserna: »Med sammanfattande av vad nu anförts vill riksdagen, *på samma gång riksdagen fasthåller vid de av riksdagen förut bestämda allmänna grunderna för hjälpverksamhetens bedrivande*, såsom riktlinjer för dessa grundens tillämpning i fortsättningen» o. s. v. Och dessa senare riktlinjer hänförde sig till *avstängningsförfarandet* och upptogo icke och talade *icke om hänvisningsförfarandet*, som inrymdes i den del av det fattade beslutet, om vilket riksdagen sade, att den fasthöll vid de av riksdagen förut bestämda allmänna grunderna för hjälpverksamhetens bedrivande. Så ligger det hela till.

Jag kan gärna medgiva, att det kunde uttryckas tydligare, men det förhåller sig 1922 och 1923 precis som det förhåller sig nu, att när jag för min ringa del försökte bidra på vissa punkter till tillräcklig tydlighet i uttryckssättet, mötte jag motstånd på olika håll. Man tyckte då, som nu, att man icke borde uppväcka strid om innebörden av det sagda, utan att man borde uttrycka sig på sådant sätt, att man icke framtingade diskussion om detaljerna. Jag sökte vid det tillfället, liksom senare, att genom att påyrka klarare bestämmelser, undgå efterverkningar på grund av tvekan om direktivens innebörd. Men, som sagt, kompromissen erhöi just den innebörd, jag här har angivit.

Därför följer, herr statsråd, att beslutet av år 1922 innehöll uppdelning av konflikterna i tre grupper: de allmänna konflikterna och de partiella konflikterna med allmän karaktär, för vilka grupper — man kan ju säga, att de utgjorde regel — icke någon som helst hänvisning skulle ske, men det bibehöll en tredje grupp, där avstängningen skulle begränsas enbart till de i striden inbegripna, de som lämnat arbetet, *men för vilka konflikter hänvisning kunde ifrågakomma*.

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Detta är den uppfattning, jag har om direktivens innebörd. Och när herr statsrådet gång på gång säger, att vi inom statsutskottet sätta vår uppfattning emot regeringens och även i vissa detaljer, mot arbetslöshetskommissionens, så kunna vi väl ändå invända, att omdömet hos dem, som voro med och lagen gjorde, borde väl, i stridiga fall, när man vet, hur kompromissen kom till, tillmätas visst vitsord beträffande de omstridda bestämmelsernas innebörd.

Härmed tror jag mig sålunda ha besvarat och belyst det allmänna, faktiska läge, som gäller rörande de olika gruppernas beskaffenhet och ställning. Och när herr statsrådet med ytterlig skärpa i tonen men med en mycket svag bevisföring ville göra gällande, att i det nu föreliggande utskottsförslaget skulle ha skett icke ett förtydligande utan en utvidgning av direktiven, vill jag emot detta ställa det bestämda påståendet, att det som föreslås i utskottsutlåtandet på denna punkt är enbart ett förtydligande av de gamla direktiven av år 1922. I dessa göras nämligen uttryckligen sammanfattningar och hänvisningar dels till dåvarande socialministerns promemoria av den 10 mars 1922, dels till uttalandet i motiveringen, att riksdagen bibehöll alla äldre bestämmelser, i vilka någon ändring icke skedde genom vad utskottet då föreslog. Och just detta gör, att statsutskottets nu föreliggande förslag måste anses innebära ett förtydligande, beträffande i vilka fall hänvisning skall förekomma och hur hänvisningsfallet skall behandlas. Förslaget innebär sålunda, trots alla de långa och högljudda förklaringarna från statsrådsbänken om motsatsen, ingen utvidgning, utan endast ett förtydligande av direktivens innebörd.

Härmed kommer jag fram till en underlig passus i herr statsrådets anförande, nämligen den, då herr statsrådet sade, att genom Kungl. Maj:ts beslut av den 17 september 1923 skulle — om jag förstod herr statsrådet rätt — i avseende å riksdagens direktiv om hur ärenden av denna art skulle behandlas och om vilken verkan besluten hos arbetslöshetskommissionen äga, en förändring, ett upphävande av riksdagens direktiv på den punkten skett. Jag har här i min hand avskrift av statsrådsprotokollet för den dagen och, herr statsråd, det skedde enligt detta icke någon som helst förändring i fråga om direktivet att ärenden av denna art skulle gå direkt till arbetslöshetskommissionen och att arbetslöshetskommissionens beslut skulle äga samma omedelbara giltighet som tidigare enligt direktiven var anvisat desamma. Vad som enligt detta statsrådsprotokoll skedde, det var, att man förändrade organisationen inom arbetslöshetskommissionen. Man tog bort tremannanämnden, som aldrig hade trätt i verkställighet, och man minskade antalet ledamöter ifrån 9 till 5, enär man ansåg, att det icke behövdes ett särskilt arbetsutskott, som skulle behandla frågorna, utan att kommissionen i dess helhet skulle avgöra dem. Beslutet av den 17 september 1923 innebar sålunda ett avgörande i en omorganisationsfråga inom arbetslöshetskommissionen, men det invercade icke något som helst beträffande den omständigheten, att riksdagen om beslut av denna art sagt, att de icke skola behandlas av den lokala kommittén på orten, utan skola upplämnas till arbetslöshetskommissionen och att kommissionen ofördröjligen skall pröva konfliktens karaktär samt meddela beslut, »vilket genast skall gå i verkställighet». I det avseendet stå riksdagens direktiv, såvitt jag kan förstå, alltså fullständigt orubbad kvar. I ifrågavarande statsrådsprotokoll förekommer i varje fall i det avseendet ingen som helst ändring. Jag förstår verkligen icke, varpå herr statsrådet i denna punkt bygger sin uppfattning om att i beslutet i fråga skulle inläggas den meningen, att ett riksdagens direktiv om hur här skulle förfaras skulle upphävas.

Men vidare. Har inte herr statsrådet dessutom, när han gång på gång här gjort gällande, att det icke skulle förekomma någon konflikt med arbetshänvisning, har icke då herr statsrådet frågat sig självt, hur det kunde vara möj-

ligt, att arbetslöshetskommissionen — den institution, som ju ändå haft att närmast i alla avseenden studera detaljerna på detta område och tillämpa dem — kunde anse, att sådant hänvisningsförfarande borde ske? Om hela denna procedur fallit bort, om den icke skulle förekomma annat än i de, som jag tycker, mycket egendomliga typfall, som det icke står något talat om i riksdagsdirektiven, men som man kallar »okynneskonflikter», om arbetslöshetskommissionen ansåg detta vara händelsen, hur skulle den då kunnat tillämpa den nu i Stripafallet på en konflikt, om vilken herr statsrådet självt förklarar, att den icke är en okynneskonflikt? Bör icke herr statsrådet av detta draga den slutsatsen, att det måtte ändå — fastän han icke själv trott så vara fallet — i riksdagens beslut funnits något, som gett arbetslöshetskommissionen anledning att ställa sig på den motsatta ståndpunkten? När dessutom herr statsrådets egna partimedlemmar i denna kommission uttryckligen säga, att det »i regel» är så, att arbetslöshetshänvisning icke skall ske, så förefaller mig saken i vad det gäller vittnesbörd fullständigt klar. Och det borde inför dessa fakta icke ifrån herr statsrådets sida ha försäkrats, med det språk han nu använt, att han har rätt i denna punkt, men att de, som haft hand om direktivens tillämpning liksom de, som ha varit med om att skriva direktiven, ha orätt.

Jag observerade också, att i den försäkran, som herr Branting avgivit och som här återopats, förekom uttrycket att till »regelmässigt» blockerat arbete skulle icke arbetshänvisning förekomma. Med anledning därav må frågas: när är ett arbete »regelmässigt» blockerat? I det nu föreliggande fallet, Stripa, är det ju så, herr statsråd, att såväl den syndikalistiska som den socialdemokratiska arbetarorganisationen blockerat arbetet. Var denna plats, innan den socialdemokratiska organisationen införde sin blockad, en »icke regelmässigt» blockerad arbetsplats? Herr statsrådet behandlade den emellertid då precis på samma sätt som senare, efter det även den socialdemokratiska arbetarorganisationen blockerat arbetet. I ett annat fall angavs den omständigheten, att syndikalisterna ville tillförsäkra sig ensamrätten på arbetsområdet, vara anledning till, att herr statsrådet betecknade arbetskonflikten såsom okynneskonflikt? Här åter erkänner herr statsrådet, såvitt jag förstår, syndikalisternas blockad vara en »regelmässig» blockad. Men det går väl icke att med dylika omdömen bena upp detta ärende och försöka uppdelat arbetarna i två grupper, en grupp som skulle ha samhällets tillstånd att blockera och tillstånd att under blockaden åtnjuta arbetslöshetsunderstöd, och en annan grupp, som icke hade denna tillåtelse och som därför ur samhällets synpunkt skulle utestängas från arbetslöshetsunderstöd. När ni nu går fram på den linjen, herr statsråd, lämpar det sig förvisso icke för riksdagen att följa med.

Herr statsrådet tillmätte mycken betydelse åt ett uttalande i arbetslöshetskommissionens yttrande till 1923 års riksdag, vari arbetslöshetskommissionen uttalat sig om att hänvisningen bortfallit. Men samtidigt behandlade ju arbetslöshetskommissionen själv ett fall, i vilket sedermera hänvisning skedde. Då är det väl uppenbart, att när den talar om denna sak, så talar den och tänker, som alla andra, nämligen på den *allmänna regeln*, på allmänna konflikter och på partiella konflikter med allmän karaktär, och upptar i detta sammanhang icke de fall av konflikter — partiella sådana utan allmän karaktär — om vilka man hela tiden förutsatt, att arbetshänvisning kunde förekomma. Jag vågar därför säga, att när på denna punkt — och det var ju det, som herr statsrådet fäste största vikten vid — herr statsrådet frågar, om det är sant, att vad utskottet här föreslår endast utgör ett förtydligande, så svarar jag därpå ett bestämt ja, ett ja, lika ärligt och, herr statsråd, lika trovärdigt, som herr statsrådets försäkringar.

Herr statsrådet frågade, vilka principiella ståndpunkter det var, som statsutskottet gav sin anslutning i fråga om Stripafallet. Jo, det var den

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

principiella ståndpunkt, som kommissionen intog vid den första behandlingen av ärendet, när den betraktade Stripafallet såsom ett fall av en partiell konflikt utan allmän karaktär och behandlade det såsom en sådan genom att i överensstämmelse med riksdagens anmaning samtidigt också pröva, huruvida arbetshänvisning skulle ske eller icke. Det är denna principiella ståndpunkt, som statsutskottet gav sin anslutning, och det är beträffande den ståndpunkten, som jag fortfarande tror, att det är fullt riktigt, att den öryggligt vidhålles.

Herr statsrådet frågade vidare, vad vi mena med uttrycket »ostridigt» i utskottsutlåtandet. Ja, vi skola se efter vad som följer efter ordet »ostridigt». Där står: »Vidare är det enligt utskottets mening ostridigt, att den förändring, arbetsvillkoren vid Stripa därefter» — det hade nyss talats om vad som skedde den 20 december 1925 — »och till den 23 mars 1926 undergingo, gav arbetslöshetskommissionen fullgiltig anledning att vid sistnämnda tillfälle anse den fortgående konflikten hava utvecklats till en med allmän konflikt likställd, partiell sådan.» Och därmed är jag inne på frågan om Stripakonfliktens karaktär, om i vilken mån den vid första behandlingen redan kunde betraktas såsom en konflikt av *en* art för att vid en senare behandling ha övergått till en konflikt av annan karaktär.

När arbetslöshetskommissionen den 20 december 1925 behandlade fallet Stripa, förelåg i de handlingar, som kommissionen hade erhållit, icke något meddelande om att det vid övriga gruvföretag i orten hade träffats en kollektiv överenskommelse. Underhandlingar höllo ungefär vid den tiden på att avslutas rörande avtal beträffande gruvorna i allmänhet i Mellansverige, ett avtal, som sedermera kom till stånd. Något sådant avtal existerade emellertid icke vid den tid förhandlingarna först upptogos mellan Stripaarbetarna och deras arbetsgivare eller före arbetsnedläggelsen av den 9 mars 1925. Då förelåg icke något dylikt avtal; då förhandlade de olika arbetargrupperna på de olika områdena var för sig och försökte komma till resultat. Saken utvecklade sig emellertid så, att den socialdemokratiska arbetarorganisationen, svenska gruvindustriarbetareförbundet, under loppet av sommaren år 1925 gjorde upp om ett avtal vid de mellansvenska gruvorna. När arbetslöshetskommissionen behandlade konflikten första gången, gällde emellertid vid Stripa fortfarande de gamla arbetsvillkoren, vilka, när man tager hänsyn till timpenningen, som ju var det avgörande, innebar en avlöning av 48 öre över jord och 52 öre under jord. Det var i belysning av dessa lönevillkor som arbetslöshetskommissionen, då den i december 1925 behandlade konflikten, ansåg, att med hänsyn till nämnda arbetsprisers låga belopp hänvisning icke borde ske. Kommissionen ansåg då, att det icke förelåg skäligen lön. Denna fråga kom upp i arbetslöshetskommissionen vid det tillfället, såsom ju herr statsrådet också anmärkt, därför att arbetsgivaren hade rekviderat en del personer för malm-lastning. Han fick sålunda icke någon hänvisning av personal på grund av detta sitt krav.

När sedan avtalet mellan arbetareförbundet och arbetsgivarna kommit till stånd, i vilket avtal Stripa på begäran av underhandlarna för den socialdemokratiska arbetarorganisationen, undantagits ifrån tillämpningen av arbetsavtalet, var det sålunda på arbetarpartens begäran, som Stripa ställdes utom. Ty om en sådan begäran icke hade skett, hade detta avtal kommit att jämväl innefatta Stripa. Nu intog arbetsgivaren den frontförändringen, att han, alldeles oavsett att avtalet icke gällde honom, förklarade sig villig att för Stripa låta arbetsavtalet lända till efterrättelse såväl i vad det avsåg timpenningen som ackorden. I fråga om timpenningen innebar det att den skulle ökas vid Stripa för arbete över jord från 48 öre till 63 öre och för arbete under jord från 52 öre till 70 öre. I det sammanhanget skedde dock den för-

ändringen beträffande naturaförmånerna — dessa naturaförmåner som förut till billigare pris tillhandahållits en del av arbetarna, ungefär hälften av dem, enligt vad det uppgives i handlingarna, — att avtalet förutsatte, att man icke skulle taga hänsyn till sådana naturaförmåner i avtalen, utan att naturaförmånerna skulle få, i den mån de åtnjötes av arbetarna, debiteras till i orten gällande pris. Beträffande ackorden — för att klarera den saken nu också — innebar det nya avtalet den bestämmelsen, att ackorden skulle bibehållas på respektive arbetsplatser till det innehåll de tidigare före avtalets slutande ägt, dock så att, om där för ett medelgott arbete under normala förhållanden ackordet icke skulle ge minimitimarbelönlön, jämkningar i ackordet på det sättet skulle ske uppåt, så att man skulle nå denna timlön. Arbetsgivaren förklarade då beträffande Stripa, att han komme att tillämpa, såväl i vad det avsåg timlönen som ackorden, det gällande avtalet och hemställde, att arbetet på dessa grunder skulle börja. Så skedde emellertid icke. Arbetarna gjorde framställningar om högre belopp än vad det allmänna avtalet innehöll. När arbetsgivaren då rekviderade arbetskraft för sitt malmlastningsarbete — bolaget hade ju en del malm liggande ovan jord — tog arbetslöshetskommissionen upp till förnyad prövning frågan härom och beslöt göra den ändringen i sitt tidigare ståndpunkttagande, att den meddelade hänvisning.

Därvid kommer emellertid den frågan upp, huruvida icke den omständigheten, att från Stripabolaget lämnats anbud, innefattande att ett i orten nyligen ingånget avtal beträffande såväl timlön som ackord skulle tillämpas på Stripa, och att arbetsgivaren ur denna synpunkt begärt hänvisning, huruvida icke då — genom detta avtals ingående och genom det förbättrade anbud arbetsgivaren givit åt arbetarna — den förändringen inträtt, att konflikten i fråga gått över ifrån att vara en partiell konflikt utan allmän karaktär till en sådan med allmän karaktär?

Vad innebär i så fall arbetarnas krav på högre löner än det belopp, som gällande avtal medförde på de omkringboende arbetargrupperna? Det var ju så, herr statsråd, att i fråga om timlönerna dessa voro fixerade och gävo lika, men att man i fråga om ackorden i handlingarna strider om vad de skulle innebära för Stripa, och att det uppenbart låg så till att i flertalet av ifrågavarande gruvor ackorden på de övriga platserna skulle givit mera. Men det fanns ju också arbetsplatser, om vilka parterna äro eniga att säga, att ackorden icke skulle ha givit mera än i Stripa, arbetsplatser som äro inrymda i arbetsavtalet och på vilka ackorden tillämpas. Då är frågan den: måste man inte anse ett sådant fall, där en arbetargrupp kräver högre arbetsersättning än enligt det i orten gällande avtalet för samma arbete, vara en konflikt av den art, att den kommer att inverka på arbetsprissättningen i orten och på de följande avtalens innehåll, när den tiden kommer att det är fråga om uppsägning av avtal och dylikt? Såvitt jag förstår, kan man icke i det avseendet finna ett mera typiskt fall än ett sådant, där arbetargruppen själv undantager en viss arbetsplats från ett arbetsavtal, där den ingår och tillämpar avtalet beträffande övriga platser, men sedermera just för denna sista, kvarstående arbetsplats kräver en högre ersättning än den, som det ingångna avtalet innebär. Jag kan knappast tänka mig ett mera klart typfall där konflikten karaktär innebär att utöva ett allmänt inflytande på prissättningen å arbetskraft, än vad Stripafallet måste anses i sig innesluta. Därför kan jag, och jag vågar tro icke vare sig statsutskottet eller kammaren, komma till annat resultat än att i detta senaste fall av konflikten den förändring, som skett, utgjorde tillräcklig anledning att förklara konflikten vara en med allmän konflikt likställd, partiell sådan.

Herr statsrådet ville, såsom ett slags ursäkt för att man vid Stripa icke accepterat avtalet och tillämpat det på Stripa, anföra två omständigheter. Den ena omständigheten var den, att man tidigare vid lönereduktionen vid Stripa

*Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)*

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

hade gått ned djupare i fråga om lönereduktionen än andra fall och att sålunda utgångspunkten där var sämre än vid övriga platser. Ja, men detta kunde ju icke gälla timlönerna, ty för den tid detta avtal gäller, tillförsäkrar det ju arbetarna vid Stripa precis samma ställning i det avseendet som samtliga övriga i avtalet inneslutna arbetare. Det kunde gälla i viss mån i fråga om ackorden, ehuru också där olika uppgifter lämnats.

Härmed kommer emellertid nästa fråga upp, beträffande vilken också hit-tillsvarande direktiv givit möjlighet att draga olika slutsatser, den frågan nämligen: När man såsom utgångspunkt för ett bedömande av »skäliga löner» vid en viss arbetsplats skall taga ett för liknande näring eller yrke i orten gällande avtal, skall den utgångspunkten anses innesluta endast de faktiskt utgående timlönerna eller också jämväl ackorden? Här kommer den frågan, som man tidigare i detalj ej tagit sikte på eller uttalat sig om, klart och ofrånkomligt upp. Och då står statsutskottets flertal på den ståndpunkten, att det kan icke vara möjligt, att staten skulle med sin arbetslöshetshjälp stå beredd att direkt understödja en kamp från arbetarnas sida, som innefattar icke blott dessa överenskomna, giltiga och utgående timlöner utan också ackorden. Ty detta, herr statsråd, är det som ligger inneslutet i den sida av saken jag nu berört, nämligen om man, när det gäller att bedöma, om hinder skall anses föreligga för arbetshänvisning vid en viss arbetsplats, vid skälighetsprövningen icke blott skall nöja sig med att undersöka, huruvida det förekommer tillämpning av gällande timlön, utan också därvid skall taga hänsyn till den olika ackordsättning, som förekommer. Och jag får säga, att jag för min del tror ej, att det var någons mening, när man i de tidigare direktiven talade om yrkens lönesatser, att man på det sättet också skulle inrymma i bakgrunden till skälighetsprövningen hänsynen till ackordsatserna, utan frågan var endast, huruvida man i det avseendet skulle taga hänsyn till gällande timlöner. I det avseendet kan den hittillsvarande formuleringen ge anledning till både den ena och den andra slutsatsen, och i det avseendet är det som det nuvarande utlåtandet söker åstadkomma ett klart förtydligande, utan att det innebär, att man går utom den tidigare i direktiven angivna ramen.

Jag vill således med vad jag anført anse mig ha visat, såväl att konflikten vid Stripa var av den natur, att den vid den senare behandlingen bort betraktas såsom en partiell konflikt med allmän karaktär, som också att det förslag, som statsutskottets utlåtande i fråga om timlönerna innehåller, icke är en skärpning utan ett förtydligande av den mening, som statsutskottet tidigare hade, när utskottet frambar sitt förslag. Ty om icke statsrådet vill erkänna denna tolkning, att lönestriden, såsom den var lagd vid Stripa, var en konflikt av den art, att den kunde påverka prissättningen för dylikt arbete på orten, då vill jag fråga: Hur skall den partiella konflikt se ut, som han syftar på, för att densamma skall karakteriseras vara en sådan, att den på grund av lönekampens innehåll bör likställas med en allmän konflikt? Jag har sökt visa, att det fall, som förelåg till prövning, var sådant, att det är uppenbart, att man borde ansett den vara en konflikt av allmän karaktär.

Herr statsrådet angav också en annan omständighet i det som relaterades av det utav herr Elmquist angivna utlåtandet, såsom en anledning, varför Stripakonflikten skulle ställas så, att man icke alls kunde inrymma den i okynneskonfliktgruppen, utan skulle beteckna den som en i alla avseenden respektabel och giltig konflikt. Herr Elmquist meddelade i sin promemoria, som här lästes upp, att man från arbetarsidan sagt, att man nog skulle kunna vara med om att acceptera det föreliggande förslagets lönesatser, men att man ej ville göra det med hänsyn till *arbetslöshetskommissionens påträngande fordringar vilka måste tillbakavisas*. Mina herrar, en fortsatt arbetsnedläggelse kan alltså betraktas och från statsrådsbanken betecknas såsom en särskilt aktningsvärd konflikt,

som kan ostört fortgå icke därför att man anser löneanbudet olämpligt och oacceptabelt, utan därför att statsorganet för arbetslöshetshjälp vill utöva visst inflytande på konfliktens fortsatta behandling och inriktning. Och det skall vara ett skäl, varför statsmakterna skola betrakta och behandla denna konflikt icke såsom en okynneskonflikt, utan som en konflikt, som skall bereda möjlighet till statsunderstöd!

Herr socialministern sade ytterligare i sitt resonemang om allmänna och partiella konflikter: »Om det att arbetarna» — jag antecknade det och tror, att det är fullt ordagrant — »om det att arbetarna icke vilja nöja sig med grunderna i gällande avtal skulle konstituera en konflikt av allmän karaktär, då bleve det icke många konflikter, som icke vore allmänna.» — Ja, men herr statsråd, det är ju arbetslöshetsverksamhetens mening, att där konflikter äro av den art, att det står strid, som i detta fall, om grunderna i gällande avtal, en lönestrid alltså, där skall arbetslöshetshjälp icke förekomma. Det är ju det som är inrymt i hela denna neutralitetsställning, den bestämelse om avstängning, som ligger i arbetslöshetsdirektiven. Det är endast i ett enda fall, och det är vid en s. k. partiell konflikt utan allmän karaktär, denna mera ore-gelbundna konflikt, som man gör undantag och ingår i skälighetsprövning, huruvida en hänvisning skall ske till konfliktstället. Men eljest — när kampen gäller löner och löneförbättringar — skola icke arbetslöshetsmedlen anlitas som understöd åt de i kampen indragna. Eller är det statsrådets mening, att det skall ordnas på det sättet, att arbetslöshetshjälp skall utgå vid en hel del konflikter, om vilka man oförbehållsamt medger, att de äro av den art, att de avse ändringar av grunderna i gällande avtal? Det är här som det skär sig. Statsrådet gör anspråk på att arbetslöshetsmedlen skola in som ett hjälpmedel i kampen för förändrade grunder för lönerna, alltså förvandlas till strejkmedel under det hela arbetslöshetshjälpens i grunden avser endast den oförvillade arbetslöshet, som icke sammanhänger med konflikter och lönerörelser och vad därtill hör.

Jag skall förbigå en hel del av de erinringar, som av herr statsrådet gjorts. Jag skall med hänsyn till tiden nöja mig med det väsentliga. Sålunda inträffade ju, att när statsrådet kom fram till denna passus i statsutskottets framställning i vilken vi förklara vår mening sålunda: »Ett uppskov av tillämpningen med eller ett upphävande av kommissionens beslut före ärendets definitiva avgörande synes dessutom stå i direkt strid med riksdagens i sammanhang med direktivens antagande gjorde uttalande, att arbetslöshetskommissionens beslut rörande hjälpverksamhetens upphörande skall bestå och tillämpas, till dess i omtvistade fall ett upphävande av samma beslut i själva huvudfrågan kommit till stånd.» — så bestred herr statsrådet bestämt, att regeringens åtgärd stod i strid med riksdagens beslut.

Nu vill jag säga, att skulle jag betrakta min rätt att yttra mig här i belysning av § 90 i riksdagsordningen enligt det sätt, på vilket man i dagarna behandlat denna sak i pressen, skulle jag vara absolut förhindrad att yttra mig om denna statsrådets invändning. Ty ett konstaterande av faktum skulle då betraktas såsom ett klander i konstitutionell mening, varför det icke skulle vara tillåtet för statsutskottet att i den nu berörda punkten yttra sig. Jag vet emellertid, att här kommer från annat håll att meddelas exempel på hur statsutskottet i andra fall, med biträde av dem som nu stå för reservationen, gjort uttalanden av långt mera skarp innebörd gentemot dem, som handhaft medel i strid mot de av riksdagen uppställda villkoren för deras tillhandahållande, än vad som förekommer i nu föreliggande förslag, varvid man icke haft någon som helst erinran att göra mot den saken. Jag skall emellertid utgå från att ingen tager denna kampanj på allvar, och jag skall därför yttra mig om vad

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

jag tror vara min rätt här att uttala mig om, nämligen huruvida Kungl. Maj:ts beslut står i strid mot riksdagens direktiv eller ej.

Vad innehåller då riksdagens direktiv på denna punkt? Jo, i fråga därom äro direktiven av 1922 följande. »Kommissionens arbetsutskott prövar ofördröjligen konfliktens karaktär samt meddelar beslut, vilket *genast skall gå i verkställighet*.» I regeringsbeslutet ifråga om förnyad utredning i detta fall, då kommissionen fattat sitt beslut av den 23 mars, står det ju som slutsats, att Kungl. Maj:t tillika förordnade, att *med verkställighet av kommissionens ifrågavarande beslut skulle anstå* i avvaktan på Kungl. Maj:ts slutliga prövning av ärendet. Nu frågade herr statsrådet: menar verkligen statsutskottet, att Kungl. Maj:t ej skulle ha rätt att på det sättet fatta beslut i saken? Naturligtvis menar utskottet det. Det var ju just för att garantera, att arbetslöshetskommissionens beslut *skulle omedelbart tillämpas*, som direktiven innehöllo, att kommissionens beslut skulle *genast gå i verkställighet*. Här står mot detta regerings beslut, att med verkställigheten av kommissionens beslut skulle anstå i avvaktan på Kungl. Maj:ts slutliga prövning av ärendet. Jag skall icke inlåta mig på en vidare prövning av denna punkt. Jag ställer mot varandra dessa rent faktiska och sakliga förhållanden, och herr statsrådets oerhört energiska bestridande av riktigheten av utskottets uttalande på denna punkt kan ju vara ett karakteristikon på bestridandena i övrigt. Jag kan emellertid för min del på den punkten ej finna annat än att riksdagens och regerings beslut stå i strid mot varandra.

Herr statsrådet sade mot slutet av sitt anförande, att om kamrarna godkänna utskottets tolkning av Stripakonflikten, innebär det en skärpning av direktiven. Ja, det var egentligen den slutattack, som herr statsrådet gjorde. Jag har med det nu anförda sökt visa, att överenskommelsen av 1922 just inne-slöt, att då konflikter utan allmän karaktär förekomma, hänvisning av arbetskraft kan ske, och det är i det avseendet ingenting annat, som säges i utskottets hemställan. I fråga om lönebestämningen säges i direktiven av 1922, att till grund för skälighetsprövningen skall läggas gällande avtals lönesatser. Här har uttalats den meningen, att därmed åsyftades de lägst utgående lönesatserna, och icke strid om ackordslönerna och vad därmed sammanhänger. Jag vågar göra gällande och jag vågar hoppas, att kammaren, då ju kammaren själv var med om att besluta beträffande dessa direktiv, och sålunda dess ledamöter måste vara, åtminstone man för man, vittnesgilla om vad de lagt in i riksdagens uttalanden, skall komma till den övertygelsen, att utskottets förslag till uttalande på denna punkt sammanfaller med vad man i riksdagsbeslutet av år 1922 ville inlägga.

Jag skall icke gå in på talet om denna kabelomläggning Västerås—Örebro. Jag kunde ha haft anledning att gå närmare in på saken och på försöken att karakterisera den såsom en okynnesstrejk i förhållande till andra. Men jag tror, jag kan avstå från det, enär kammaren i alla fall av vad jag redan sagt troligen fått en tydlig uppfattning beträffande vad statsutskottet velat inlägga i sitt uttalande om i vilka fall hänvisning av arbetskraft kan ske.

Herr statsrådet slutade med att fråga, huruvida statsutskottets förslag innebär ett förtydligande eller ej. Ja, man får döma själv; man får döma med hänsyn till beslutets innebörd, sådant det föreligger i 1922 års direktiv och sådant det föreligger enligt utskottets förslag. Om det är klart för envar, att man bättre fattar det enligt utskottets hemställan, att hänvisning kan ske vid partiell konflikt utan allmän karaktär — om man uppfattar det lättare och bättre efter utskottets förslag än förut, så är det ett förtydligande. Ty i sak står 1922 års direktiv i den punkten på precis samma ståndpunkt som utskottets hemställan. Och likaså — om man måste finna, att vad utskottet sagt ifråga om begreppet lönesatser och vad därmed skall förstås, blir mera uppen-

bart för var och en, som läser det, så vågar jag också göra gällande, att däri ligger ett förtydligande. Jag tror därför, att statsrådets ironi på den punkten ej är så lyckligt placerad eller särskilt befogad.

Jag vill icke gå in på eller upptaga till behandling försäkringen från regeringens sida om att den lojalt tillämpat riksdagsdirektiven. Jag vill för min del säga, att i så fall har statsrådet och de övriga, som tillämpat dem, icke förstått dessa direktiv i den mån avvikelser därifrån skett. Ty det är, såvitt jag förstått, uppenbart i detta fall, när det exempelvis gäller frågan om huruvida beslutet innebar ändring av direktiven ifråga om tiden för verkställigheten, att om man med lojalt menar ett noga i överensstämmelse med direktiven fattat beslut, så kan man ej säga, att så är fallet beträffande den delen av beslutet.

Det är därför, herr talman, icke så att statsutskottets majoritet här önskat genomdriva någonting, som icke står i överenskommelsen av 1922. Statsutskottet vill i fortsättningen infria vad som låg i den överenskommelsen och har avfattat sitt förslag i överensstämmelse därmed. Och jag vill sluta med att säga, att vi hade för vår del intet annat syfte med vårt förslag än att få riksdagsdirektiven av 1922 respekterade och tillämpade. När herr statsrådet vill göra utskottets yttrande till en partipolitisk akt, vill jag endast erinra där- om, att ett ingripande beträffande direktiven ju icke föranletts av att statsutskottet velat påkalla någon ändring av dessa direktiv, utan att *det är Kungl. Maj:t, som emot arbetslöshetskommissionen sökt åstadkomma en oriktig tolkning av direktiven ifråga och därmed ge dem ett annat innehåll än riksdagen med desamma avsett.*

Herr förste vice talmannen: Herr talman, mina herrar! Vid 1922 års riksdag hade jag den äran att vara ordförande för de sammanslagna tredje och fjärde avdelningarna i statsutskottet, vilka hade till uppgift att vinna enighet med avseende å direktiven beträffande denna arbetslöshetsfråga. Jag hade då tillfälle att något närmare sätta mig in i denna sak, och jag får därför säga, att det var beundransvärt, att vi verkligen kunde i ett så ömtåligt ämne, med så olika partiåskådningar komma till ett enigt slut i alla fall. Hela kompromissen hängde ju ibland på ett enda ord. De direktiv, som vi inom utskottet till slut enades om att framlägga, kunde ju kanhända icke i alla avseenden ha den tydlighet, som man skulle önskat att de skulle ha såsom direktiv. Med anledning av vad som under tidernas lopp inträffat skulle man i någon mån kunna fordra att förtydliganden ägt rum. Jag får för min del säga, att jag funnit vad statsutskottet här kommit med vara ett förtydligande av de år 1922 givna direktiven. Jag kan visst icke gå med på statsutskottets utlåtande i alla delar — jag skall återkomma därtill senare — men jag kan icke frigöra mig ifrån den tanken, att det här verkligen är fråga om ett förtydligande och icke, såsom ifrån statsrådsbanken framhållits, en skärpning av villkoren.

Jag beundrar mycket, trots de starka orden, herr statsrådets anförande, ty det var utomordentligt uttömmande och utredande, ehuru man ju i vissa avseenden skulle kunna vilja motsäga honom, men då han väddade till vår hederskänsla och ifrågasatte om icke statsutskottets utlåtande var ett politiskt utlåtande, får jag säga, att jag ber få fråga honom, huruvida han, om han lägger handen på hjärtat, icke i alla fall beträffande sin uppfattning om denna skärpning av direktiven måste medge, att han har en mycket stark vilja att betrakta utlåtandet såsom något sådant av helt andra grunder än på grund av ett objektivt bedömande av detsamma.

Jag skall nu för min del be att få förklara, hur jag ser denna sak.

Då alla äro eniga både om det av regeringen äskade anslagets berät-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

tigande och om att förnya gällande direktiv för dess användning, borde riksdagen ha kunnat inskränka sig till att fatta beslut i ärendet med den kortfattade motivering, som föreslås av utskottets reservanter. Denna innebär ju allenast, att de tidigare av riksdagen givna bestämmelserna om arbetslöshetsunderstöd skola »oförändrade» tillämpas. Men eftersom olika åsikter uppstått om dessa direktivs tolkning i visst avseende, kan jag icke biträda ett allmänt uttalande, som snarare synes vara ägnat att upprätthålla oklarheten än att undanröja den.

Twist torde icke råda om de generella grunderna för statens hjälpverksamhet, om skyldigheten för den arbetslöse att efterkomma arbetshänvisning till öppna arbetstillfällen och om avstängning från statlig arbetslöshetshjälp vid allmänna och därmed likställda partiella arbetskonflikter.

Vad som nu är omtvistat är däremot, huruvida arbetshänvisning, med risk av den arbetslöses utestängning från statshjälp, kan göras vid rent partiella konflikter, som *icke* utgöra ett led i en mera allmän lönerörelse och som därför icke anses vara av allmän konflikts natur. Under tiden före år 1922 tillämpades med säkerhet arbetshänvisning i dylika fall. Men fråga har uppstått om icke grunderna för de år 1922 lämnade riksdagsdirektiven inneburit ett fullständigt upphävande av arbetshänvisning jämväl vid konflikt av sist omnämda slag. Till stöd för uppfattningen, att arbetshänvisning vid varje slag av konflikt skulle hava upphört, anföras åtskilliga omständigheter och uttalanden, bland andra arbetslöshetskommissionens yttrande till 1923 års statsutskott.

För min del kan jag dock icke finna bärande skäl vara anförda för åsikten därom, att enligt gällande bestämmelser ett genom konflikt blockerat arbete under alla omständigheter skulle vara fridlyst från arbetshänvisning. I detta samband är den erinran på sin plats, att vid Kungl. Maj:ts i utskottsbetänkandet omnämnda beslut den 10 mars 1922 föredragande departementschefen angående frågan om ett blockerat arbete kunde anses som lämpligt arbetstillfälle yttrade, att »sådana fall förvisso kunde förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke tages till en arbetargrups blockadpåbud». Ingenting i 1922 års utskottsbehandling eller riksdagsbeslut tyder heller på, att man inom riksdagen haft en annan mening än den av dåvarande socialministern sålunda uttalade. Även efter det 1922 års riksdagsdirektiv lämnats har arbetslöshetskommissionen utan anmärkning handlat efter samma princip. Den skälighetsprövning, som härvid verkställts av kommissionen, har både avsett de med konflikten förbundna omständigheter och de erbjudna lönevillkorens skälighet.

Enligt enahanda grunder har arbetslöshetskommissionen i olika skeden upptagit och behandlat det mycket omtalade Stripafallet, vari hänvisning av arbetslösa skett, trots att blockad av arbetet pågått under en långvarig, av den syndikalistiska organisationen på platsen igångsatt konflikt. Anledning förefinnes icke att ingå på kritik vare sig av kommissionens ståndpunkt eller av Kungl. Maj:ts på klagomål av Sveriges kommunistiska parti och den syndikalistiska centralorganisationen fattade beslut i detta speciella ärende. Men det föreliggande fallet gör det nödvändigt att för framtiden fastslå, att tillämpningen av den statliga hjälpverksamhetens grundsats om arbetsskyldighet icke bör få äventyras av hänsyn till varje slags blockadpåbud. Upprätthållandet av denna princip behöver ingalunda, vid den skälighetsprövning, som i det speciella fallet åligger arbetslöshetskommissionen, utesluta vederbörligt hänsynstagande till arbetarnas naturliga intressegemenskap vid en lojalt förd lönerörelse. Men däremot kan det befaras, att ett generellt fastställande av regeln, att arbetshänvisning i intet fall bör ske till blockerad arbetsplats, komme att gynna guerillastrider inom arbetsmarknaden, vilka ingalunda vore till

gagn vare sig för samhället eller för sammanhållningen inom den i större landsförbund och på grundvalen av fasta kollektivavtal verksamma fackföreningsrörelsen.

På de skäl, som nu anförts, kan jag biträda utskottets huvudsakliga yrkande, nämligen om förtydligande i den punkt rörande arbetshänvisning, vari oklarhet egentligen tyckes föreligga. Men särskilt som utskottets motivering i denna del, i den mån sådan förekommer, råkat få plats först *efter* konklusionen, finner jag mig böra än en gång understryka, att utskottets sagda förtydligande givetvis icke avser att medföra ändring i kommissionens hittillsvarande praxis att vid ifrågavarande slag av konflikt efter skäligheten bedöma, både huruvida och mot vilka arbetsvillkor hänvisning bör ske.

Vad därefter angår utskottets erinran därom, att arbetslöshetskommissionens beslut böra genast träda i verkställighet och äga tillämpning i avvaktan på deras slutliga prövning, tyckes mig denna erinran, i vad den rör användningen av nu äskat anslag, vara fullt befogad.

I övriga punkter, vari utskottet påyrkar »förtydligande», torde allenast en oväsentlig omformulering av nuvarande direktiv hava avsetts; och är härvid intet att invända.

Däremot finner jag mig böra anmärka, att då utgångspunkten även för utskottets yttrande varit, att någon som helst skärpning i de givna direktiven eller i arbetslöshetskommissionens därpå grundade praxis ju icke förutsattes, det i utskottets motivering sid. 8 gjorda bedömandet av Stripakonfliktens beskaffenhet vid tiden för kommissionens beslut den 23 mars 1926 kan giva anledning till missförstånd rörande kommissionens befogenheter för framtiden och bör utgå. Överhuvud anser jag det vara ett önskemål, som upprepade erfarenheter allt starkare framhåvt, att arbetslöshetskommissionen måtte erhålla en mera fristående och självständig ställning och befogenhet, varav bland annat skulle följa, att regeringsmakten i förhållandet till riksdagen mera friställdes från det direkta ansvaret för verkställigheten av riksdagens arbetslöshetspolitik.

Ett sammanförande av de vid skilda riksdagar lämnade direktiven, med de kompletteringar och eventuella modifikationer, som därvid anses påkallade, borde samtidigt komma till stånd för att giva nödig stabilisering åt kommissionens praxis. Det är att hoppas, att det pågående utredningsarbetet rörande arbetslöshetsförsäkring skall avsätta resultat även i detta hänseende.

Som läget nu är, gives tyvärr icke rådrum för en mera allsidig behandling av frågan om ordnandet av statens hjälpverksamhet. Riksdagen är även nu inskränkt till att vidtaga provisoriska åtgärder; och det är så mycket mera att beklaga, om i en sådan situation ett bibehållande från riksdagens sida av vad den anser allenast vara på dess egna direktiv grundad praxis skall behöva medföra vittgående politiska konsekvenser. Själva tvistefrågan är ju begränsad till spörsmålet, huruvida en vid rent partiella konflikter ytterst sällan använd procedur skall bibehållas för att göra det möjligt att komma till rätta med överdrivna anspråk. När jag ansluter mig till yrkandet härpå, ligger däri icke något angrepp mot arbetarnas organisation och fackföreningsrörelse. Snarare torde det slags blockadförklaringar, vilka här äro i fråga, böra — för att åter citera en passus i förutnämnda statsrådsprotokoll den 10 mars 1922 — betraktas som »ett medel att nedbryta den solidaritetsgrund och faktiska rättsordning, på vilken det kollektiva avtalssystemet byggts upp».

Med beklagande ser jag fram emot möjligheten, att dagens beslut blir av beskaffenhet att kunna tagas till intäkt för en skärpt strid mellan skilda samhällselement och meningsriktningar. Men det kan ju icke hjälpas, att frågeställningen tillagts en undermening, som den icke bort och behövt äga. Själva den begränsade men principiellt viktiga sakfrågan måste lösas; och i valet

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

mellan fortsatt oklarhet och nödigt förtydligande av riksdagens direktiv yrkar jag bifall till utskottets förslag med uteslutande ur dess motivering av de tre stycken, som å sid. 7 nederst börja med orden: »Vid den granskning» och som å sid. 8 sluta med orden: »längre än nödvändigt».

I detta anförande instämde herrar *Fehr, Kobb, Bondeson* och *von Sneidern*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Pers, Lyberg* och *Isak Svensson*.

Herr Walles: Då jag deltagit i detta ärendes behandling på tredje avdelningen och inom utskottet står som reservant, skall jag be att få yttra några ord. Det centrala och det avgörande vid bedömandet av denna sak är, så vitt jag förstår, huruvida Stripakonflikten får anses som en partiell konflikt av allmän karaktär eller ej. Såväl arbetslöshetskommissionen som statsutskottet äro fullt ense med regeringen därom att Stripakonflikten från början var en partiell konflikt utan allmän karaktär. Utskottet förklarar i sitt förevarande utlåtande, att kommissionens beslut härom synes väl förenligt med riksdagens yttrande i dess skrivelse 1922 rörande riktlinjerna och de allmänna grunderna för tillämpningen vid hjälpverksamhetens bedrivande.

Vad det nu gäller är alltså att få ett tillförlitligt bedömande av huruvida verkligen en förändring av konfliktens karaktär inträtt, så att om densamma rättvisligen kan påstås, att den *numera* har till sitt syfte att åstadkomma en allmän förbättring av de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket. Kan det däremot visas, att de av stripaarbetarna framställda kraven, även efter de av bolaget erbjudna villkoren, fortfarande ligga i underkant och med ackordpriser, som äro lägre än på flertalet andra platser, och att sålunda inga anspråk från arbetarnas sida gjorts att uppnå högre reallöner än de inom yrket i jämförliga fall vanligen förekommande, så förfaller ju därmed obestriddligen påståendet, att konflikten *numera* skulle ha annan karaktär.

Nu förefinnes i detta fall mot varandra stridande uppgifter från arbetarna och arbetsgivarna. I intetdera fallet har full kontroll över uppgifternas riktighet kunnat vinnas. Men det bör anmärkas, att från såväl svenska gruvindustriarbetarförbundet som från Sveriges arbetares centralorganisation, vilka var för sig under ett flertal år fört lönestatistik, uppgifterna äro samstämmiga.

Bedömningen försvåras därigenom, att delvis olika gruvor åberopats till jämförelse. Från arbetarhåll har åberopats Gullblanka, Norbergs och Ställbergs gruvor samt Klacka-Lerberg och Dalkarlsberg. Här är medeltalet för de viktigaste ackorden för samtliga gruvor utom Klacka-Lerberg lägst 83 och högst 97 öre, därvid dock för lastning och borrhning vid Ställbergsgruvorna lönen uppgår till respektive 1 krona 7 öre och 1 krona 15 öre per timme. Vid Stripa betaltes före konflikten 64.5 öre. Arbetsgivarna ha kommit till 67 å 68 öre, och den av arbetarna begärda 25-procentförhöjningen skulle alltså ge något över 80 öre. Arbetsgivarnas anbud enligt landshövding Elmquists utsago, som även av herr statsrådet anfördes, inför kommissionen i april skulle medföra en förhöjning beträffande ackorden för borrhning och lastning till 71 å 71 ½ öre. Då han ansåg detta ligga i underkant föreslog han en sådan höjning i anbudet, att förtjänsten skulle bli cirka 75 öre, varjämte han begärde en modifikation i uppskattningen av naturaförmånerna, som han ansåg vore av bolaget för högt tilltagna. Sociala ombudet herr Wikander anför, att i vissa fall och för vissa ackord komma stripaarbetarna att ligga under i lönenivå jämfört med exempelvis arbetarna vid Gullblanka, Klacka-Lerberg och Åsboberg, medan de beträffande arbetarna vid Stribergsgruvan komme att ligga något över. Den senare gruvan lär ägas av samma aktiemajoritet, som äger Stripa. Om man bortser ifrån exportgruvorna, d. v. s. norrbottensgruvorna och Grängesberg samt några mindre gruvor däromkring, där arbetarna äro högst betalda, uppgår ackords-

förtjänsten vid mellansvenska gruvfälten till 7 à 9 kronor per skift. Järnbruksförbundet betalar vid övriga gruvor 6 kronor 50 öre. Det torde vara nödvändigt att i detta sammanhang erinra om att striparbetarna, såsom redan påpekats, vid kristidens början fingo vidkännas en lönereducering av 60 procent, medan vid övriga gruvfält reduceringen stannade vid 40 procent. Striparbetarna kommo härigenom ned i en onaturligt låg lönenivå, uppgående till blott något över 5 kronor per skift. Denna låga lönenivå var också den egentliga orsaken, enligt förklaring från det till landsorganisationen anslutna Sv. Gruvindustriarbetarförbundets sida, till att Stripa icke kom med i uppgörelsen.

Nu nämnde herr Ekman, att timpenningen skulle vara det avgörande, medan däremot ingen hänsyn kunde tas till ackorden. Ja, jag ber om ursäkt, men jag måste säga, att just detta är den stora bluffen i denna fråga. Det är nämligen så att ackorden äro det grundläggande, och det är efter dessa, som avlöningen i huvudsak utgår. Då i riksavtalet innehålles den bestämmelsen, att det skall stanna vid status quo vis à vis ackorden, följer därav, att Stripa fortfarande vidkommande ackorden och sålunda i reallön skulle komma att ligga väsentligt under de övriga gruvorna.

Såsom motivering för de låga lönerna ha från arbetsgivarhåll anförts de dryga frakterna och de sämre avsättningsmöjligheterna för Stripa. Nu lär det med den saken förhålla sig så att den mesta malmen går till det närliggande Guldsmidshyttan, vilket bolag för övrigt lär vara ägare till gruvan. Härmed må nu vara hur som helst. Som faktum kvarstår, att denna konflikt är en ren lokal löneaktion för ernående av skälig betalning för arbetet och ingenting annat.

Jag måste säga, att det är mig oförklarligt, att en man som herr Ekman, vilken eljest vill gå till botten med de frågor, han sysslar med, icke grundligare undersökt, huru verkliga förhållandet i denna fråga ligger till. Arbetslöshetskommittén på platsen, som otvivelaktigt mera ingående och mera i detalj känner förhållandena, har haft samma uppfattning, som här nu anförts. Det synes även ha spelat in, att det här var en syndikalistisk organisation, som ledde striden, men vare sig statliga myndigheter eller riksdagen kan låta sig påverka av vilken organisationsform, arbetarna välja vid framförandet av sina krav.

Arbetarna vid Stripa och även andra — icke arbetare å platsen — hävda energiskt, att den till kommissionen från järnbruksförbundet insända skrivelsen icke är fullt sanningsenlig och att kommissionen förts bakom ljuset. Huru härmed förhåller sig, vill och kan jag icke yttra mig om, blott uttala den förhoppningen, att de i skrivelsen lämnade uppgifterna blivit av kommissionen vederbörligen kontrollerade genom fullt ojävig person. Det vore ju sorgligt, om i denna sak icke förts rent spel.

Jag vill nu endast tillägga den erinran till de representanter för andra samhällsklasser, som nu gå att skärpa direktiven för hjälpverksamheten till de arbetslösa, att Sveriges industri- och kroppsarbetare, som torde i det närmaste omfatta hälften av den svenska nationen, aldrig skola ändra den uppfattning, som en mansålders bitter erfarenhet rotfäst, att den man eller kvinna, som under en facklig kamp bringar deras existens i fara, till egen fördel, är en ärelös person. För de allra flesta skola inte ens arbetslöshetens mest pinande svårigheter kunna övervinna motviljan mot strejkbryteri, som mer och mer blir en syssla för blott mindervärdiga samhällsindivider.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Herr Hallin: Herr talman, mina herrar! När herr statsrådet och chefen för socialdepartementet i sitt långa inledningsanförande vid denna debatt upphöjde statsutskottets tredje avdelning till rang, heder och värdighet av högsta domare i tolkningen av direktiven, tror jag icke, att detta kommer att stiga någon av avdelningens ledamöter åt huvudet. I varje fall vill jag såsom en blygsam ledamot av avdelningen förklara, att det har lämnat mig helt och hållet oberörd.

Vad för övrigt nu ifrågavarande ärende beträffar, skulle jag vilja erinra herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, ifall han vore här närvarande, om att när ärendet gick från avdelningen in till statsutskottet in pleno, var densamma delad på två lika stora hälfter med var sin motivering för anslaget. Någon högsta dom har avdelningen sålunda icke kunnat avkunna, utan endast gjort sin enkla, klara plikt. Det torde vara statsutskottet och i sista hand riksdagen, som faller utslaget. Huruvida detta nu kommer att baseras på ett »avgörande falskt uttalande» — jag ber om ursäkt, om jag uppfattade herr statsrådets uttalande felaktigt, men jag antecknade det så — som herr statsrådet behagade karakterisera statsutskottets utlåtande nr 168, torde stå för herr statsrådets egen räkning.

Då ifrågavarande ärende förberedelsevis behandlades på statsutskottets tredje avdelning, förefanns det till en början ganska stor tvekan, huruvida man skulle kunna gå med på hela det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet för arbetslöshetens bekämpande under nästa budgetår, nämligen 8 miljoner kronor. För egen del ansåg jag, att om man överhuvud taget skulle gå utöver den av arbetslöshetskommissionen beräknade utgiftssumman för 1926—1927 — d. v. s. överskottet vid budgetårets början, eller 1,233,000 kronor, plus nya 5 miljoner — skulle en sådan marginal kunna begränsas till 1 à 1½ miljon kronor, sålunda sammanlagt 6 à 6½ i stället för nya 8 miljoner. Jag resonerade därvid som så, att det föreligger alltid en viss risk till mindre sträng sparsamhet, om man anslår mera medel än som beräknas åtgå. Vidare skulle de anvisade medlen åtminstone räcka till ett bra stycke in på nästa riksdag, som, om brist visade sig ofrånkomlig, lätteligen skulle kunna fylla en sådan. Uppstod det däremot vid årets slut en oförutsedd, katastrofal arbetslöshet, komma de 8 miljonerna i alla händelser ej att räcka till, och då finge nästa års riksdag i alla fall ingripa med tilläggsanslag. Emellertid kunde jag uppgiva min tvekan angående beloppets storlek, dels därför att utskottet i sin motivering lät inskriva den mening, som finns återgiven på sidan 4, där det heter, att »utskottet förutsätter, att vederbörande myndigheter vid beviljande av medel tillse, att endast till fulla motiverade anspråk bliva tillgodosedda», men dels även därför, att ett förtydligande av utskottet gjordes rörande tillämpningen av de nuvarande direktiven, d. v. s. rörande just det, varom striden nu här står.

Vad Stripaaffären angår, skall jag icke om den uttala något annat, än att jag anser, att den av regeringen blivit handlagd med anmärkningsvärd långsamhet. Att behöva ligga över en månad d. v. s. från den 20 april, då arbetslöshetskommissionen avgav sitt senaste utlåtande om Stripakonfliktens karaktär i förhållande till arbetslöshetshjälpen, ända till den 21 maj, då regeringen resolverade i ärendet, synes mig icke hava varit nödvändigt och detta så mycket mindre som några nya omständigheter eller fakta ej tillkommit. Såvitt jag vet, under tiden. Man må ha vilken uppfattning som helst om det slut, regeringen slutligen kom till — jag skall såsom statsutskottsledamot underlåta att vidare härom uttala någon min mening — men om så mycket borde emellertid alla kunna vara ense, att beslutet låtit onödigt länge vänta på sig. Skälighetsprövningar — ty det var ju en sådan prövning, som förelåg, nämligen huruvida Stripakonflikten enligt de senaste erbjudna lönerna skulle betraktas såsom partiell i inskränkt mening eller partiell med allmän karaktär — möta alltid

svårigheter, men så svårt att knäcka en tolkningsfråga som denna får en regering *ej* ha.

Jag är glad över att konstatera, att den under de senaste dagarna i pressen så mycket omdebatterade, påstådda grundlagsstridigheten från statsutskottets sida här icke vidare varit på tal, och jag skall därför sorgfälligt avhålla mig från något vidare resonemang därom, men jag vill dock erinra om, att statsutskottet vid många, många tillfällen förut givit sitt omdöme om medelsanvändningen på detta nu kritiserade eller jämförligt sätt till känna. På vad sätt skulle för övrigt statsutskottet ha kunnat klargöra sin uppfattning om direktivens tillämpning, om utskottet varit förhindrat att såsom åskådningsmaterial få använda sig av det färskaste exempel, som Stripakonflikten utgör. Men vid sådant förhållande var det ju också ofrånkomligt att uttala sitt omdöme angående handläggningen av detta ärende, vilket ock utskottet gjort men ingenting annat.

Vid sitt tillstyrkande av Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition om nytt anslag för bekämpande av arbetslösheten för nästkommande budgetår, har utskottet vidare i förtydligande syfte angivit sin uppfattning angående den framtida tillämpningen av de gällande direktiven. Nu utslungade visserligen herr statsrådet och chefen för socialdepartementet i rätt upprörd ton i slutet av sitt anförande, att det var en politisk manöver, som inte hör till de snygga sorterna, och att det *ej* vore ett förtydligande, som detta utskottets utlåtande innebar, utan en till cynism gränsande skärpning. För min egen del bestrider jag helt och hållet den sålunda uttalade insinuationen. Att ur utskottets formulering av sina uttalanden utläsa någon skärpning av dessa direktiv är åtminstone för mig omöjligt att göra. Men att någon större klarhet vinnes, då otvivelaktigt en viss otydlighet på en väsentlig punkt förefunnits, kan ju icke vara annat än eftersträfvansvärt, och det är främst ur den synpunkten, herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag oförändrat såväl vad motivering som kläm beträffar.

Herr Thorberg: Herr talman! Att döma av de tomma bänkarna torde väl kammarens ledamöter redan ha bestämt sin uppfattning och sin ställning till frågan. Därför torde ingenting kunna vara att vinna med att hålla ett längre anförande om, hur den här frågan bör ses. Jag vill emellertid i anledning av herr Ekmans yttrande ändock anföras något, för att icke hans anförande skall i protokollet stå oemotsagt.

Herr Ekman började med att göra gällande, att staten bör vara neutral i sin arbetslöshetspolitik, och så till vida tror jag nog, att vi alla äro eniga med herr Ekman, att vi anse, att staten bör vara neutral. Staten bör sålunda icke understödja sådana arbetare, som direkt deltaga i en konflikt eller, som vi också medgiva, i fall av allmän konflikt kunna inom en näraliggande framtid ha direkt nytta av konfliktens utgång. Men staten bör ju också vara neutral på det sättet, att den icke vidtar direkta åtgärder för att pressa arbetslösa arbetare till att uppta arbete såsom strejkbrytare vid en konflikt, som pågår. Men det är nätt upp innebörden av statsutskottets resonemang, att staten skall frånträda sin neutralitet och vidtaga åtgärder i syfte att pressa arbetarna att såsom strejkbrytare upptaga arbetet. Det är enligt min uppfattning icke en neutral hållning från statens sida, om man går in för en sådan mening.

Nu förnekar man ju bestämt ifrån statsutskottets sida, att man vill ha någon skärpning av 1922 års direktiv. Man vill endast ha ett förtydligande av desamma. Det förefaller mig emellertid mycket egendomligt, att man anser sig behöva någonting dylikt, då ju de konflikter, varom tvist kan uppstå, i verkligheten äro till antalet mycket ringa och ofta av mycken ringa omfattning. De kunna väl därför icke ha något stort inflytande på det allmänna ekonomi-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.

(Forts.)

ska läget i landet. Det förvånar mig också ur den synpunkten, att här har det ju icke förelegat någon allvarligare meningsskiljaktighet under de gångna tre åren om, huru direktiven skulle tillämpas, förrän nu, då man i ett enstaka fall har olika uppfattning om, huruvida konflikten vid Stripa är av den arten, att hänvisning av arbetare skall ske eller icke. Nu föreställer jag mig, att den saken rent konstitutionellt hade bort provas på det sättet, att riksdagens vederbörande utskott, jag säger *vederbörande* utskott, efter inhämtande av alla i saken förefintliga upplysningar, som kunde ske genom remiss till arbetslöshetskommissionen för att få del av de uppgifter, på vilka kommissionen har stött sitt beslut, samt genom att införskaffa övrigt, som förekommit i saken, kunde ha avgivit ett sakligt yttrande, som kunnat vara vägledande för riksdagen, när det gällde att döma över, huruvida den av regeringen vidtagna åtgärden att justera arbetslöshetskommissionens beslut var befogad eller icke. Men nu har man i stället i någon oförklarlig nervositet vidtagit en så anmärkningsvärd åtgärd som att föreslå ändringar i de bestämmelser, som, av riksdagen godkända, tidigare varit gällande och i obestridd tillämpning under så pass lång tid som tre år.

Det är väl ändock så, att olika uppfattningar om tillämpning av lagar kunna göra sig gällande på alla områden. men det föranleder ju icke, att riksdagen ingriper och så där i en liten handvändning gör om lagarna, utan man låter saken ha sin gång och pröva, huruvida en förändring av underrätternas beslut kan göras och om detta kan anses vara konstitutionellt riktigt eller icke. Man har frånträtt vad som i allmänhet tillämpas i sådana fall, och detta utan att saken har en så allmängiltig och stor räckvidd, att detta på något sätt kan anses vara befogat. Det är det, som gör, att man finner vad som här förekommit från statsutskottets sida underligt, och att man anser, att det ej är sakliga utan politiska motiv som föranlett statsutskottets ställningstagande.

Om man nu emellertid skulle försöka följa statsutskottets argumentation här, kommer man till punkter, där man ej heller förstår de dragna konklusionerna. För det första är det ju den, att om konflikten vid Stripa skulle ha fått karaktär av att vara allmän, skulle det icke skett en hänvisning, utan då skulle det ha skett en avstängning av arbetarna. Men det är för mig obegripligt vad som gör, att utskottet anser, att denna konflikt skall vara en konflikt med allmän karaktär. Den argumentationen förstår jag inte, ty det är icke riktigt vad utskottet säger, att det är ostridigt, »att den förändring, arbetsvillkoren vid Stripa därefter och till den 23 mars 1926 undergingo, gav arbetslöshetskommissionen fullgiltig anledning att vid sistnämnda tillfälle anse den fortgående konflikten hava utvecklats till en med allmän konflikt likställd, partiell sådan». Har arbetslöshetskommissionen gjort det för resten? Förhållandet är ju det, att lönerna vid gruvfälten i Nora och Lindes bergslag på grund av kristiden sjunkit mycket lågt. Det företogs därför av arbetarna där med stöd av Svenska gruvindustriarbetarförbundet en lönerörelse i syfte att åstadkomma fastställande av bättre arbetsvillkor. Vid förhandlingarna framkom ett förslag, som gick ut på, att lönerna vid de gruvor, som äro jämförliga med Stripa, skulle fastställas till 67 öre vid arbete över jord och till 70 öre vid arbete under jord, samt att ackorden skulle höjas i de fall, att de icke gävo den angivna timförtjänsten. När det förslaget framlades, förklarade gruvindustriarbetarförbundets underhandlande delegerade, att det förslaget icke kunde godkännas för Stripa, beroende därpå, att ackordslönerna i allmänhet ligga så lågt, att de medförde en mindre förtjänst än 70 öre per timme. De vägrade sålunda att godkänna detta medlingsförslag för upprättande av avtal vid Stripa gruva. Under förhandlingarnas gång kom man emellertid fram till det, att om man fick ställa Stripa utanför uppgörelsen, kunde man för de övriga gruvorna godkänna den ifrågasatta formuleringen vis-à-vis ackordspriset. Anledningen

därtill var, att det vid övriga gruvor gällde endast enstaka ackordspris, som gävo en förtjänst, understigande 70 öre per timme, medan man vid Stripa hade att räkna med, att flertalet ackordspris lågo under denna nivå. Detta framgår ju också av gruvindustriarbetarförbundets till arbetslöshetskommissionen lämnade uppgifter. Enligt dessa omfattar det mellan gruvindustriarbetarförbundet och järnbruksförbundet upprättade kollektivavtalet Gullblanka gruva i Linde socken, Dalkarlsbergs, Stribergs och Klacka—Lerbergs gruvfält i Nora bergslag samt Ställbergs gruvfält i Ljusnarsbergs socken. Vid Gullblanka gruva, som ligger närmast intill Stripa, är förtjänsten vid ackordsarbete under jord vid borrhning 90 öre, vid lastning 95 öre, vid ortdrivning 1 krona 20 öre och vid schaktning 1 krona 50 öre per timme. I Dalkarlsberg i Nora bergslag är timförtjänsten för ovan uppräknade grupper i medeltal cirka 86,8 öre och vid Striberg och Klacka—Lerberg 75—80 öre. Vid Ställbergs gruvfält i Ljusnarsbergs socken är timförtjänsten vid lastning, tippning samt ortdrivning, vilka arbeten för närvarande pågå, respektive 1 krona 7 öre och 1 krona 15 öre. Men vid Stripa gruvfält har medelförtjänsten vid ackordsarbete under jord år 1924 uppgått i medeltal till endast 64½ öre per timme. Det var detta, som var anledningen till, att gruvindustriarbetarförbundet icke kunde godkänna det avtalsförslag, som förelåg för upprättandet av avtal vid övriga gruvor, att också gälla för Stripa. Till svar å en av Landssekreterariatet avläten skrivelse har gruvindustriarbetarförbundet förklarat, att det icke finns anledning till att i Stripa begära högre inkomster än vid andra gruvor, men att det ej heller finnes någon som helst anledning att vid det gruvfältet godkänna lägre löner, än vad som erhålles vid övriga gruvfält. Förbundet förklarade sålunda, att det är berett att för sin del omedelbart godkänna ett förslag till uppgörelse vid Stripa gruva, som ger arbetarna vid denna gruva samma eller motsvarande inkomst, som erhålles vid andra närliggande gruvfält. Det är sålunda fullständigt oriktigt, herr Ekman, att det vid Stripa gruvfält kommit till konflikt, för att man vill driva upp lönerna vid de andra gruvfälten, utan konflikten rör intet annat än enbart det krav, att man vid Stripa gruvor skall få samma löneinkomster som vid de gruvfält, för vilka avtal mellan gruvindustriarbetarförbundet och järnvägsförbundet gäller. Hur kan man då, när man vid enstaka gruvor eller på enstaka arbetsplatser för en konflikt för att få samma löneinkomst som vid motsvarande andra arbetsplatser, komma fram till något sådant, som utskottet gör, och säga, att den här konflikten har en allmän karaktär, därför att den skulle leda till en höjning av lönerna vid andra gruvor? Det är för mig alldeles obegripligt.

Nu säger herr Ekman också, att man anser, att det skall vara timlönen, som skall vara det avgörande och som man skall taga hänsyn till vid bedömande, huruvida en konflikt är av den art, att det är berättigat eller inte ur statens synpunkt att lämna arbetslöshetshjälp. Men, herr Ekman, de timlöner, som stå på papperet i fråga om avtalet vid gruvfälten, äro icke garanterade vid ackordsarbetet. Om ackorden äro satta så, att de giva mindre inkomster än här bestämda 70 öre per timme, får arbetaren ut endast denna ackordsförtjänst. Nu ser jag, att herr Ekman gör en anteckning och jag förmodar, att han skall komma att säga, att enligt arbetsavtalet skall ackordet fastställas på sådant sätt, att det ger den bestämda timlönen. Ja, det är ett teoretiskt resonemang, som emellertid icke håller streck i detta fall. Arbetarna veta själva vad de ha förtjänt och vad de kunna beräkna att förtjäna vid arbete efter föreslagna ackordspriser. I det fallet har jag fått en förteckning från dem som visar deras inkomst år 1924. I avtalet bestämda timlön å 70 öre per timme skulle komma att giva en inkomst, motsvarande 140 kronor i månaden. Under år 1924, sålunda innan strejken utbröt, var emellertid månadsbeloppet däruppe för ackord varierande mellan 88 kronor och 138 kronor. Jag undrar förresten, det tillåter jag mig

*Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)*

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.

(Forts.)

säga, om några av herrarna här, därest ni skulle ha tvingats att något år arbeta för en inkomst varierande mellan 88 kronor och 138 kronor per månad, ni då skulle beteckna en konflikt för att få en högre inkomst såsom en okynneskonflikt. Nu ifrågasättes likväl att staten bör ingripa för att genom tvångsåtgärder tvinga andra arbetare att som strejkbrytare taga arbetet från dem, som av nöden tvingats att nedlägga detsamma. Vad jag här har anfört är motivet till, att gruvindustriarbetarförbundet för egen del ställt sig bakom denna konflikt. Det är också motivet till, varför vi från landsorganisationens sida måst säga, att så länge icke en uppgörelse träffats om ackordspris, som kunna beräknas giva något mer än minimilön, så måste vi säga, att konflikten är berättigad. Inom alla arbetar- och arbetsgivarkretsar skulle man egentligen finna det löjligt att fastställa ackordspris, som i knappaste mån skulle giva den timlön, som är bestämd. I regel utgår man ifrån, att ackordsförtjänsten skall giva minst 25 % över timpenninglönen, och man anser det normalt, om den ger 35 % eller 50 % mer. Ja, det finnes även vissa yrken, där man anser, att ackordet skall sättas så, att det giver mer än 50 % av timlönen i överskott. Det är en normal och sund lönepolitik att sätta ackordsprisen så, men en meningslöshet att sätta dem så, att de bara giva minimilönen. Men det är en överenskommelse av sistnämnda art, som man icke kunnat träffa i Stripa, herr Ekman! Det är där om striden står, och den dag, som Stripa gruvägare gå med på att giva sådana ackordsplaner, att arbetarna kunna förtjäna något mer än den bestämda timlönen — icke endast fråga om enstaka timmar, utan i allmänhet — den dagen är konflikten slut. Är konflikten då av sådan art, att det skall behöva påkallas riksdagens särskilda ingripande? Regeringen har ansett konflikten vara av den art, att man icke skulle vidtaga någon särskild åtgärd för att driva dit strejkbrytare. Statsutskottet däremot synes anse Stripakonflikten vara en okynneskonflikt, ty eljest hade väl statsutskottet icke funnit någon anledning att befatta sig med densamma. Statsutskottet vill nu att riksdagen skall döma om huruvida regeringen eller arbetslöshetskommissionen eller utskottet har bedömt frågan riktigt och det begäres utan att en sakligt ingående utredning föreläggas riksdagen. Detta är en orimlig begäran och lika orimligt är det att på grund av omhandlade fråga föreslå ändring av direktiven.

Herr Ekman frågar, hur en partiell konflikt skulle se ut, för att den skulle kunna anses allmän. För det första vill jag svara, att den icke skall se ut som i Stripa. För det andra vill jag säga, att i direktiven sägs det, att om konflikten är av den art, att den kan åstadkomma en allmän löneförhöjning för de grupper, som därav beröras, skall den kunna kallas för allmän. Det står så i 1922 års direktiv, och då tycker jag, att det är underligt, att den, som varit med om att skriva direktiven, skall behöva fråga.

Ja, herr talman, jag skall kanske icke uppehålla tiden mera. Jag har med vad jag sagt särskilt velat stryka under, att konflikten i Stripa är av den art, att man icke kan anse den vara allmän, utan att den måste anses vara en partiell karaktär. Vidare vill jag framhålla, att dess karaktär är sådan, att den måste anses vara en befogad konflikt, då den icke avser annat än att för arbetarna vid Stripa åstadkomma samma lön eller motsvarande lön, som åtnjutes vid andra gruvfält, och att det då icke kan anses neutralt, om staten skulle ingripa för att få arbetarna att på grund av svält uppträda som strejkbrytare.

Herr Rosén: Herr talman! Det var ett yttrande av herr socialministern som uppkallade mig. Herr socialministern sade, att han icke skulle ingå på sakens konstitutionella sida, ehuru statsutskottet kanske gått utöver de befogenheter, som utskottet har. Samma mening har ju förut med stor energi gjorts gällande i regeringsorganet av konstitutionsutskottets vice ordförande, och den energi, varmed denna mening hävdats, har givit mig anledning att

undersöka, huru pass riktig den kan vara. Mitt minne sade mig nämligen, då jag första gången såg detta påstående om »grundlagsbrottet», att det är icke möjligt annat, än att statsutskottet upprepade gånger under den tid, jag suttit i riksdagen, gjort liknande och till och med långt skarpare uttalanden. Jag skall icke besvära kammaren med mer än ett enda exempel, men detta skall klart och tydligt visa, huru ovederhäftigt och oriktigt påståendet är.

Det exempel, som jag skall ange, är av så färskt datum, att flertalet av kammarens ledamöter torde erinra sig detsamma. I sitt utlåtande nr 14 vid 1922 års riksdag angående en skiljedom rörande patentverkets nybyggnad refererade statsutskottet vad som förekommit i nämnda mål. Staten hade som vanligt är i dylika fall dömts att betala. Byggnadsstyrelsen gick in till Kungl. Maj:t med en redogörelse för saken. Kungl. Maj:t remitterade ärendet till justitiekanslern för yttrande. Justitiekanslerns yttrande var icke fullt klart; dock angavs däri ett par skäl, som kunde tala för sakens dragande inför domstol. Kungl. Maj:t gjorde icke detta, utan bemyndigade byggnadsstyrelsen att betala beloppet, i runt tal 86,000 kronor. Om den saken skrev statsutskottet följande: »Vad sålunda förekommit har utskottet funnit så anmärkningsvärt, att utskottet ansett sig icke kunna underlåta att bringa detsamma till riksdagens kännedom. Redan den omständigheten, att sådan anordning vidtagits, att en eventuell tvist, däri statsverket är part, skall avgöras av skiljemän, som tillsätts av en enskild institution, utan rätt för vederbörande statsmyndighet att taga någon del i personvalet, måste anses synnerligen betänkelig. Vidare har ej heller, såvitt av handlingarna framgår, något försök gjorts att få skiljedomen upphävd, vilket, med hänsyn till vad justitiekanslern anför i ärendet, synes kunnat vara väl motiverat. Överhuvud taget kan man icke värja sig för den uppfattningen, att vid behandlingen av detta ärende statsverkets intressen icke blivit av dem det vederbort på önskvärt sätt tillvaratagna.»

Man kan ju svårigen finna något starkare uttalande, någon skarpare anklagelse, än som ligger i detta. Vilka hava nu deltagit i detta beslut? Jo, samtliga socialdemokrater i statsutskottet m. fl. Då frågan behandlades i denna kammare deltog i den långa debatten, som för övrigt rörde sig mest om skiljedomstolsförfarandet, bl. a. tre ledamöter av konstitutionsutskottet. Ingen utav dessa gjorde en antydning om, att statsutskottet i det fallet skulle ha gripit konstitutionsutskottet i ämbetet. En utav utskottets ledamöter, herr K. J. Ekman, förklarade, att man måste vara statsutskottet tacksam för, att utskottet bragt denna sak till riksdagens kännedom. Utskottets utlåtande bifölls också. Det var icke förslaget, som bifölls, utan det var, som det heter i protokollet, »utskottets uttalanden» som »godkändes» av första kammaren efter dubbla voteringar med 79 röster mot 52.

Något längre fram på riksdagen inkom konstitutionsutskottet med sitt betänkande angående granskningen av statsrådsprotokollen, och i det betänkandet finner man i punkten 5 c) följande: »Till riksdagens kännedom har redan genom statsutskottets utlåtande nr 14 innevarande år bragts ett tredje principiellt likartat skiljedomsärende, vilket konstitutionsutskottet jämväl funnit anmärkningsvärt. Med huvudsakligt återgivande av vad statsutskottet därvid anförjt jämte några kompletteringar får utskottet för detta ärende lämna följande redogörelse. Utskottet återger därefter vad statsutskottet anförjt, och något därutöver.» Sedan fortsätter utskottet: »Konstitutionsutskottet delar fullständigt statsutskottets sålunda uttryckta uppfattning av ärendet och finner för den skull föredragande departementschefens tillstyrkan av de ifrågavarande medlens utbetalande utan vidare prövning av skiljedomens berättigande olämplig. På grund av det nu anförda har utskottet funnit sig böra hos riksdagen göra anmälan, jämlikt § 107 regeringsformen, mot föredragande depar-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

tementschefen», vars namn givetvis angavs. Vilka hava nu dikterat detta konstitutionsutskottets förslag? Jo, bl. a. konstitutionsutskottets vice ordförande, herr Engberg, jämte några andra socialdemokrater. Då frågan förekom i denna kammare såväl som i medkammaren, gjordes inte heller något påstående om, att statsutskottet vid sin behandling av ärendet hade förfarit grundlagsstridigt och i utlåtandet, som konstitutionsutskottet avgav, finnes ej någon antydning om, att utskottet hade gripits i ämbetet. Ja, jag kan för min del icke förstå, att personer, som skola sitta och syssla så gott som uteslutande med sådana här frågor, icke kunna draga sig till minnes, vad de varit med om förut, utan nu komma och göra gällande, att statsutskottet, som nu uttryckt sig mycket milt, har begått ett »flagrant grundlagsbrott», och t. o. m. ifrågasatt propositionsvägran från talmannens sida. Jag tvekar icke att beteckna den mening, som nu har framförts dels utav konstitutionsutskottets vice ordförande och dels från statsrådsbänken, såsom rent av reaktionär. En dylik mening har icke förut, såvitt jag kunnat finna vid granskningen av riksdagens protokoll — jag har läst dem sedan många år tillbaka — förekommit, ens när denna kammare var besatt uteslutande av högermän.

I själva sakfrågan ber jag få säga, gentemot den siste ärade talaren, att jag icke förstår, hur han kan göra ett sådant uttalande, att staten, om riksdagen nu antager statsutskottets utlåtande, skulle frånga sin neutralitet gentemot arbetarna och vilja tvinga dem till att bli strejkbrytare. Det är ingenting annat än en uppenbar vantolkning av utskottets förslag.

För min del kan jag icke finna någon anledning till ändring i det föreliggande förslaget, och under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan oförändrad.

Herr Winberg: Herr talman, mina herrar! Det är betecknande för förhållandena här i landet, att det nu är andra gången under knappt tre år, som frågan om behandlingen av de arbetslösa göres till en mycket stor fråga och av allt att döma föranleder regeringskris. Jag vill, innan jag ingår på själva sakfrågan, från början säga, att om jag har stort intresse för den fråga, som nu föreligger, och för utskottets förevarande utlåtande, är det icke huvudsakligast eller ens i någon nämnvärd grad därför, att detta utlåtande kan föranleda regeringskris. Det är för mig av relativt underordnad betydelse, vilka personer som sitta och regera här i landet. För mig är det av större betydelse, *hur det regeras*. Varför jag ändå fäster så stort avseende vid det föreliggande ärendet, är på grund av *de realiteter*, som inneslutas i statsutskottets utlåtande, och de realiteterna komma närmast att gå ut över de arbetslösa och arbetarklassen i sin helhet. Jag tillät mig för tre år sedan, när en liknande fråga var föremål för behandling i denna kammare, att uttala mitt beklagande över, att det riksdagspolitiska och partipolitiska spelet närmast kommer att gå ut över de svaga i samhället, nämligen de arbetslösa. Jag hade då nöjet att i detta mitt uttalande få instämmande från dåvarande ledamoten av denna kammare herr Mauritz Hellberg. Om jag kunde säga det då, kan jag säga det med betydligt större styrka nu.

Det tjänar icke mycket till att fördjupa sig i frågan om, huruvida det här gäller *en uttolkning* av gällande direktiv eller *ett förtydligande* av dem eller något annat, ty envar, som vill förstå, begriper, att det ligger något annat bakom detta. Herr Ekman bestred på det kraftigaste, att utskottets här föreliggande utlåtande var någonting annat än ett förtydligande; det var icke något politiskt där bakom förklarade han. Jag skall icke tvista med herr Ekman härom. Jag skall gå med på, att det här är fråga om ett förtydligande, men icke ett förtydligande av direktiven 1922, utan det är *ett förtydligande av de borgerliga partiernas ställning till denna fråga*, sådan den tagit sig uttryck

här i dag. I den bemärkelsen vill jag gå med på att det är ett förtydligande.

Det tjänar sedan icke heller mycket till att gå in närmare på detaljerna, men jag vill först säga ett par ord rörande det föreliggande utskottsförslagets motivering, för vilket herr Ekman, som allom bekant, är spiritus rector, och sedan några ord om, hur herr Ekman kan komma fram till det resultatet, att vad som här föreslås icke innebär någon som helst ändring av de direktiv, som fastställdes 1922, och att det alltså står i full överensstämmelse även med de uttalanden, som gjordes av dåvarande socialministern. För att komma dithän nödgades herr Ekman säga, att när det blir fråga om att bedöma denna arbetargrups löneställning, har man att hålla sig till själva den fastställda minimilönen. Ackordspriser och sådant skola icke alls här inräknas. Nu vill jag säga, att för den, som har den ringaste erfarenhet om, huru förhållandet är på arbetsmarknaden — icke bara i statsverket, där herr Ekman sysselsätter sig med löneregleringar, utan även inom andra arbetsområden — låter det nog ganska främmande att få höra en sådan argumentering. När man talar om en arbetargrups löneställning, menar man naturligtvis dess *reallön*, den lönestandard den innehar, och gör man det, är det självklart, att i sådana fall, där en betydande och integrerande del av lönen utgår i form av ackordsöverskott, är det ganska lättvindigt, att man handlar på det enkla sättet för att få belägg för den uppfattning, man intager i här föreliggande fråga, att man här endast rör sig med själva timpenningen. Gör man det, så äro dessa arbetare bjudna samma lön, som gäller vid övriga gruvfält. Om man åter tager i betraktande, vad man här bör göra, nämligen den *reallön*, som i detta fall åtnjutes, är det klart, att man icke erbjudit här ifrågavarande arbetare samma lön som arbetarna vid övriga gruvfält ha.

Då måste jag fråga mig, huru herr Ekman kunnat komma fram till det resultatet, att man i förevarande fall skulle ha att göra med en lönekonflikt av sådan art, att den skulle medföra löneförhöjningar över hela området. Jag vill för övrigt säga, att även om man tager herr Ekmans utgångspunkt och håller sig, såsom herr Ekman gör, till timlönen, kan man verkligen fråga sig, huruvida en timlön av 52 resp. 70 öre, som gruvarbetarna ha, icke är oskäligt låg — märk väl, att det i direktiven icke bara talas om verkningarna av konflikten, utan även om, huruvida själva lönen skall anses oskäligt låg. Det är ju en sak, varom man kan tvista. Det har redan berörts av en talare här, att om herrarna från statsutskottet, arbetslöshetskommissionen och annorstädes finge arbeta för den timlönen ett år, så är det möjligt, att de i det avseendet skulle komma att ändra uppfattning om vad som är skälig avlöning eller icke.

Nu är jag fullkomligt övertygad om, att det tjänar ingenting till att framlägga några bevis för, att det är så eller så, ty det är i alla fall den maktpolitiska ställningen, som här gör sig gällande — och det är också betydelsefullt att få det konstaterat. Jag vill bara säga, att man från herr Ekmans och de andras sida visserligen talar så vackert om, att staten skall hålla sig neutral i dessa förekommande lönekonflikter, men, mina herarr, hur är det i verkligheten? Det finnes här icke någon absolut neutralitet, allra minst från statens sida, och om man överhuvud taget går djupare in i spørgsmålet, skall det visa sig, att staten på övriga områden icke har ställt sig neutral, när det gällt en svagare parts ställning gent emot en starkare. Jag kan sålunda nämna exempel på lagstiftningsområden, där det visat sig nödvändigt att lagstifta för att något skydda den svagare parten. Man skulle också kunna säga i fråga om dessa parter, att det är icke så självklart, att det alltid är statens skyldighet att ställa sig neutral, då det är uppenbart, att en svagare part kan slås ned, när den strider för att erhålla rimliga villkor. Men jag skall icke fördjupa mig i det spørgsmålet, då jag förstår, att man icke har att vänta förståelse vare

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.

(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.

sig från herr Ekmans eller de andras sida, som här stå på samma ståndpunkt som han. Jag skall i stället inskränka mig till några mera allmänna reflexioner.

(Forts.)

Jag brukar icke i regel ha till uppgift att uppträda såsom någon regeringsadvokat och jag har icke i något avseende den uppgiften i dag. Men eftersom jag icke i detta fall är ensidigt bunden, skulle det ju kunna tänkas, att jag kunde uppträda för en tredje part. Utan att det på något sätt är avsett att vara något kränkande för regeringen, hyllar jag den gamla satsen, att även om själva Belsebub säger, att två gånger två är fyra, så är det rätt. Jag måste säga, att jag i detta speciella fall många gånger haft anledning att kritisera regeringen, då jag sett, att regeringen måst fatta sina beslut efter de anvisningar, som kommit från den borgerliga vänsterns sida, och det har icke alltid varit så synnerligen glädjande att se. Men det är också belysande, att när denna regering för en enda gångs skull handlar något så när i enlighet med sin egen övertygelse — och, märk väl, både enligt min och många andras mening i *full överensstämmelse med de direktiv, som riksdagen själv utfärdat* — då är man genast färdig att säga: Nej, var så god och gå! Moren har gjort sin plikt, moren kan gå! Det är ganska intressant, men jag sörjer icke utan endast beklagar, att återverkningarna av riksdagens fastställande av utskottets beslut komma att drabba en hel del arbetare. Annars skulle jag med glädje hava hälsat detta, ty det är säkerligen ägnat att i ganska hög grad rensa den politiska atmosfären i vårt land, och detta kan sannerligen behövas.

Nu bestred herr Ekman på det bestämdaste, att statsutskottets här föreliggande utlåtande i sin tillämpning och efterföljd i något avseende avser att tvinga arbetarna att uppträda såsom strejkbrytare. Ja, den saken skola vi ej längre uppehålla oss vid, herr Ekman, ty den, som något så när kan läsa innantill, och vet, huru förhållandena te sig på verklighetens område här i landet och vilken uppfattning som arbetarklassen — den organiserade arbetarklassen — har i detta avseende, lär icke komma att duperas av några talesätt om, att det icke är meningen.

Mina herrar! Ni ha säkerligen icke fullt satt er in i vad detta vill säga. Det låter givetvis säga sig, att staten icke i något avseende får vara med om att uppträda såsom part i saker gentemot arbetarnas och arbetsgivarnas mellanhanden. Så långt kan man följa med. Men när man vill tillämpa denna neutralitet på ett sådant sätt, att den i praktiken blir ett partitagande *för* arbetsgivarintressena *mot* arbetarintressena, då kan det vara skäl att erinra om, vilka konsekvenser detta har med sig. Det är självklart, att de, som icke dvälas inom arbetarklassens led, icke heller kunna fullt förstå, vilken moralisk betydelse, för att icke säga vilken betydelse även i andra avseenden denna solidaritet och sammanhållning inom arbetarklassen har. Ni anser antagligen, att man går till överdrifter och till och med till samhällsvådliga överdrifter. Men, mina herrar, om ni äro med om att genom ett dylikt beslut undergräva den uppfattning, som allt mer och mer kommit till uttryck inom arbetarklassen, och om detta skulle till sina verkningar medföra, att arbetarklassens sammanhållning brytes och göres till ett viljelöst verktyg i det allt starkare internationella kapitalets händer, varthän komma ni då? Jag tror visserligen icke, att det kan hända i vårt land, men om ni lyckades bryta ned den grund, på vilken hela den moderna fackliga arbetarrörelsen vilar, skulle detta leda dithän, att den svenska arbetarklassen kunde bli någonting motsvarande de kinesiska kulierna, som man talar om. Tror ni verkligen, att det skulle vara någon fördel för vårt land? Har Kina kunnat arbeta sig upp till en hög ståndpunkt på grund av att dess arbetarklass stått på en låg nivå? Nej, mina herrar, tvärtom. Naturligtvis skall man invända, att det är överord och överdrifter, och det är möjligt, att man ser det så, men den, som något studerat arbetarklassens psyke, vet, att det ligger något

allvarligt bakom detta, och det är från denna utgångspunkt, som jag måste beklaga, att jag icke kan gratulera den starke mannen av morgondagen, herr Carl Gustaf Ekman, ty jag antar, att det är han. Jag tillät mig år 1923 fråga, huruvida han »var den som komma skulle» eller om vi skulle förbida någon annan. Men jag vill säga, att jag är glad över att ej behöva intaga en sådan ställning, ty de personer eller det parti, som till utgångspunkt för sitt regerande av det svenska folket skall taga en sådan handling som det nu föreliggande utskottsutlåtandet med den innebörd, som man genom dess tolkning vill ge det samma, dessa personer och detta parti finns det sannerligen ingen anledning att gratulera. Det är möjligt, att de anse sig vara så starka män, att de skola kunna lära den svenska arbetarklassen, huru den skall uppträda, men då är det också möjligt, att det visar sig, att livslängden för de svenska regeringarna ej kommer att öka efter det regeringsskifte, som nu med all sannolikhet förestår.

Med den reservation, som jag förut uttalat, nämligen att jag beklagar, att verkningarna skola gå ut över de svagaste och mest oförskyllda i samhället, skulle jag eljest med glädje hava hälsat det ombyte, som nu tycks förestå, därför att det som sagt är någonting som måste komma. Det går icke an, att ett litet mellanparti i all evighet skall få spela rollen av tungan på vågen utan att i något avseende behöva taga ansvaret för detta och i varje fall trycka på den sittande regeringen, för att den skall regera efter detta partis kynne. För att de politiska riktlinjerna i vårt land skola bli klara, är det nödvändigt, att det blir en ändring, så att dessa män och detta parti få visa, vad de bära i skölden, samt få bära ansvaret för de handlingar, som de i verkligheten förestavat, men för vilka de dragit sig för att taga ansvaret.

I detta avseende vill jag nu liksom år 1923 säga några sanningens ord till nuvarande regeringspartiet. Jag tillät mig då undra, huruvida den lärdom, som man redan då fick av vanskligheten av denna tillit till en så obestämd faktor som det svenska frisinnets, i längden skulle vara tillräcklig för att det dåvarande och det nuvarande regeringspartiet skulle lämna dessa illusioner, att man skulle kunna draga upp några onaturliga gränser i vårt land och tala om någon allmän »vänsterlösning» eller »vänstersamverkan» o. s. v. Det visade sig, att denna lärdom av år 1923 icke var tillräcklig. Det gick icke så lång tid, förrän man började att på ett alldeles uppseendeväckande sätt återigen fria till detta svenska frisinne. Tacken för detta frieri och de varma känslor, som man från regeringspartiet visade åt det hållet, visade sig mer eller mindre i varje liten fråga, som rörde någon realitet, några sociala eller ekonomiska förhållanden. Då visade det sig, att den naturliga linjen icke går mellan vänsterfrisinne och högern, mellan borgerlig vänster och borgerlig höger, utan att den naturliga skiljelinjen går mellan borgerlig åskådning och arbetarklassens åskådning. Om vad som nu inträffat verkligen skulle kunna vara en tillräcklig lärdom för det nuvarande regeringspartiet och framför allt för de delar av detta parti, som synas hava till uppgift att regera så länge som möjligt med uraktlåtande av att fästa sig vid, *hur* det kommer att regeras, anser jag för min del, att man icke har någon anledning att beklaga sig, ty då har man åtminstone en utgångspunkt, en naturlig utgångspunkt, för arbetarklassens konsolidering, uppfostran och kampvilja i vårt land, sedan man kommit ifrån dessa illusioner, att det är med hjälp av några borgerliga partier, som man skall försöka få arbetarpartens intressen beaktade. Det är denna lärdom vi behöva, och därför behöva vi också sådana utslag av reaktionär politik, som komma från det s. k. frisinnade hållet.

Vad slutligen beträffar yrkande, herr talman, får jag beklaga, att saken ligger på det sättet, att jag icke kan göra ett längre gående yrkande, än som innefattas i Kungl. Maj:ts proposition, då den motion, som från vårt håll väcktes, genom något missförstånd från kansliets sida aldrig kom att remitteras. Jag

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

måste således hålla mig inom ramen av föreliggande förslag från Kungl. Maj:ts sida. Av vad jag yttrat är det självklart, att jag icke kan biträda statsutskottets utlåtande, framför allt med hänsyn till den motivering, som utskottet har. Nu har herr förste vice talmannen framlagt ett förslag om bifall till utskottets förslag med uteslutande av vissa delar av motiveringen. För mig, som står utanför de kretsar, som hava den mest intima kännedomen om det politiska läget för ögonblicket, är det icke klart, vad detta förslag skall innebära och om det avser att förtaga intrycket av statsutskottets utlåtandes verkliga innebörd och således bereda möjlighet för den nuvarande regeringen att sitta kvar. Då jag för min del icke har någon varmare önskan i den riktningen, skulle jag redan av den anledningen icke kunna yrka bifall till herr förste vice talmannens förslag. Det återstår mig under sådana förhållanden endast att yrka bifall till den reservation, som är vidfogad statsutskottets utlåtande.

Till sist skulle jag vilja säga, att det verkligen finns en sak, som man skulle kunna ifrågasätta — icke därför att, såsom jag redan låtit påskina, jag för min del skulle hålla på, att denna regering skulle klamra sig fast vid regeringstaburetterna så länge som möjligt, utan för att poängtera, att detta är en allvarlig fråga — och det är att man icke utan vidare borde vara beredd att gå sin väg därför att en tillfällig kombination av borgerliga partier kunnat åstadkomma en enhällig ståndpunkt inom statsutskottet. Därför skulle det sålunda på allvar kunna ifrågasättas, om icke den nuvarande regeringen kunde taga upp denna fråga genom en upplösning av riksdagens andra kammare för att låta svenska folket yttra sig i densamma. Ty den är icke så obetydlig, som ett ögonblick framgick i denna kammare, då knappast 10 procent av dess ledamöter voro närvarande. Det är givetvis den springande punkten, till vilken vi här komma fram. I detta avseende är det lyckligt, om man då kunde ifrågasätta, huruvida man icke från det nuvarande regeringspartiets sida kunde taga detta så allvarligt, att man låte folket yttra sig i frågan. Den saken synes i alla fall böra tagas under övervägande.

I övrigt är det ej blott tolkningen av de nu gällande direktiven och huruvida statsutskottets förslag innebär ett förtydligande eller icke, som är att resonera om i fråga om den hittills gällande arbetslöshetspolitiken, utan framför allt den omständigheten, som ytterligare skärpts i statsutskottets utlåtande, att arbetslöshetskommissionen tycks vara en instans över alla andra instanser. Varför den är detta och varför den fått en sådan popularitet inom de borgerliga partierna, skall jag i detta sammanhang icke gå in på utan vill endast säga, att det är en synnerligen utbredd uppfattning inom vårt lands hela arbetarklass, att den politik, som från arbetslöshetskommissionens sida bedrivs, är av den extrema karaktär, att det skulle finnas mycket god anledning att, därest man i fortsättningen anser, att arbetslöshetsspörsmålet är något, som riksdagen och staten överhuvud taget måste syssla med, man såge efter, huruvida icke en fullständig omläggning i detta avseende är av behovet påkallad.

Jag ber att få sluta med att säga, att ehuru jag icke kan gratulera männen av morgondagen, är jag i alla fall av den uppfattningen, att det är nödvändigt, att de få komma till de platser, som de antagligen redan äro beredda att intaga. Jag vill endast å egna och å den organiserade arbetarklassens vägnar här i landet försäkra, att den grundval för regeringstillträdandet, som de hava i detta statsutskottsutlåtande, och det sätt, på vilket de avse att detta utlåtande skall tolkas, åstadkommer, att den svenska arbetarklassen säkerligen kommer att mottaga dem »med varma servietter». Ty vill man gå dithän att bryta ned själva grundvalarna för hela den moderna arbetarrörelsen, fordras det kanske litet kraftigare män än dem, som jag nu åsyftar.

På grund av det nuvarande läget anser jag mig, herr talman, icke kunna annat än yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag skall icke upptaga kammarens tid med någon redogörelse för min personliga ställning i denna fråga. Jag vill endast be att få säga, att jag icke kunnat övervinna mina tvivelsmål om kloketen och lämpligheten av den utformning, som utskottet givit sitt utlåtande. Jag kan därför icke rösta med utskottet utan ser mig nödsakad att i denna fråga intaga en annan ståndpunkt än det parti jag tillhör.

Jag har ansett mig böra med dessa ord deklarera detta.

Herr Lindley: Jag tvekar icke att stämpla statsutskottsutlåtandets direktiv, såväl de år 1922 fastställda som de senast utformade tilläggen, såsom varande arbetarfientliga och orättvisa.

Går man först och främst till det stora allmänna direktivet om total avstängning vid allmän konflikt, finner man, att man försökt bemantla denna sin ståndpunkt med talesättet om samhällsneutraliteten. Jag ber att få säga, att detta talesätt innebär en uppenbar osanning, ty någon sådan neutralitet kan icke ligga i detta. Varför skulle arbetare, som äro i konflikt, ha större möjligheter att påtaga sig de moraliska understödsförpliktelserna åt före konfliktens utbrott hade de ju icke någon sådan möjlighet att kunna underhålla dessa ofrivilligt arbetslösa, men genom att de själva ligga i konflikt, anser samhället det befogat att kasta på deras ansvar, på deras axlar, underhållet av dessa ofrivilligt arbetslösa! Skulle det finnas någon rättvisa i detta, skulle väl samma rättvisa skipas lika mellan alla parter, och då måste man ju räkna med, att också vidtagna särskilda åtgärder vid de tillfällen t. ex., då arbetsgivarna förklara en stor landsomfattande lockout. I så fall borde samhället vid sådana tillfällen träda till med extra understöd åt dessa, som på grund av sådan lockout råkat i arbetslöshet, men det vill man icke. Man vill endast, må jag säga, lägga bördan på den ena parten, på arbetarparten.

Man märker tydligt och klart, att det, som ligger bakom denna ståndpunkt, ingenting annat är än klasskampen, intressekampen, och det synes också ganska tydligt, att denna intressekamp har fått sin skarpa utformning från liberalt och från folkfrisinnat håll.

För en 20, 25 år sedan var stämningen inom dessa kretsar betydligt annorlunda än nu. Då var det ju t. o. m. mycket vanligt, att man på liberalt håll lämnade ganska stora bidrag till de arbetare, som då lågo i konflikt. Jag satt själv en gång i tiden såsom uppördsman vid en av de allra största konflikter, vi haft i vårt land, nämligen den stora Sundsvallskonflikten år 1899, och då fick jag ifrån bl. a. Dagens Nyheters redaktör nästan varje vecka mottaga penningssummor till understöd åt dessa i konflikt varande arbetare, och även en hel del andra, mycket framstående liberaler lämnade då sitt ständiga bidrag till arbetarna i dessa arbetskonflikter. Men det var på den tiden, då herr Ekman ännu inte trätt fram såsom en mera känd och betydelsefull person och innan han hade fått det inflytande, som han fått på senaste tiden.

Om vi nu gå ifrån de stora konflikterna och in på småkonflikterna, de partiella konflikterna, måste man beteckna de därvidlag uppställda direktiven såsom varande hänsynslösa, då det i dessa säges, att på enahanda sätt, som nyss sagts, skall förfaras beträffande sådan »partiell» konflikt, om vilken gäller, att den kan anses vara ett led i en aktion med syfte att inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom yrkesområdet i fråga.

Vad beträffar det fack, som jag representerar, känner jag icke inom det facket till några lokala lönekonflikter, om vilka man icke skulle kunna säga, att de utgöra ett led i en dylik aktion. Vid utformningen av denna bestämelse har man endast tagit sikte på de inom vårt land befintliga riksavtalen.

*Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)*

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Beträffande dessa riksavtal skulle det kunna hända, att en grupp utträdde ur ett riksavtal skulle kunna anses medföra sådant inflytande, men det finns ju fack, som icke ha riksavtal. Inom t. ex. vårt stora fack finns det icke något riksavtal. Vi ha avtal vid cirka 50 svenska hamnar, ty så pass många svenska hamnar finns det verkligen, fastän en del äro ganska små och obetydliga, men alla dessa avtal äro ingenting annat än lokala avtal. En konflikt vid någon av dessa hamnar skulle alltså kunna sägas utgöra ett led i en dylik aktion, varvid det kan anses vara fråga om att skapa prejudikat för de allmänna lönevillkoren på andra platser. Det måste vara prejudicerande, ty vid varje avtalsförhandling söka ju parterna å omse sidor föra fram sina olika synpunkter och söka då också klarlägga vilka löner och villkor, som utgå och tillämpas på andra platser. Det är ofrånkomligt, att så måste ske. Vi måste alltså förutsätta, att de här direktiven, åtminstone dessa skärpta, utformade direktiv, som nu framträda i statsutskottsutlåtandet, vid varje sådant tillfälle skola komma i tillämpning, ty man kan väl knappast ifrågasätta, att de, som nu så skarpt framträtt med klander gentemot den avgående regeringen, därför att den inte här skulle ha tillämpat direktiven fullt konsekvent, sedermera själva skulle uraktlåta att tillämpa ifrågavarande direktiv fullt konsekvent och i överensstämmelse med denna deras åskådning. Då det här icke är fråga om några vissa yrkesskickliga arbetargrupper, så betyder tillämpandet av dessa direktiv, att understödet skall fräntagas samtliga dessa icke yrkeslärdas arbetare.

Om vi utgå ifrån, att det t. ex. gäller en hamnarbetarkonflikt, så äro givetvis samtliga »icke yrkeslärdas» på den platsen kvalificerade att börja arbeta där och att sedermera, utöver dessa, även alla »icke yrkeslärdas» över hela landet skola kunna kommenderas dit för att utföra arbetet. Om de vägra att göra det, skall understödet indragas. Det är just det, som dessa direktiv i realiteten innebära. Dessa »icke yrkeslärdas» arbetare skola alltså då kunna lockoutas, för att tvingas till strejkbryteri. Jag anhåller på det bestämdaste, att dessa direktiv skola tillämpas så starkt och så konsekvent som möjligt, för att vi på kortast möjliga tid skola kunna lära folk förstå, hur galet dessa direktiv ändå verka i sin tillämpning, och jag tror också, att det snart nog skall lära folk, att den där högpolitiska strategien är felaktig! Vi äro icke alls rädda, ty vi veta synnerligen väl, att en fullt konsekvent tillämpning av dessa direktiv i överensstämmelse med vad som fastslagits i statsutskottsutlåtandet ovillkorligen skulle åstadkomma en så pass stor skada, att t. o. m. arbetsgivarna absolut skola reagera däremot och betacka sig för statsingripandet.

Om vi så gå över till den tredje att-satsen, finna vi där några pärlor, som jag anser t. o. m. vara av så oskattbart värde, att de böra komma till internationell kännedom. Jag kan säga detta t. o. m. med stöd av uttalanden från utländskt håll. Under pingstdagarna hade vi nämligen här i Stockholm en engelsk arbetarrepresentant, som kommit hit för att begära ekonomiskt understöd från Sverige på grund av den stora konflikten i England, och då det icke fanns någon tidningsrepresentant tillgänglig här i Stockholm under pingsten, fick jag övertaga uppdraget att intervjua personen i fråga. Jag frågade denne representant bl. a.: »Nå, hur har man förfarit i England under den stora konflikten, har man indragit understöden till arbetslösa?» — »Nej», sade han. »icke till dem, som förut voro totalt arbetslösa.» — »Ja, men hur har man förfarit gentemot gruvarbetarna, som ju äro den egentliga kärnan i den stora konflikten i England?» — »Ja», sade han, »det är naturligt, att där de förut haft delvis understöd, har detta indragits.» — »Hur så då?» — »Jo», förklarade han, »det var på det sättet, att förut hade gruvarbetarna vid många gruvor icke haft full vecka, icke haft full sysselsättning, och de hade alltså fått mottaga understöd för de dagar, varunder de icke haft sysselsättning.

När konflikten utbröt, fanns det ingen möjlighet att kunna räkna ut, under vilka dagar de under vanliga förhållanden skulle haft sysselsättning och följaktligen kunde man inte betala ut understöd till dem under strejkdagarna.»

— »Ja, men», sade jag, »fanns det där icke förut några gruvarbetare, som voro helt och hållet arbetslösa?» — »Jo», sade han, »visst fanns det det!» — »Fingo de då behålla sitt arbetslöshetsunderstöd?» — »Givetvis, de voro ju förut fullständigt arbetslösa!» — »Men», sade jag, »så se vi icke saken i vårt land, ty här anser man t. o. m., att man skall ha rättighet att kommandera sådana arbetslösa att taga plats, där en konflikt råder.» Denne engelske arbetarrepresentant yttrade då något, som icke kom med i denna intervju i Socialdemokraten, därför att tidningen ansåg det icke vara riktigt lämpligt att låta en utlänning få fälla omdömen av det slaget om Sverige. Jag måste erkänna, att jag kanske är mindre bevandrad i fråga om att intervjua folk och kunna anpassa en sådan intervju i enlighet med vad tidningarna anse vara det korrekta. Redaktionen strök alltså, vad jag i detta avseende skrivit. Emellertid så stod han fullkomligt stum en lång stund och därefter gjorde han mig några förvånade frågor, varpå jag svarade: »Det är den allmänna borgerliga ståndpunkten, som säger, att det skall vara så.» Då sade han: »Och jag, som trodde, att Sverige var ett mycket demokratiskt land och att den socialdemokratiska regeringen här var ett uttryck för denna stora allmänna demokrati!»

Mannen i fråga blev fullständigt perplex, när han hörde, vilken ståndpunkt man intager till sådana spörsmål här i vårt land. Han uttalade också såsom sin uppfattning, att icke ens högern i England är så arbetarfientlig som de liberala och de folkfrisinnade här i vårt land.

Jag anser, att just ifrågavarande passus i det tredje stycket av direktiven bör komma till internationell kännedom, och att det bör slås fast, att sådan är uppfattningen i Sverige anno 1926, efter det vi haft tre socialdemokratiska regeringar. Det är nämligen fastslaget — vilket jag för min del måste betrakta och flertalet talare här i kammaren också betraktat såsom varande en skärpning av direktiven — »att vid annan partiell konflikt fråga om hänvisning av arbetssökande till därav berört arbetsställe skall göras beroende särskilt därav, huruvida den lön och övriga villkor, som erbjudas, kunna, med hänsyn till de å orten för arbetets gällande löne- och arbetsvillkoren, anses skäliga. I det fall, att därvid såsom utgångspunkt för skälighetsprövningen lagts för annan liknande yrkesutövning gällande kollektivavtal, bör avseende fästas endast vid faktiskt utgående, lägsta löner eller däremot svarande bestämmelser.» Enligt denna bestämmelse skall staten alltså uppträda såsom strejkbrytarvärvare. Borde icke den mera kända än välkända strejkbrytar-entreprenörfirman Herou komma i åtanke och införlivas med regeringen, lämpligast som socialminister, ty denna firma har ju stora förutsättningar och kunskaper om, huru man på lämpligaste vis skall kunna leverera strejkbrytare.

Det står i utskottets utlåtande, att man endast skall fästa avseende vid »faktiskt utgående, lägsta löner». Vad betyder detta i praktiken för en sådan grupp som den, som jag själv företräder, nämligen hamnarbetarna? I alla våra hamnavtal hava fastställts timlöner; dessa timlöner äro ju »lägsta löner», men de äro utan varje som helst betydelse. De betyda ingenting, därför att de icke i praktiken tillämpas, och de stå fastslagna endast för särskilda undantagsfall för arbeten, som icke äro prissatta enligt ackordssatserna, eller för tillfälliga undanröjningsarbeten, ställningsbyggnadsarbeten. väntetid m. m. sådant. Likväl är det ju ett faktum, att dessa timlöner äro högre än de, som tillämpas för grovarbetare, d. v. s. om man undantar sådana grovarbetare, som äro sysselsatta inom byggnadsbranschen. Anledningen till, att timlönerna satts högre för hamnarbetare än för andra grovarbetare, är ju den, att hamnarbe-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

tarna hava tillfällighetsarbeten. Men för övrigt är ju allt arbete beräknat efter ackord. En annan anledning till, att ersättningen för detta tillfälliga arbete ansetts böra vara så pass hög, är också den, att hamnarbetarnas levnadskostnader i allmänhet äro betydligt högre än andra arbetares, ty det är givet, att sådana arbetare, som ena dagen arbeta vid stadsgården, den andra vid Värtan, den tredje vid Norr Mälarstrand och den fjärde någonstans utanför Stockholm, icke kunna hava ordnade matförhållanden utan ovillkorligen måste äta på de ställen, som ligga närmast intill arbetsplatserna, som ju alltid växla. Envar kan ju förstå, att deras levnadskostnader måste ställa sig dyrare än för sådana arbetare, som med avseende å sina levnadsförhållanden har det ordnat på ett helt annat sätt. Vi hava också olika ackordspris i olika hamnar för samma arbeten. Det är hundratals olika faktorer, varmed man måste räkna vid bedömandet av detta. Vi kunna hålla på i veckotal och diskutera dessa olika arbetspriser, men hur skall det finnas någon möjlighet för arbetslöshetskommissionen eller låt oss säga för Kungl. Maj:t att på rak arm fatta beslut om dessa saker, och, om det uppstår konflikt, kommendera dit eventuella arbetsvilliga för att upptaga arbetet.

Jag kan icke finna annat, än att dessa direktiv måste sluta med ett fiasko. Låt oss t. ex. antaga att det finnes en stuverifirma, som skulle stödja sig på de allmänna avtalens bestämmelser om timlön och ställde till konflikt på grund av timlönernas tillämpning samt på grund härav begära att regeringen skall ställa arbetslösa till firmans hjälp. Då skulle ju arbetslöshetskommissionen vara nödsakad att ställa arbetskrafter till förfogande. Nu är det ju ett faktum, att det finns en mycket stor skillnad på olika arbetsgivare. Det finns en del smulgråtar, som aldrig få tillräckligt stor profit. Enligt min erfarenhet bestå de oftast eller åtminstone mycket ofta av före detta arbetare, som kommit sig upp just på grund av att de glömt att de varit arbetare, och som på grund av sitt osolidariska och inställsamma uppträdande gentemot kamraterna fått en liten chans och lyft på vägen. Det är också de allra värsta arbetsgivare, som jag har haft göra med, då det gällt att förhandla. Dessa skulle nu staten skydda och hjälpa för att skaffa dem arbetsvilliga, som de kanske icke vilja betala med marknadspriser. Låt oss emellertid antaga, att det skulle lyckas Kungl. Maj:t att kommendera dit några arbetsvilliga för att upptaga arbetet. Tror någon, att konflikten då skulle vara slut med detta? Nej, säkerligen icke. Huvudsaken är väl ändå, efter vad jag förstår, att hjälpa arbetsgivarna med dessa direktiv och att skaffa dem arbetsvilliga. Huvudsaken är väl icke att beröva några fattiga stackare deras arbetslöshetsunderstöd. Konflikterna lösas emellertid icke genom ditkommendering av arbetslösa ty konflikterna skulle fortfarande finnas kvar, och blockaden skulle aldrig upphävas. Tag ett fall som Stripafallet och låt oss tänka oss, att man skulle kommendera ut folk till Stripa för att upptaga arbetet. Är konflikten löst med detta? Nej, säkerligen icke! Den skulle pågå såsom förut. Man kan ju till och med befara, att den skulle ytterligare utvidgas, ty då staten ställer sig bakom arbetsgivarna, kunna arbetarna hava mycket större anspråk på övriga arbetares solidaritet. Ingenting hindrar, att transportarbetarna eventuellt skulle efter en sådan åtgärd indragas i denna konflikt. Även om arbetsgivarna finge en sådan arbetskraft, vore konflikten sålunda icke bragt ur världen. I nio fall av tio skall det också visa sig, att det skulle vara omöjligt för arbetsgivarna att bedriva sin verksamhet med tillhjälp av strejkbrytare, och att det sannolikt skulle bliva dem både dyrare och besvärligare. Avskedas återigen strejkbrytarna, frågar man sig, vad som då skulle inträffa och om de då icke skulle komma och ställa fordringar på staten. Om t. ex. arbetare av arbetslöshetskommissionen eller av Kungl. Maj:t skulle bliva tvingade att upptaga ett arbete såsom strejkbry-

tare och sedermera, när konflikten äntligen är slut, bliva avskedade, kommer detta på grund av den prickning, som ligger i att de upptagit arbetet, att ställa dem i en svår ställning gentemot alla andra arbetare, och då är jag alldeles övertygad om, att de skulle komma till Kungl. Maj:t och säga: till detta hava vi blivit tvingade. Var så god och tag hand om oss, det är statens skyldighet att nu understödja och livstidspensionera oss. Det är vad detta skulle leda till. Eller kanske staten skulle subventionera arbetsgivarna och säga: Ja, visserligen hava vi tilldelat en del mindre yrkesduglig arbetskraft och kanske det därför icke går så bra med arbetet, men då få vi lämna er statsunderstöd, så att ni även i fortsättningen kunna bedriva verksamheten med denna mindre dugliga arbetskraft. Det är en hel mängd dylika problem, som följa med denna direktivskärpning.

Men det stannar icke enbart vid detta. Låt oss tänka oss den ställning, som en socialminister skulle få gentemot arbetarklassen. Låt oss t. ex. säga, att en frisinad socialminister träder till och ger order om, att arbetslösa skola tvingas att upptaga arbetet vid Stripa. När denna socialminister sedermera skall försöka bilägga de konflikter, som uppstå inom de olika fackens verksamhetsområden, vad komma då dessa facks arbetarrepresentanter att säga till en sådan socialminister? De komma säkerligen icke såsom förut att bemöta honom med den välvilja, varmed man förut brukat behandlat till och med högerens socialministrar, ja, alla regeringars socialministrar, vilka man kommit till mötes för att gemensamt med dem lösa problemet, huru man skulle kunna få slut på en konflikt. Nej, de komma absolut att säga: »Var så god och skicka dit edra arbetsvilliga! Skicka dit edra arbetslösa! Tvinga dem att upptaga arbetet! Vi vilja inte alls ha något med er att göra!» Men inte nog med detta. Socialministern skall ju i sin ordning påverka förlikningsmännen i deras verksamhet, och jag är alldeles övertygad om, att denna allmänna svaghet kommer att göra mycken stor skada för denna verksamhet i vårt land till följd av de nya direktiven, och jag vågar påstå, att även Sveriges arbetsgivare skola efter sex månaders konsekvent tillämpning komma att hålla upp händerna och säga: »Detta må vara tillräckligt! Nu må det vara slut!» Jag är alldeles övertygad om, att arbetsgivarna snart nog komma underfund med, att de fått lik i lasten med denna direktivskärpning.

Ja, jag skall inte uppehålla tiden längre, utan jag skall sluta med att yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Trygger: Herr talman, mina herrar! Vad det första och det andra direktivet beträffar, har det icke varit någon tvist på de punkterna. De återgiva, vad som förut också varit tydligt stadgat. Endast herr Lindley har ju haft något att säga därom, men jag skall icke ingå på den saken, då den frågan är alltför vittomfattande. Vad det här gäller är emellertid det fall, då det råder en partiell konflikt, som icke kan anses hava allmän karaktär. Frågan är, huruvida det genom 1922 års riksdagsbeslut blev bestämt, att man vid dylik partiell konflikt kunde göra hänvisning av arbetare till konfliktstället vid äventyr för dem att, ifall de icke åtog sig arbete där och lönen var skälig, bliva berövade sitt arbetslöshetsunderstöd.

Jag har blivit åberopad av herr socialministern såsom stöd för den uppfattningen, att enligt 1922 års direktiv en dylik hänvisning icke skulle kunna äga rum. Vi hava icke tid att nu gå igenom handlingarna, och det kan ej vara riktigt för herrarna heller att höra på, men jag vill be herr socialministern, ifall han skulle kunna få tid därtill, att läsa dåvarande socialministerns yttrande, till vilket mitt yttrande hänförde sig, och sedermera säga mig, huruvida han kan vidhålla sin ståndpunkt. Han kan det säkerligen icke. Jag yttrade mig icke alls om ifrågasvarande partiella konflikter vid nämnda tillfälle. För öv-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.

(Forts.)

rigt talade jag endast om 1922 års direktiv utan att på något sätt säga, vad de innehöllo, och ställde dem endast i motsats till den ordning, som hade gällt tidigare.

Jag har sålunda icke yttrat mig i den riktning herr socialministern angav. Hade jag i en debatt sagt något sådant — jag har verkligen inte läst igenom detta yttrande förrän i dag, ty jag brukar ej läsa, vad jag sagt förut — hade det berott på, att jag icke tänkt över saken tillräckligt. Sådant kan ju hända. Det kanske också händer herr socialministern, att han säger något här i kammaren, som han sedermera vid närmare betänkande finner, att han, om han haft mera tid att tänka, ej skulle ha yttrat. Men som sagt jag har icke gjort något sådant uttalande, som tillskrivits mig, vilket framgår, om man läser protokollet för 1923 närmare.

Vad innebära då 1922 års direktiv? Enligt min uppfattning är det ej något tvivel om, att den övergång, som i övrigt skedde genom direktiven 1922 från vad som förut hade varit rådande, hade i viss mån förmedlats genom dåvarande socialministerns yttrande den 10 mars 1922, där han alldeles tydligt intog den ståndpunkten, att man icke kunde säga, att vid dylik partiell konflikt hänvisning icke kunde äga rum. Sedermera upptogs denna tanke i 1922 års direktiv utan att man närmare ingick på densamma.

Herr socialministern har visserligen åberopat, att t. ex. herr Lindqvist och herr Branting m. fl. sagt, att enligt de nya bestämmelserna uppmuntran av strejkbryteri icke kunde komma att äga rum. Ja, såsom också är påpekat av herr Ekman, voro 1922 års direktiv i denna punkt icke fullt tydliga. Man tryckte icke tillräckligt på den ömma punkten, och därav följde återigen, att dåvarande socialministern och herr Branting och deras meningsfränder naturligtvis så mycket som möjligt tolkade riksdagens uttalande till sin förmån, under det andra hade en avvikande uppfattning. De som voro emot en dylik hänvisning vid partiell konflikt kommo i den allmänna diskussionen att få övertaget. Men vad som gäller är, att frågan, huruvida hänvisning skall ske under det ifrågavarande äventyret vid partiell konflikt, beror på en diskretionär prövning, en prövning, som riksdagen ville omgärda med så stora garantier som möjligt. Detta har ju påpekats här, och det måste helt enkelt vara på det sättet, om herrarna vilja tänka sig in i saken. Man förstår, vad som gäller vid allmän konflikt eller partiell konflikt med allmän karaktär, där alla som höra till yrket i stadgad omfattning avstängas. Man vill, att staten där skall vara neutral. Parterna få utkämpa sin strid, och man hoppas, att den som har rätt skall segra eller att det skall bli en kompromiss. Där är det verkligen arbetarintresset å ena sidan och arbetsgivarintresset å den andra, som kämpa mot varandra. Vardera parten försöker genomdriva, vad han anser vara lämpligt, och det får på så sätt bli ett utslag, medan staten håller sig tillbaka så mycket som möjligt.

Men var skulle det sluta här i landet, ifall man, så snart någon partiell konflikt utan allmän karaktär uppstår, trots att man har en genomgående arbetslöshet, icke skulle kunna hänvisa folk dit! Dessa konflikter kunna uppstå av så många olika anledningar. Det kan uppstå en konflikt, där det icke alls är fråga om löner eller någonting dylikt, utan där arbetarna blott äro missnöjda med t. ex. en tjänsteman vid det ifrågavarande företaget. Det kan uppstå en sådan lokal konflikt på grund av att det blir ett gräl mellan två fackföreningar. En fackförening på orten vill t. ex. till en viss avlöning ha arbetet, och när den icke får det, förklarar den vederbörande företag i blockad, när ägaren lämnat arbetet till en fackförening på annan ort. Eller det kan vara så, att en arbetsgivare anställer oorganiserat folk och arbetsstället därför förklaras i blockad. Det finns med ett ord massor av anledningar, på grund varav man kan åstadkomma blockad, och skall staten då vara skyldig att respektera varje blockad

under en tid, när det i övrigt råder arbetslöshet, bliva ju förhållandena alldeles outhärdliga. Här är det ju icke alls fråga om att tvinga någon att arbeta, där företaget är blockerat. Det är ej meningen, men man kan icke ge arbetaren arbetslöshetsunderstöd, ifall man anser blockaden vara av den natur, att man skäligen bör göra hänvisning dit.

Jag kan således icke finna annat, än att det mest kloka man kan tänka sig är, att det här ej bör förekomma någon fast och fix regel, som säger antingen att hänvisning alltid skall ske eller att hänvisning aldrig får ske, utan att man under tillbörliga garantier ser till, att man får ett avgörande, som allt efter konflikternas natur bestämmer, huruvida hänvisning av utom konflikten stående arbetslösa skall ske eller icke.

Hur har man nu i det förtydligande, som här gjorts, ställt sig i detta avseende? Jo, man har sagt, att »vid annan partiell konflikt fråga om hänvisning av arbetssökande till därav berört arbetsställe skall göras beroende särskilt därav, huruvida den lön och övriga villkor, som erbjudas, kunna, med hänsyn till de å orten för arbetet gällande löne- och arbetsvillkoren, anses skäliga». Där ha vi just den skälighetsprövning, som enligt min åsikt gällde enligt 1922 års direktiv och som enligt min mening bör gälla. Det är ett fullkomligt miss-tag, då herr Lindley säger, att detta skulle framkalla olidliga förhållanden. Nej, vad som skulle framkalla olidliga förhållanden vore, om syndikalister och kommunister och andra dylika, som sannerligen icke uträtta något gott för arbetarna, finge ställa till blockader och arbetskonflikter, som skola respekteras av staten, samtidigt som det i landet råder en stor arbetslöshet.

Herr talman! Jag skall icke upptaga tiden längre. För min del får jag hemställa om bifall till statsutskottets betänkande.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på framställning av herr förste vice talman att den fortsatta överläggningen angående förevarande utlåtande skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 3 B, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 7 B, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 10 B, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställningar i avseende å vissa anslag till utrikesdepartementet;

nr 293, i anledning av två i riksdagens år 1925 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 gjorda anmärkningar;

nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till ödebygdsvägar;

nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för anläggning av tillfartsvägar till inlandsbanan;

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetakonflikt.
(Forts.)

nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående bidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor samt dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor m. fl.;

nr 311, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till åtgärder för åstadkommande av förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden;

nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till främjande av bostadsproduktionen;

nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m.;

nr 314, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till räntor å statsskulden m. m.;

nr 315, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för avbetalning å statsskulden;

nr 316, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till högsta domstolen och regeringsrätten jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till justitiestaterna under Svea och Göta hovrätter jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9 B, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens understödsverksamhet till främjande av avdikning av viss mark jämte i ämnet väckta motioner;

nr 264, i anledning av väckt motion angående prövning av inom landet odlade rotfruktssorters odlings- och fodervärde m. m.;

nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om enskilda vägar;

nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upplåtelse under åborätt av viss jord m. m., såvitt angår förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. i skogsvårdslagen den 15 juni 1923;

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande tillämpningen av föreslagen lag om upplåtelse under åborätt av viss jord m. m.;

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag om personalindragningar i statsdepartementen m. m., i vad rör jordbruksdepartementet; samt

nr 322, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 323, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 294, till Konungen angående val av tre fullmäktige i riksbanken och av tre suppleanter för riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 295, för två fullmäktige i riksbanken;

nr 296, för f. d. bankokommissarien m. m. R. E. Norberg att vara fullmäktig i riksbanken; samt

nr 297, för tre suppleanter för riksdagens fullmäktige i riksbanken.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 298, till Konungen angående val av två fullmäktige i riksgäldskontoret ävensom av tre suppleanter för fullmäktige i nämnda verk;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 299, för ledamoten av riksdagens första kammare greve J. G. Lagerbjelke att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 300, för f. d. professorn H. M. Bäckström att vara fullmäktig i riksgäldskontoret; samt

nr 301, för tre suppleanter för fullmäktige i riksgäldskontoret.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 302, till Konungen angående val av en riksdagens ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket jämte en suppleant för denne;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 303, för överdirektören m. m. J. L. Widell att vara ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket; och

nr 304, för professorn m. m. C. L. A. A. Reuterskiöld att vara suppleant för en av de av riksdagen utsedda ledamöterna i riksdagsbibliotekets styrelse.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 79, angående förslag till lag om arbetstidens begränsning;

nr 80, angående förslag till lag om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete;

nr 81, angående förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbets-tidslag);

nr 82, angående förslag till lag om åläggande av skyldighet för ägare av fastighet i stad att utgiva ersättning för anläggning av gata och kloakledning så ock att i visst fall upplåta mark till gata;

nr 83, angående lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattnings med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 om utsträckt tillämpning av först-nämnda lag m. m.;

nr 84, angående vissa ändringar i förordningen den 5 maj 1882 angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg;

nr 85, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 29 samt § 80 mom. 1 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4, 5, 9 och 11 §§ i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen;

nr 86, angående ändrade bestämmelser i fråga om den stärbhus efter präst tillförsäkrade förmånen av tjänst- och nådår m. m.;

nr 87, angående förslag till förordning om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 i förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken;

nr 88, angående förordning om ändrad lydelse av 1 § 2 mom. i förordningen den 22 maj 1925 med föreskrifter angående medgivande i vissa fall av undantag från gällande bestämmelser om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.;

nr 89, angående tullsatserna för och restitutionsbeloppen vid återutförsel av kaffe;

nr 90, angående godkännande av en mellan Sverige och Tyska riket avslutad handels- och sjöfartstraktat;

nr 91, angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa;

nr 92, angående förordning om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa;

nr 94, angående användande av riksbankens vinst för år 1925;

nr 95, angående vissa beslut, som fattats av den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1925;

nr 96, angående förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården m. m.;

nr 97, angående ändrade bestämmelser rörande tillstånd till elektrisk starkströmsanläggning, erforderlig för elektrisk järn- eller spårväg;

nr 98, angående lag om upphävande av legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833 m. m.; samt

nr 99, i anledning av väckta motioner om skyldighet för järnväg att inhägnat sitt område.

Anmälades och bordlades andra särskilda utskottets memorial nr 9, angående arvode åt dess sekreterare m. fl.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 4.56 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 1 juni e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial:

nr 169, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande statsutskottets utlåtande nr 157 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 216 angående ändringsarbeten å serafimerlasarettet m. m.;

nr 170, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckta motioner om tillfällig löneförbättring åt lärare vid folk- och småskolor samt högre folkskolor; och

nr 171, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om tillfällig löneförbättring för lärare vid statsunderstödda folkhögskolor.

Fortsattes överläggningen angående statsutskottets utlåtande nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bekämpande av arbetslösheten.

*Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.*

(Forts.)

Herr **Olsson, Oscar**: Herr talman! I sitt stora anförande på förmiddagen har herr C. G. Ekman sökt ge en principiell bakgrund för att därigenom få den rätta belysningen till utskottets tillvägagångssätt i den här frågan. Jag tror, att han själv ville kalla den för en teoretisk utredning, och gärna det! Allt beror ju på de anspråk, man ställer på en sådan utredning. Kärnan i denna principiella utredning var den, att eftersom samhället bör iakttaga neutralitet i striderna på arbetsmarknaden, så häftade egentligen alltid något betänkligt vid alla arbetslöshetsunderstöd ifrån den utgångspunkten, ty all arbetslöshetshjälp måste enligt herr Ekmans mening betraktas som ett samhällets partitagande i fejderna på arbetsmarknaden, ett partitagande för arbetaren. Det kunde nämligen, menade han, inte undvikas, att arbetarna därigenom erhöilo ett stöd i kampen för sina strävanden samtidigt som den betänkliga följdföreteelsen inte kunde undvikas, att i ekonomiska depressionstider anpassningen till de nya förhållandena på näringslivets område därigenom måste fördröjas. Ja, det är ju ett sätt att se på saken! Men såsom herr C. G. Ekman mycket väl vet, så ger den ekonomiska historien uttryck för även den andra sidan av saken, nämligen den, att i och med att samhället icke hjälpande ingriper vid fall av arbetslöshet så utlämnas därigenom de arbetslösa, den arbetande klassen, på nåd och onåd, tack vore svälten, åt arbetsgivaren. När herr C. G. Ekman för sin tes hänvisade till England, så var detta en smula oförsiktigt just i betraktande av att England är själva skolexemplet på, att det icke går an för samhället att försöka spela neutralt på det sätt, som herr C. G. Ekman ansåg vara det principiellt riktiga, ty genom att gå fram på de vägarna, ger man för visso uttryck för ett samhällets partitagande gent emot de arbetslösa, gent emot arbetarklassen. Det går inte att försöka renodla de

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

nationalekonomiska synpunkterna för sig och de sociala för sig. För de nationalekonomiska förhållandena kräves ett samhälle, och försöker man, även i fall man vill ha skydd bakom termen »en teoretisk utredning», att göra en sådan av det slag, som herr C. G. Ekman här framlagt, kommer lätt den anmärkningen att göra sig gällande, att ordet »teoretisk» i det fallet måste få den populära betydelsen »verklighetsfrämmande». Det var också en rent verklighetsfrämmande konstruktion som herr C. G. Ekman ville göra till den principiella bakgrunden för en lösning av här föreliggande problem.

Frågan om samhällets neutralitet vid striderna på arbetsmarknaden ligger på helt annat sätt än herr C. G. Ekman ville göra gällande. I detta samhällssystem, det nuvarande kapitalistiska samhällssystemet, ligger det i sakens natur, att samhället alltid tager parti i sista hand emot arbetarna till förmån för arbetsgivarna. För detta samhällssystem måste det ju, rent ekonomiskt sett, ligga i arbetsgivarnas intresse att äga en ständig armé av arbetslösa att falla tillbaka på vid prisregleringen på arbetsmarknaden, och ur den synpunkten kan man förstå en borgerlig samling, som vill se till, att arbetarklassen inte får så gynnsamma förhållanden, att arbetarna i händelse av arbetslöshet kunna kämpa för tillvaratagandet av de människovärdiga levnadsförhållanden, den levnadsstandard, de en gång kommit upp till. Neutraliteten i fråga om striderna på arbetsmarknaden är således ständigt på visst sätt en fiktion, ty i sista hand blir det i nödtider alltid borgerlig samling mot arbetarna och deras organisationer, då det gäller tillvaratagandet av arbetarnas intressen. Så har det blivit vid detta tillfälle, och det har även visat sig vara så under hela den tid, vi haft den nuvarande regeringen, men allra skarpast och allra starkast under denna riksdag. Är det något slagord, som man på borgerligt håll vet göra verklig effekt och stark verkan, så är det talet om »fackföreningarnas regering». Det talet är inte bara enkel journalistik, utan det är statsmannavisdom även här i kammaren. Då det gällde diskussionen om arbetslöshetsförsäkringen, var ett av de kraftigaste vapen, herr Ekman trodde sig kunna använda mot förslaget, det, att det är fullkomligt orimligt, att de allmänna arbetslöshetskassorna skola handhavas av fackföreningarna. Bara den synpunkten ansågs vara tillräcklig för att slå ihjäl det väntade förslaget om arbetslöshetsförsäkring. Och nu i dag ha vi en fullständigt borgerlig samling på grundval därav att i konflikterna på arbetsmarknaden skall anvisning till blockerat arbete, strejkbryteri, ingå som en normal företeelse i de av riksdagen fastslagna direktiven. Tydligare kan det knappast ådagaläggas, att under nuvarande samhällsförhållanden, då det gäller samhällets partitagande eller samhällets reglerande av arbetslöshetsförhållandena, blir det ett partitagande för arbetsgivarna mot arbetarna och deras organisationer. Det ådagalade också herr Trygger i sitt öppen hjärtiga framträdande på ett ganska välgörande sätt — i motsats mot de krumbukter, med vilka herr C. G. Ekman sökte komma ifrån samma sak —, att här var det fråga om ett inskrivande i direktiven av strejkbryteri som en normal företeelse i vår arbetslöshetslagstiftning. Det har ju inte alls här varit tal om de två första slagen av arbetskonflikter, ty dem äro alla ense om. Alla äro ense om, att 1922 års direktiv på det området utan gensaga tillämpats och komma att tillämpas. Allting hänger, såsom herr Trygger sade, på det tredje slaget av konflikter, de partiella konflikterna utan allmän karaktär. Då det gäller detta tredje slag av konflikter, så är frågan: hur är det ställt med hänvisningsförfarandet vid dessa? Herr Lindqvist förklarade såsom socialminister, att hänvisningsförfarandet vid sådana konflikter praktiskt taget är avskaffat i och med regeringsbeslutet och riksdagens direktiv av år 1922. Socialministern har i dag läst upp flera uttalanden, som gingo ut på, att det också var den allmänna meningen åren 1922 och 1923, att socialminister Lindqvist hade rätt i den

uppfattningen. Herr Trygger försökte i någon mån komma ifrån de beläggen genom att freda sig själv och sedan genom att säga, att det var ganska tydligt att en sådan tolkning skulle göras av herr Lindqvist och herr Branting. Sedan stockade det sig i fortsättningen — jag satt just och väntade på namnet herr von Sydow, men det kom aldrig fram. Det var ganska naturligt också, ty herr Trygger ville tillägga, att det var ganska naturligt, att herrar Lindqvist och Branting skulle tolka dessa direktiv på samma sätt som deras meningsfränder, men det gick inte att få herr von Sydow med i meningsfrändernas krets, lika litet som det går att få med Industria och lika litet som det går att få med arbetslöshetskommissionen i meningsfrändernas krets i detta hänseende. Herr C. G. Ekman sade också klart och tydligt ifrån med tanke på dessa intyg, att de intygen gävo nog uttryck för den verkliga uppfattningen, och han själv hade ingenting emot, yttrade han, att instämma däri. Hur kunde det gå för sig? Ja, herr C. G. Ekman använde sedan ett finurligt sätt för att söka komma ifrån det instämmandet, dock inte mera finurligt än att herr Trygger rent oförhappandes råkade täppa till utgången i denna något krokiga passage. Hänvisningarna voro inte på tal år 1922, sade herr Ekman, därför att de inte behövde komma på tal då. Riksdagen fastställde nämligen då i det hänseendet samma direktiv som förut, och det var endast i fråga om avstängningsförfarandet, detta som var det nya, som riksdagen behövde tala om direktiv. Därför kom riksdagen endast att ge direktiv eller att tala om direktiven för allmänna arbetskonflikter och för partiella konflikter med allmän karaktär. Att herr C. G. Ekman ändå kunde instämma med socialministern, det skulle bero därpå, att den tredje gruppen av arbetskonflikter, de rent partiella konflikterna, blott skulle utgöra enstaka fall. Det är nu visserligen sant, att riksdagen yttrat, att de äro undantagsfall, jämfört med de båda andra slagen av konflikter, men att därav, såsom herr C. G. Ekman gjorde, draga slutsatsen, att det blott skulle vara i enstaka fall som dessa konflikter inträda, det är något felaktigt. I den delen kan herr Ekman gärna skriva sig till minnes den livliga målning, herr Trygger gjorde om dessa *många* olikartade konflikter landet över, som skulle medföra särskilt svårartade konsekvenser. Om t. ex. en allmän kris inträffade här i landet, skulle arbetslöshetskommissionen i dylikt fall verkligen vara förhindrad att hänvisa arbetare till blockerade arbetsplatser av dessa slag? Det vore absurt, enligt herr Trygger. Där talade hjärtat fritt och oförbehållsamt! Det var arbetsgivarnas synpunkter, som där tydligt och klart kommo till synes. Det, som här behöves, är att skapa förhållanden, så att man vid alla dylika konflikter, vilka visst inte äro ett fåtal, utan vilka, såsom herr Trygger påvisade, under vissa tider kunna bli många över hela landet, kan skaffa sig ett medel, varigenom arbetarnas motståndskraft kan brytas. Det kan ske genom dessa anvisningar. Nu framgår det emellertid redan av handlingarna, att det inte har avsetts någon arbetshänvisning vid dessa partiella konflikter. Det står alldeles tydligt i 1922 års riksdagsskrivelse, att vid dessa konflikter bör avstängning endast gälla *de i konflikten direkt inblandade*. Tydligare borde det inte behöva sägas ifrån, att hänvisningsförfarandet där inte är av betydelse.

Men hela denna fråga står och faller dock med riktigheten av herr C. G. Ekmans uppfattning, att hänvisningsförfarandet med avstängningspåföljd skall kunna tillämpas vid alla partiella konflikter utan allmän innebörd — naturligtvis efter skälighetsprövning, det är ju klart. Just därför hade socialministern rätt, då han påpekade, att stympningen av citatet av socialminister Lindqvists uttalande är belysande för ärligheten i det resonemang, som här fördes. Ty socialministern Lindqvist menade tydligen raka motsatsen till vad man här har velat läsa ut ur hans yttrande. Herr C. G. Ekman försökte sig på trollkonsten att

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.

(Forts.)

visa, att socialminister Lindqvist just i statsrådsprotokollet den 10 mars 1922 hade givit belägg för herr Ekman egen uppfattning, efter som herr Lindqvist då talade om »uppkommande fråga om arbetslösas avstängande från understöd, emedan de underlåtit att efterkomma med anledning av stadgandet i § 2 punkt 4 av gällande kungörelse given hänvisning till arbete» etc. Herr Ekman hade för sig, att socialministern nu läst mycket lätt för att komma över den passagen. Det skulle jag inte tro, och jag skulle heller inte tro, att någon, som läser socialminister Lindqvists uttalande här, kan falla på den idén, att herr C. G. Ekman läst rätt, då han anser, att socialminister Lindqvist i detta hänseende menat detsamma som herr Ekman menade, eller att hänvisningsförfarandet skulle vara det normala vid sådana partiella konflikter, som här äro i fråga. Men för att man skulle kunna läsa på det sätt, som herr C. G. Ekman vill ha detta läst, är det nödvändigt att stympa, vad socialminister Lindqvist sagt i stycket ovanför. Socialministern yttrar visserligen, att »sådana fall för visso kunna förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke tagas till en arbetargrups blockadpåbud». Men detta förutsätter han skall vara mycket starka undantagsfall. Det är sådana fall, där samhällsintressets krav komma till synes. Sedan fortsätter herr Lindqvist och det är minst lika viktigt: »Men samhällsintresset kräver ock ofrånkomligt, att understödspolitikerna icke genom sin allmänna riktning blir ett medel att nedbryta den solidaritetsgrund och faktiska rättsordning, på vilken det kollektiva avtalssystemet byggt upp.» De ord, herr Ekman ansåg att socialministern skulle ha slarvat över, syfta således otvetydigt på enstaka undantagsfall. Detta är också tämligen klart, ty om det inte varit meningen, skulle man nödgats anse socialminister Lindqvists uttalanden antingen beroende på en mycket stor enfald eller vara av den karaktär, att han ville bluffa. Det är alldeles naturligt, att en socialminister icke skulle kunna offentligen här i kammaren säga, att hänvisningsförfarandet praktiskt taget är avskaffat, om han i fråga om dessa konflikter hade anlagt den mening, som herr C. G. Ekman ville anlägga beträffande dem. Att arbetslöshetskommissionen i det fallet följde socialministern och icke herr C. G. Ekman kunna herrarna se på sista sidan i detta utlåtande, då arbetslöshetskommissionen yttrar: »Beträffande anvisningen av understödda arbetslösa till blockerat arbetsställe skulle sådan visserligen kunna ske, *men riksdagen gjorde ingen ändring i beslutet av den 10 mars, att ingen skyldighet skulle föreligga för den arbetslöse att antaga sålunda erbjudet arbete.*»

Nu finns det ju en möjlighet, som jag inte tänkt på förut, och det är, att herr C. G. Ekman och statsutskottet mena, att hänvisning visserligen skall ske men utan påföljd av avstängning, därest den arbetslöse vägrar mottaga det erbjudna arbetet. Är detta meningen, så borde det ha varit sagt långt förut, och då kunde vi ha besparat oss denna långa debatt. Då kunde vi nästan ha antagit vilket beslut som helst, höll jag på att säga, om detta varit meningen. Då jag ser igenom alla utlåtandena, finner jag visserligen inte på något ställe någonting, som direkt skulle omöjliggöra en sådan tolkning. Jag antar dock, att det *inte* är meningen, att tolkningen skall vara sådan. Men skulle det vara på det sättet, att en ny regering skulle kunna tolka saken så som arbetslöshetskommissionen förut har tolkat den, nämligen att hänvisning visserligen skall ske, men utan avstängningspåföljd för trotsande arbetare, då är ju saken ganska bra ordnad. Då skulle ju arbetarna i detta fall visserligen kunna säga: det är blott så, att riksdagen har gett uttryck åt de borgerliga partiernas samfälliga önskan att vi borde mottaga strejkbryteri arbete, men riksdagen vill därför inte alls pressa oss till det utan vill låta oss följa vår övertygelse, så att den icke genom tvång till strejkbryteri tvingar oss till enligt våra begrepp omoraliska handlingar. Då får jag säga, att i så fall hade, det upprepar jag, varit lämpligt, om detta stått tydligt och klart i utskottets hemställan lika tyd-

ligt och klart som i här bifogade bil. 4 i arbetslöshetskommissionens yttrande av den 9 mars 1923. Bara denna punkt är emellertid ägnad att ställa allt det myckna talet om »förtydligande» i en rätt så egendomlig dager.

Här har tidigare påståtts, att »förtydliganden» begärts från olika håll. Det som är det egendomliga i fråga om dessa »förtydliganden», är utskottets goda tanke om sin förmåga att i detta fall skriva allmänna bestämmelser, så att de kunna otvetydigt tillämpas på de olika fallen. Även i den delen hyste herr Trygger en rakt motsatt uppfattning mot herr C. G. Ekman, och herr Trygger står i det fallet i mycket god överensstämmelse med socialminister Lindqvist. Socialminister Lindqvist yttrade nämligen i sin kommuniké beträffande dessa konflikter utan allmän karaktär, att icke »någon schematisk och de olika möjligheterna verkligen uttömmande regel att behandla spörsmålet om arbetslöshetsunderstöd vid konflikter syntes kunna utformas utöver den av arbetslöshetskommissionen samfällt hävdade allmänna principen, att understöd icke må utgå till de i konflikt *direkt* deltagande, eller i händelse av *allmän* konflikt till arbetare i det fack, som befinner sig i konflikt». Och jag tror, att socialminister Lindqvist har mycket god erfarenhet att bygga på då han säger: »Men härutöver är det, efter vad erfarenheten enligt min mening oförtydbart giver vid handen, icke möjligt att uppställa några allmänna regler, vilkas tillämpning i varje fall giver en tillfredsställande lösning.»

Det är precis vad herr Trygger sade i debatten med något andra ord, då han också opponerade sig mot möjligheten att här ge en fix regel. När man för övrigt ser på det s. k. förtydligandet, så finner man åtskilligt, som är rätt så dunkelt och som blev ännu dunklare efter herr Ekmans anförande. Utskottet yttrar i denna tredje att-sats, »att vid annan partiell konflikt fråga om hänvisning av arbetssökande till därav berört arbetsställe skall göras beroende särskilt därav, huruvida den lön och övriga villkor, som erbjudas, kunna, med hänsyn till de å orten för arbetet gällande löne- och arbetsvillkoren, anses skäliga. I det fall, att därvid såsom utgångspunkt för skälighetsprövningen lagts för annan liknande yrkesutövning gällande kollektivavtal, bör avseende fästas endast vid faktiskt utgående, lägsta löner eller däremot svarande bestämmelser.» Vad menas då med begreppet »faktiskt utgående, lägsta löner?» I alla arbetsavtal finns det ju alltid bestämmelser för sjuka och för åldringar, och det stadgas därvid, att en viss procent av minimiavlöningen skall utgå till dem. Det är naturligtvis inte meningen, att det är dessa »faktiskt utgående, lägsta löner», som skola läggas till grund, hoppas jag — men man kan inte så noga veta. »Förtydligandet» borde väl vara otvetydigt, alldeles tydligt och klart! I sitt anförande hade nu herr C. G. Ekman en annan vändning påminnande om det förslag, vi i statsutskottet först fingo oss förelagt, innan nödiga rättelser vidtogos vid det avgörande sammanträdet. I det förslaget stod det talat om någonting annat. Där stod det talat ungefär på samma sätt som herr Ekman yttrade i dag, att avseende skulle fästas endast vid i avtalet stadgade minimilöner och däremot svarande bestämmelser. Detta fann man sig dock föranlåten att ändra, och som jag tror, på ganska goda skäl, ty som bekant äro inte minimilöner de faktiska lönerna för genomsnittet av arbetarna. Då herr Ekman i dag står och säger, att det är orimligt att taga hänsyn till annat än timpenningen — lägsta timpenningen, skulle det väl vara, d. v. s. minimilönen — synes mig herr Ekman vara inne på de gamla vägarna. Men då är han också inne på vägar, som medföra, att det faktiskt från många håll blivit oskäligt låga löner, som bjudas de arbetslösa. Det skulle vara ganska bra för en spekulant under de förhållanden, som kunde öppnas genom dylika direktiv, att sätta upp en fabrik och inte betala högre minimilöner än jag nu antytt, och när han sedan inte kunde få arbetare, helt enkelt vända sig till arbetslöshetskommissionen och

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

säga, att han vill ha hänvisning av arbetslösa i detta yrke! Jag tror ändå, att mot det »förtydligande», som här skett, är från tydlighetens synpunkt åtskilligt att anmärka.

Men det väsentliga, som här redan framhållits, är den ovedersägliga skärpning, som ligger i det förhållandet, att detta utskottsutlåtande kräver, att alla partiella konflikter utan allmän karaktär skola kunna behandlas på det sätt, att hänvisning ges med avstängningspåföljd. Det är om något ostridigt uppvisat av socialminister Lindqvist, att arbetslöshetskommissionen och att den allmänna meningen åren 1922 och 1923 voro överens om, att inte alla partiella konflikter voro av sådant slag att detta förfarande skulle kunna tillämpas ens vid skälighetsprövning. Det torde också vara ostridigt uppvisat för kammaren här i dag. Det förfaringssättet skulle enligt socialminister Lindqvists tydliga uttalande användas i enskilda undantagsfall, eller, såsom socialministern i dag kallade det, vid okynnesblockader av ett eller annat slag. Men det måste väl vara en skärpning, att under dessa enstaka fall skulle kunna inrymmas alla fallen, och att alla fall skulle kunna underkastas skälighetsprövning med hänsyn till lönerna. Det begriper varenda svensk arbetare, som tager del av dessa direktiv, och det är en så pass stor livsfråga för de svenska arbetarna, att nog taga de reda på det.

Det har här också gjorts försök att komma dithän, att de allra flesta sådana partiella konflikter utan allmän innebörd måste på ett eller annat sätt kunna räknas till okynnesblockader. Och här ha gjorts uttalanden rörande syndikalistiska och kommunistiska strejker och blockader, uttalanden, som ge vid handen, att vederbörande äro alldeles övertygade om, att så fort syndikalistiska eller kommunistiska arbetare ge sig ut i en konflikt, är denna konflikt obefogad, den är en okynneskonflikt. Detta har ansetts en gång även om fackföreningskonflikter, som nu åtminstone inte offentligen stämplas med den karaktären, när de komma till stånd.

Således, herr talman, då det inte torde kunna undvikas, att det ligger en otvetydig skärpning i föreskriften, att alla partiella konflikter skola dragas in under en regel, som förut endast kunnat tillämpas på undantagsfallen bland dessa partiella konflikter, så är det helt naturligt, att arbetarpartiets representanter här i riksdagen omöjligt kunna ge sitt bifall eller lämna sitt instämmande till något som helst uttalande från riksdagens sida, som innehåller sådan skärpning.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Under detta anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Thorberg: Herr talman! Jag har begärt ordet för en replik till herr Trygger. Herr Trygger framhöll i sitt anförande, att han för sin del ansåg det vara synnerligen klokt, att man nu förtydligade tredje punkten i direktiven så, att det inte kunde bli någon tvekan om, att det skulle kunna göras hänvisning av arbetare till de lokala konflikterna. Han ansåg, att detta var mycket klokt och mycket riktigt, ty det var olidligt att se sådana konflikter pågå, medan det fanns arbetslösa arbetare i landet. Jag vill med anledning av detta herr Tryggers uttalande säga, att jag anser ju att avstängning av arbetare är en onödig och oberättigad grymhet mot de arbetslösa. Som vi veta från ett föregående tillfälle, så blevo till följd av direktiven arbetare avstängda, som i flera år varit arbetslösa, oaktat de icke med sin röst kunnat bidra till, att konflikten i fråga uppkom. Med anledning av den opposition, som då gjordes, måste ju till och med herr Carl Gustaf Ekman vara med om en bestämmelse, som skulle lindra detta förfä-

rande, men som vi redan då betecknade såsom ofullständigt och otillfredsställande och som vi spådde skulle komma att av arbetsgivarna sedermera utnyttjas för att trakassera de arbetare, som de ansågo sig ha någon anledning att visa oginhet, ett förhållande, som vi också fått konstatera, att det slagit in. Ett rätt så stort antal av de arbetare, som för att slippa avstängning då förklarade sig icke längre tillhöra industrien i fråga, ha nämligen sedermera av arbetsgivarna systematiskt förts bort från industrien med den förklaringen: När ni själva sagt, att ni icke tillhöra industrien, var så goda och försök leva på ett annat område, men försök icke komma tillbaka till oss! — Detta var alltså konsekvensen av herr C. G. Ekmans ingripande till de arbetslösas förmån.

Men ännu mer upprörande blir ju förhållandet vid hänvisning. För att taga fallet Stripa, så vill arbetsgivaren där ha 15 man till arbete, och hänvisning av arbetslösa skall ske. Men de första 15, som bli hänvisade, vägra, de andra 15 ävenledes och likaså det tredje uppbådet. Kan man då anse det rimligt och rättfärdigt att på grund av att det finns möjlighet för 15 man att komma i arbete, om de skulle vilja uppträda osolidariskt mot dem, som föra striden, samtliga inom landet varande arbetslösa skulle kunna avstängas från hjälp, därför att de vägra att ta en sådan anställning? Ja, herr Carl Gustaf Ekman har icke sagt hur många, som skola hänvisas, och det står ingenting där om i direktiven, men herr Tryggers uttalande — och det var just detta, som föranledde mig att begära ordet — gav mig den uppfattningen, att hänvisning skulle ske fullständigt obegränsat, ända tills behovet var fyllt. Det som upprörde sinnena 1922 var ju det förhållandet, att man här i Stockholm avstängde mellan 2,000 och 3,000 arbetare från arbetslöshetshjälp, därför att de vägrade att ta anställning ute vid tullverkets byggnadsplats på Djurgården, där man — förlåt mig, om jag nu tar fel på siffran — behövde fyra eller sex man till hjälp, och det var då riksdagen ändrade de gamla direktiven. Nu vill man återinföra dem genom detta »förtydligande», men då vill jag fråga herrarna: Är det meningen att för en liten konflikt, som berör 15 å 20 arbetare, genom hänvisning av samtliga arbetslösa i landet fullständigt indraga statens hela understödsverksamhet till de arbetslösa? Den saken har icke förut blivit klarlagd, och det är herr Tryggers inlägg, som föranlett mig att yttra mig, som jag här har gjort.

Herr statsrådet **Möller**: Jag skall tillåta mig att göra några repliker, särskilt till det anförande, som hölls av herr Ekman.

Herr Ekman föreföll att bestrida, att den tryggerska regeringen brutit mot direktiven. Det kanske är genant, att uppmärksamheten fästs på detta, ty det tillhör naturligtvis de brott, som icke ha någon betydelse, och han kunde icke förstå, hur man kunde draga den slutsatsen ur beslutet av den 17 september. Nu vet jag ju icke längre, det får jag uppriktigt erkänna, om de där att-satserna utgjorde direktiven; det förefaller av resonemanget i dag, som om direktiven vore något helt annat än den sammanfattning, som statsutskottet och sedermera riksdagen gjorde i sina att-satser. Men eljest står det uttryckligen i den fjärde att-satsen, att därest enighet inom utskottet ej uppnås i fråga om partiell konflikts karaktär av allmän, ärendet skall hänskjutas till Kungl. Maj:t. Men i beslutet av den 17 september 1923 står det, att frågan om arbetslösas avstängande från understöd på grund av arbetskonsflikt skall avgöras av arbetslöshetskommissionen — förlåt mig, herr Ekman — när herr Ekman nu ropar »båda två», vill jag säga, att detta inkast spelar icke någon roll. Enligt direktiven kunde en majoritet icke avgöra dessa frågor, utan de skulle automatiskt gå till Kungen, även om verkställigheten skulle fortgå och det var Kungl. Maj:t, som skulle avgöra dem, därest det icke blev enighet

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonsflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikter.
(Forts.)

inom kommissionen. Att detta innebär ett upphävande av direktiven lider så mycket mindre något tvivel, som arbetslöshetskommissionen icke har på något sätt underrättat Kungl. Maj:t om sitt beslut den 20 december, då kommissionen icke var enig, på grund av att herr Paues reserverade sig just i fråga om en partiell konflikts karaktär av allmän, eller senare den 27 mars, då herrar Hagman och Holmström reserverade sig. *Att regeringen kom att befatta sig med detta ärende beror icke på riksdagens direktiv längre efter den tryggerska regeringens beslut, utan det beror på att klagomål anförts.* Enligt detta riksdagsbeslut skulle klagomål icke anföras, utan var det oenighet i kommissionen, så skulle ärendet automatiskt gå upp till regeringen. Jag får uppriktigt säga, att så mycket skarpsinnighet, som av allt att döma herr Ekman nedlagt på studiet av dessa ting, borde kunnat räcka till för att förstå, att även detta beslut av den 17 september 1923 har upphävt det fjärde av riksdagens direktiv för behandling av arbetslöshetsfrågor.

Jag skall icke upptaga till någon granskning herr Ekmans principiella framställning av arbetslöshetshjälpens verkningar. Den har ett rätt stort intresse, men man behöver underkasta den ett närmare studium än som är möjligt efter endast ett åhörande för att kunna göra en analys. Så mycket vill jag endast säga, och jag tror icke, att det är någon överdrift — om man nämligen nödvändigt skall betrakta samhället ur den besynnerliga synvinkeln, att det består av två partier, varav det ena ständigt befinner sig i en lönestrid med det andra och det gäller huruvida samhället skall hjälpa den ena parten eller den andra eller icke hjälpa någon — att all socialpolitisk lagstiftning innebär ett understöd åt den ena parten. Men det är naturligtvis icke alls detta, som ligger på botten, utan det som ligger på botten är ju helt enkelt det, att vårt samhälle nödvändigt är behäftat med sådana brister, att människorna icke utan vissa handtag från samhällets egen sida kunna reda upp sina personliga förhållanden och hålla sig uppe på en rimlig social nivå. Det är från denna utgångspunkt hela vår socialpolitik arbetar. Att säga, att så snart en konflikt bryter ut, så får ingen arbetare, som finns i det fack konflikten berör, någon hjälp, då närmast arbetslöshetshjälp, av samhället, är helt enkelt ett avståndstagande från den allmänna princip, varpå all socialpolitik vilar, och därför imponerar icke det resonemanget på mig.

Det är klart, att arbetslöshetspolitiken skall drivas med försiktighet, visst skall den det, och här i landet kan man ju icke bestrida, att den har drivits med försiktighet, efter min personliga mening i själva verket alldeles för försiktigt. För att ta som exempel det här beslutet om Linde, så låter det ju mycket bra att säga, att om nu staten avstänger de arbetslösa från arbetslöshetshjälp eller genom hänvisning av arbetslösa berövar ett större antal än genom avstängning arbetslöshetshjälp — ty det blir ju följden, det vet varje människa — så få organisationerna sörja för dem. Ja, det är mycket bra i teorien, men i praktiken blir det ju så, att fattigvården får ta hand om dem eller i varje fall en stor del av dem. Vi ha här i landet drivit en restriktiv arbetslöshetspolitik så beskaffad, att den i vissa fall har haft moraliska biverkningar, som i själva verket äro ganska bedrövliga. Jag har den meningen, att det är en sund instinkt hos ett folk att icke gå till fattigvården, förrän varje resurs till självuppehållelse utan fattigvårdshjälp är uttömd. Arbetslöshetspolitiken har på många platser i vårt land brutit ned denna sunda instinkt. Den medför att arbetslösa, ehuru fullt arbetsföra, icke ha någon annan utväg än fattigvården att ta till. Jag är ingalunda säker på, som man på borgerligt håll i allmänhet tycks vara, att vår arbetslöshetspolitik är något non plus ultra, som alla andra länder bara ha att ta efter för att själva komma i ett utmärkt tillstånd. Apropå det, vill jag bara nämna i fråga om den engelska arbetslöshetspolitiken, att den naturligtvis har vissa sidor, som icke

precis äro så sympatiska, men resultatet av den, om man ser på arbetslöshetssiffrorna relativt till den svenska arbetslöshetssiffran, är icke anmärkningsvärt sämre. Vi ha haft en arbetslöshet, som, sedan själva den stora kris-tiden var förbi, har svängt mellan 7 och 15 procent. Engelsmännen ha haft en arbetslöshet som svängt mellan 9 och 12 procent, och jag får verkligen säga, att jag tycker icke att skillnaden mellan 9 och 7 procent å ena sidan och 12 och 15 procent å den andra är så fruktansvärd. Det har efter min uppfattning, förresten i mycket lättbegripligt syfte, drivits en ganska besynnerlig dyrkan av det så kallade svenska systemet. Det svenska systemet hade aldrig hållit i den grad det gjort, om icke fackorganisationernas arbetslöshetskassor hade varit. Det är på dem det berott, att detta ytterligt restriktiva system överhuvud taget kunnat upprätthållas, därför att de arbetslösa i mycket stort antal kunnat vända sig dit och åtminstone under en rätt stor del av året få arbetslöshetshjälp därifrån i stället för från det allmännas organ. Men det är en sak för sig, jag vill bara påpeka, att hela denna föreställningsvärld, i vilken våra speciella arbetslöshetsdialektiker leva, icke är så alldeles överensstämmande med verkligheten, utan är ovanligt starkt doktrinärt uppbyggd.

Jag skall nu tillåta mig att ett ögonblick uppehålla mig vid herr Ekmans förklaring rörande kompromissen. Hans framställning av beslutet 1922 går ut därpå, att det finns tre sorters konflikter, en sort, där utan vidare allmän avstängning äger rum, och en annan sort, de partiella konflikterna, som ha allmän karaktär, där också omedelbart allmän avstängning äger rum. Vid alla andra konflikter skall hänvisning ske! *Det finns icke någon mellangrupp mellan dessa, på vilka alltså riksdagens direktiv skulle kunna tillämpas, nämligen att avstängning skall ske endast av de i konflikten direkt deltagande.* Några sådana konflikter existera enligt herr Ekmans uppfattning av 1922 års kompromiss icke mera. Det vill med andra ord säga, att förhandlingarna då hade lett till, enligt statsutskottets egen tolkning, eftersom hänvisning betraktas som den mindre stränga och mildare tillämpningen, en mycket stark skärpning av de förutvarande direktiven, ty alla sådana partiella konflikter, dit hänvisning icke bort ske, skulle i stället besvaras genom allmän avstängning. Ja, det är en ståndpunkt, det kan jag icke neka till, som man kan intaga, men då herr Ekman sedermera säger, att han representerar deras omdöme, »som lagen gjorde», så måste jag säga, att herr Ekman var väl ändå icke ensam om att göra denna lag. Jag tillhörde riksdagens första kammare det året, och jag har för mig, att dåvarande socialministern och i en viss grad även dåvarande statsministern hade åtminstone *någon* del i de förhandlingar, som resulterade i 1922 års kompromiss. Deras omdöme tycks numera vara fullständigt utslätat, och det är bara uppfattningen hos den ena av de parter — jag betraktar i detta fall herr Ekman som en part — som gjort denna 1922 års lag, om vi få kalla den på det sättet med herr Ekmans benämning, för arbetslöshetspolitiken i det här landet, som blir utslagsgivande. Ja, självsäkerhet är utan tvivel en mycket god egenskap, om den icke överdrives, men en självsäkerhet som går därhän, att ingen annans omdöme om vad som hände år 1922 rörande dessa direktiv spelar någon som helst roll, denna självsäkerhet tillhör, låt mig säga, det slags högmod, om vilket det finnes ett gammalt ordspråk.

Jag skulle våga påstå, att om man skall bedöma vad 1922 års direktiv faktiskt innebar, så har man lika stor anledning att taga hänsyn till de omdömen som äro fällda av den dåvarande regeringens medlemmar, som de omdömen vilka fällas av statsutskottets tredje avdelnings borgerliga ledamöter.

Men därtill kommer att det icke bara var herrar Branting och Lindqvist som tolkade 1922 års direktiv på det sättet, att hänvisningsregeln icke skulle tillämpas, utan det var även de följande: arbetslöshetskommissionen, svenska arbetsgivarföreningen dels i dess organ Industria och dels genom en skrivelse,

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

som publicerades av statsutskottet i dess utlåtande nr 30 år 1923, dels åtskil-
liga tidningar, och slutligen även herr Trygger. Ty visserligen är det sant,
att herr Tryggers anförande utgjorde en replik till socialministern, som hade
uttalat sig på visst sätt rörande direktiven och sagt att de voro skarpa, skar-
pare än de voro förut. Men herr Trygger uttalade ett positivt omdöme just i
den fråga strid står i dag om, nämligen den frågan huruvida arbetarna skulle
behöva tvingas till s. k. strejkbryteri, och eftersom herr Trygger själv tycks
icke riktigt ha tänkt sig tillbaka i sin gamla tankegång, finner jag mig föran-
låten att upprepa hans uttalande; det står så här: »Den äldre regeln, att man,
när det var konflikt inom ett fack, skulle hänvisa de arbetslösa att taga arbete
inom facket och att de voro skyldiga att vid äventyr att förlora rätten till ar-
betslöshetshjälp taga arbete mot skälig avlöning, framställdes förut såsom ett
ingrepp i den ställning arbetarna skäligen kunde göra anspråk på, nämligen att
ej behöva tvingas till s. k. strejkbryteri. Således, samma sak, som då fram-
ställdes såsom något för arbetarna skadligt och som ersattes med de direktiv,
som bestämdes förra året, framställs i dag såsom något för arbetarna fördel-
aktigt.» — Nu erkänner jag, att herr Trygger har rättighet att säga, att det
var ett förhastat yttrande, såsom han nu vill göra gällande, men att taga till-
baka ett yttrande år 1926, som man har fällt år 1923, det har ändå alltid sin
besvärlighet med sig, ty minnet av vad som hände år 1922 var naturligtvis
mera aktuellt året efter än det är nu, fyra år därefter. Såsom ett försvar för
detta statsutskottsbetänkande är det åtminstone svagt, att man nödgas karak-
terisera sin egen, min uppfattning i frågan bestyrkande, mening såsom ett för-
hastat yttrande.

Sedan frågade herr Ekman mig: om hänvisningen nu skulle vara upphävd.
huru kan det då komma sig att arbetslöshetskommissionen har gjort hänvis-
ningar, om denna bestämmelse icke finnes kvar? Ja, herr Ekman! Jag kan
icke svara på den frågan; den bör ställas till arbetslöshetskommissionen, ty jag
har under mitt studium, som jag ändå tror har varit minst lika ingående som
det, vilket man under de få minuter man i statsutskottet hade tillfälle att ägna
denna sak, icke kunnat finna den passus i riksdagens direktiv, på vilken ar-
betslöshetskommissionen överhuvud taget skulle stödja sig, därest nämligen
kommissionen uppfattade konflikten såsom en partiell sådan utan allmän kar-
aktär. Jag erkänner, att jag själv var ganska förbluffad, såvida nämligen
icke det beror på att minnet kan vara förslappat och att man inte riktigt kom-
mer ihåg vad som hände för så många år sedan som ända tillbaka till år 1922!

Herr Ekman sökte vidare utnyttja ett uttryck i Brantings anförande, som
jag tillät mig återöpa, där det står, att statens organ skola icke hänvisa de
arbetslösa till att taga regelmässigt blockerat arbete. Ja, herr Ekman! Den
ståndpunkten har jag givit uttryck åt i dag, och jag förstår ej att den kan
utnyttjas mot den ställning vi intagit. Hela denna föreställning, att regerings-
beslutet i fråga om Stripaafärren skulle innebära, att regeringen icke vill er-
känna, att det finns fall då hänvisning bör äga rum, hela denna uppfattning
är en fantasi, det är att påbörda regeringen en mening, som den aldrig haft.
Naturligtvis kunna sådana fall förekomma, då man icke alls skall respektera
en blockad. Nu frågar herr Ekman, om jag vill urgera, att det kan finnas en
organisation, som skall ha rätt att göra blockad, utan att samhället får bryta
den via arbetslöshetskommissionen, och en annan organisation, vars blockad
samhället skall bryta. Jag förstår icke den frågan, den är för mig fullständigt
ofattlig, eftersom visserligen icke samma regering, men två regeringar med
precis samma åskådning på denna punkt ha den ena gången rekommenderat
brytning av blockaden och den andra gången sagt, att blockaden bör respekte-
ras, nämligen ena gången i fråga om telegrafkabelkonflikten i Västerås och den
andra gången nu, i fråga om Stripa. Det är raka motsatsen härtill: vi ha icke

tagit hänsyn till vilken organisation det är, utan vi ha tagit hänsyn till konfliktens natur, och nu kommer jag in på frågan om okynneskonflikter.

Det är visst och sant, att man icke kan åstadkomma en tillfredsställande definition på vad som skall anses såsom en okynneskonflikt, och därför kan med all säkerhet varken genom en regeringsförklaring eller en riksdagens förklaring preciseras, i vilket fall, därest man i allmänhet är överens om att okynneskonflikter icke böra respekteras, hänvisning skall äga rum. Men den Brantingska regeringen av 1921, d. v. s. den andra Brantingska regeringen, var medveten om, hur svårt det var att reda upp de fall, som skulle kunna karakteriseras såsom okynneskonflikter, då även hänvisning borde ske. Den försökte därför åstadkomma en ytterst omständlig och mycket försiktig procedur, som sedan skaffades ur världen av den Tryggerska regeringen, och med denna procedur avsågs just att man skulle få ett auktoritativt omdöme bl. a. om vad som kunde anses såsom en okynneskonflikt. Proceduren var den, att om meningarna voro delade i arbetslöshetskommissionen, skulle frågan gå till en tremannanämnd, sammansatt av i hög grad sakkunniga personer — jag har nämnt det förut — av vilka en var nuvarande utrikesministern, såsom ordförande ingick nuvarande arbetslöshetskommissionens ordförande, och den tredje ledamoten var nuvarande statssekreteraren i socialdepartementet. Just därför att det var så svårt att reda upp, vilka konflikter skulle anses sådana, där hänvisning skulle äga rum eller icke, så gjordes hela denna, jag medgiver det, ganska omständliga procedur, och jag får uppriktigt säga, att det icke är något framsteg, att man nu söker låtsas, som om man icke behöfde resonera om denna sak, därför att alla sådana konflikter, som icke äro allmänna eller partiella av allmän karaktär, de äro sådana, att hänvisning då skall äga rum, åtminstone i varje fall då s. k. skälig lön bjudes. Det är naturligtvis en stor brist, att icke denna tremannanämnd finnes kvar och fungerar, ty hade direktiven av år 1922 strikte upprätthållits, så hade vi kanske sluppit hela denna debatt i riksdagen och hela detta statsutskottsutlåtande. Jag betvivlar icke, efter den befattning jag tagit med Stripakonflikten, att en sådan tremannanämnd skulle kommit till samma resultat, som regeringen nu gjort, beträffande riksdagens direktivs rätta innebörd, då det gäller deras tillämpning i sådana fall som detta.

Nu säger herr Ekman att denna konflikt är ett typiskt fall av allmän konflikt. Ja, jag förstår, att riksdagen har en oerhörd respekt för herr Ekmans omdöme i dessa ting, men det är väl ändå ganska egendomligt, att både regeringen, och arbetslöshetskommissionen, som väl ändå varit något närmare till, då det gällt prövningen av sådana här saker — att bägge dessa institutioner ha kommit till ett annat resultat. Det måtte väl ändå bero på något. Om det vore ett klart typiskt fall, såsom herr Ekman uttryckte sig, då vore det föga sannolikt att det skulle uppstå tvist, i varje fall icke mellan arbetslöshetskommissionen och statsutskottet på en sådan punkt som denna, även om det skulle kunna tänkas, att en tvist skulle uppstå mellan regeringen och statsutskottet. I själva verket är den bevisning, som herr Ekman lämnat för sitt påstående, att detta är en allmän konflikt, mycket, mycket svag; den rör sig om det avtal, som Stripaarbetarna icke ville acceptera. Herr Ekman säger, att de kräva högre lön än riksavtalet medger, och därför är det en allmän konflikt. För det första vill jag säga, att själva *kravet* på högre lön kan icke bidra till någon karakteristik i detta fall. Den fråga, på grund av vilken man möjligen kan bilda sig ett omdöme, är den, vilken uppgörelse de vore villiga att acceptera. Det vet varje människa, som något så när känner till, huru de fackliga strikterna utkämpas, att både från arbetsgivarnas och från arbetarnas sida framställas anspråk som äro mycket vitt skilda från varandra, därför att 25, 30 eller 40 års erfarenhet ha lärt dem att om de icke taga till med en smula prutman, lyckas de icke överhuvud taget att komma ens något så när dit, de i verk-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.

(Forts.)

ligheten hade tänkt sig. Skulle man sätta upp *kravet* såsom ett kriterium, då det gäller att bedöma denna sak, då hamnade man i de besynnerligaste slutsatser, om det eventuellt skulle komma att gälla andra fall än detta. Jag kan icke här, ehuru det för övrigt skulle vara ganska intressant, i detalj redogöra för, huru man på arbetarnas och arbetsgivarnas sida gentemot varandra uppfattar icke de faktiskt utgående lönerna, utan de löner som skulle bli en följd av bolagets anbud. Men jag vill nämna — och det skadar för övrigt icke att det blir upplyst i denna debatt, ty de i kammaren lämnade uppgifterna stå fullständigt i strid med varandra — att det gällt bland annat att bedöma, huruvida bolagets anbud skulle giva Stripaarbetarna en lön som låg på samma nivå som, låt mig säga, Stribergsfältets arbetare, eftersom denna gruva ligger icke långt därifrån och även tillhör de sämre gruvfälten i mellansverige. Vad visade resultatet av denna undersökning? Jo följande: arbetarna uppgiva att lönerna vid Stripa bli mycket låga och lönerna vid Stribergsfältet jämförelsevis höga. Arbetsgivarna uppgiva att lönerna vid Stripa bli ganska höga, under det att arbetslönerna vid Stribergsfältet bli lägre. Detta är mycket karakteristiskt för den tvist som nu pågår; tendensen i de bägge uppgifterna är fullkomligt klar för den, som ser på siffrorna. Den ena parten har intresse av att överdriva lönerna å det ena stället, medan den andra underdriver. Å andra sidan ha parterna ett rakt motsatt intresse, då det gäller ett annat gruvfält i samma trakt. Att draga slutsatser av detta, huru skall det vara möjligt för människor, som söka bilda sig ett objektivt omdöme om detta? Det har i vissa uttalanden sagts, att järnbruksförbundets uppgifter naturligtvis äro mera pålitliga, ty deras statistik är bättre än gruvarbetarnas. Ja, men järnbruksförbundet har icke haft lust att lämna ut primäruppgifterna, de ha bestämt vägrat att lämna dessa till dem som begärt att få del därav, och varför? Jo, det är mycket lätt att förstå: lönerna äro, icke de faktiskt utgående, utan ett slags beräknade löner, ett genomsnitt av vad olika människor förtjäna vid gruvorna med de pålägg, som genom det av bolaget avgivna anbudet skulle tillkomma.

Det är på sådana grunder, herr talman, bland annat, som statsutskottet begärt, att riksdagen nu skall helt frankt förklara, att detta är en partiell konflikt av allmän konflikts karaktär. Man skall icke tro på arbetslöshetskommissionen eller godtaga dess uppfattning om konflikts karaktär, man skall icke tro på regeringen och dess uppfattning i fråga om karaktären, men man skall tro på statsutskottets tredje avdelnings borgerliga ledamöters uppfattning om denna konflikts karaktär, och detta efter ett studium, som i sanning icke kan vara alltför djupgående, då utskottet rimligtvis icke haft tillfälle att sysselsätta sig med saken under någon alltför lång tid! Vad statsutskottet beträffar, så avslöjar jag nog ingen hemlighet, om jag säger, att utanför tredje avdelningen ha statsutskottets ledamöter överhuvud taget ingen uppfattning i denna sak; de kunna icke hava det annat än på grund av en auktoritet som sagt dem, att det är så. Någon personlig mening om saken ha de icke kunnat bilda sig på de korta stunder som utskottet haft tillfälle att granska detta. Men på så lösa grunder skall riksdagen nu inbjudas att emot arbetslöshetskommissionen och emot regeringen förklara, att detta är en partiell konflikt av allmän konflikts karaktär. Jag skulle kunna tillägga, att det åtminstone är ganska vårdslöst, om ingenting annat, att fatta beslut efter sådana utredningar.

Nu frågar mig herr Ekman, huru en konflikt skall se ut för att vara partiell konflikt med allmän konflikts karaktär. Ja, jag medgiver, att det kan vara mycket svårt att giva en definitiv och positiv bestämning, som uttömmar detta. Statsutskottet och riksdagen ha sedan år 1922 försökt att karakterisera dessa konflikter på det sättet, att de skulle ingå såsom ett led i en genomgående plan att förbättra eller inverka på arbetarnas lönevillkor. Det är ingen dålig

karaktäristik, men Stripakonflikten kan omöjligt falla under denna karaktäristik. För mig är det tydligt att om ett fackförbund — jag har nämnt detta förut — försöker begagna sitt välde å enskilda arbetsplatser till att taga först en, sedan den andra, tredje och slutligen den fjärde platsen och höja lönerna å varje plats successivt i stället för att göra en allmän lönerörelse på en gång, då är var och en av dessa en typiskt partiell konflikt av allmän konflikts karaktär. Vad sedan den andra bestämningen angår, att konflikten skall i avsevärd mån inverka på den allmänna lönenivån inom orten, så vågar jag bestrida, att Stripakonflikten hittills kan anses få någon inverkan i nämnvärd mån på lönerna i denna ort. Syndikalisterna ha icke många organisationer bland gruvarbetarna; Stripa är en av de få, och Persberg en annan; det finnes några stycken, men de äro icke många. De ha praktiskt taget icke något samarbete med gruvarbetsförbundet, och det förekommer med all sannolikhet ingen korrespondens dem emellan, ty de äro fiender. Att Stripakonflikten således skulle vara ett uttryck för något slags planmässighet, det är, så långt mitt omdöme räcker, fullkomligt uteslutet. Det finnes icke något som helst indicium på, att här skulle vara fråga om »en plan» eller någon avsevärd möjlighet för en mer allmän löneförhöjning. Men det är en annan sak, och jag har redan upplýst kammaren därom, att sedan 1922 års direktiv antogos, har det förekommit endast två konflikter, till vilka arbetslöshetskommissionen hänvisat de arbetslösa. Den ena av dessa förekom i Västerås hösten 1922 och den andra har inträffat i Stripa hösten 1925. Huru många konflikter männe, ha pågått på enstaka arbetsställen under dessa 4 år? Ja, under ett hundratal tror jag mig lugnt kunna säga, att det icke förekommit; det har antagligen varit många, många flera konflikter av denna mycket lokalt begränsade art, som Stripafallet är typiskt för. Ingen har likväl begärt arbetshänvisning. Nog är det väl ändå märkvärdigt, att ett, tu, tre, särskilt denna konflikt skall lyftas upp på det sätt, som arbetslöshetskommissionen gör genom hänvisningen, och sedan statsutskottet ännu mycket mera genom förklaringen, att konflikten är av allmän karaktär just i detta fall! Jag nämnde, att enligt min tro skulle riksdagens accepterande av detta statsutskottets utlåtande bara på grund av karaktäristiken av Stripakonflikten och oavsett vad som sedan kommer i de nya attsatserna, innebära en mycket stark skärpning av 1922 års direktiv. Då menar jag, att därest riksdagen nu uppenbarligen mot regeringens beslut går in på hänvisning i sådana här fall, så kommer naturligtvis rekvisitionerna av arbetslösa att bli dagligt bröd för arbetslöshetskommissionen och regeringen. Man har icke haft sådana på många år, men hädanefter kommer det att visa sig, att det är den enklaste och naturligaste utvägen för varje liten arbetsgivare, hos vilken konflikt förekommit, att rekvirera arbetslösa till det arbetet. Det blir naturligtvis följden, om detta statsutskottsbetänkande går igenom. Jag vet icke om utsikten är angenäm; möjligtvis anser man, att så bör samhället vara beskaffat, att om det är någon, som vågar ställa till med en konflikt, skola vi se till, att man skaffar strejkbrytare, och om de icke komma, så skola de i alla fall avstängas från all statlig arbetslöshetshjälp. Det är möjligt att det är avsikten; det vet jag icke något om, men i alla fall blir det faktiskt följden av detta betänkande. På högerhåll förstår jag mycket väl att man gnuggar händerna, det förefaller mig mycket naturligt, men vad jag rakt icke drömt om det var, att en borgerlig vänsterpolitiker skulle bli den främste målsmannen för en politik med sådana verkningar. Nu sade herr Ekman, att jag hade angivit detta, att här talas om avtalets grunder, och jag hade sagt, att om man tillämpar denna regel, skulle det innebära, att man överhuvud taget icke skulle få sådana partiella konflikter. Jag förmodar, att jag uttryckt mig ganska dunkelt. Jag utgick nämligen, då jag nämnde detta, från en redogörelse som jag tidigare lämnat om verkningarna på Stripafallet av en tillämpning av

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

gruvindustriarbetarförbundets avtal. Jag förklarade, att om detta avtal skulle tillämpas på Stripa, skulle det medföra för ackordsarbete faktiskt en lägre lön än praktiskt taget vid alla andra gruvor i trakten; detta om man får tro den ena partens uppgifter. Vad jag menade var det, att om man på rent formella skäl kan finna en likställighet som i verkligheten icke alls finnes, om man med hänsyn till denna formella likställighet skall tillämpa regeln att göra en partiell konflikt till en allmän, då torde överhuvud taget icke några partiella konflikter kunna karakteriseras på annat sätt, och det är detta, som jag säger skulle komma att innebära en betydande skärpning av direktiven.

Ja, herr talman, jag skall slutligen efter denna replik återigen komma till frågan om det s. k. förtydligandet. Jag har här nämnt, jag upprepar det, att regeringen har tolkat direktiven lojalt efter ett ingående studium av allting, och jag kan ju i detta sammanhang till herr Hallin få fälla den repliken, att om det dröjde med avgörandet, så berodde detta på tre ting. Det berodde först och främst därpå, att regeringen ansåg det angelägnast att försöka få konfiikten ur världen, om detta vore möjligt, men därjämte ville regeringen noggrant undersöka, om denna Stripakonflikt kunde vara en okynneskonflikt eller om den vore en konflikt av allmän karaktär, i det läge den då befann sig. Det var på grund av alla dessa faktorer svårbedömlighet som det kom att taga tid, innan regeringen kunde bli färdig med sitt slutgiltiga beslut. Jag vill då säga, att när regeringen sedan med all den samvetsgrannhet den kunde prestera, hade sökt göra sina utredningar och undersökningar, då gick att fatta sitt beslut, hade den icke någon annan avsikt än att lojalt tolka riksdagsdirektiven.

Herr Ekman svarar därpå, att i så fall ha vi icke förstått dessa direktiv. Ja, herr Ekman, jag kan endast säga det, att ett sådant privilegium, som det herr Ekman har på att förstå riksdagens direktiv i arbetslöshetspolitiken, besitter måhända icke regeringen. Jag hoppas, att detta privilegium skall kunna utnyttjas på ett gott sätt i sinom tid! Regeringen har icke haft någon anledning att tolka direktiven på sätt statsutskottet gjort, eftersom det finns en anhopning av bevismaterial för att regeringens tolkning är riktig, och jag bestrider alltså, att herr Ekman har rättighet att såsom ena parten bland förhandlingarna förklara, att han är den, som ensam begripit vad dessa direktiv rätteligen skulle innehålla.

Jag skall nu ett ögonblick även återkomma till frågan om den där verkställigheten. Herr Ekman förstod synbarligen icke den skillnad, som låg i att 1922 års strid stod om den frågan, huruvida arbetslöshetskommissionens beslut skulle automatiskt gå i verkställighet eller ej, alltså om arbetslöshetskommissionen skulle förbjudas, ty det innebar nämligen regeringens direktiv av den 10 mars, att låta sina beslut gå i verkställighet, därest det blev delade meningar inom kommissionen. Därvidlag sade riksdagen nej. Arbetslöshetskommissionen skall, sade riksdagen, låta sina direktiv gå i verkställighet, ända till dess Kungl. Maj:t har fattat sitt beslut. Det är precis vad som skett. Regeringen har icke lagt ringaste hinder i vägen för arbetslöshetskommissionen att låta verkställa sitt beslut, men då regeringen får ärendet under sin prövning, vore det ju egendomligt, om icke Kungl. Maj:t enligt dessa direktiv skulle kunna fatta de beslut, som Kungl. Maj:t anser riktiga. Ja, herr Ekman skakar på huvudet, men det hjälper icke ett dugg, ty så står det faktiskt i papperen, och det spelar således icke någon roll, att han förklarar, att det, som står här i 1922 års direktiv, är ett förbud för Kungl. Maj:t, att fatta ett visst beslut. Det är fullkomligt orimligt, och något sådant förmodar jag, att riksdagen överhuvud taget icke tänkt sig. Jag upprepar det ännu en gång: tvisten stod icke alls på den punkten, utan på den punkten, huruvida arbetslöshetskommissionens beslut överhuvud skulle gå i verkställighet, innan regeringen provat frågan eller ej.

Nu förklarade herr Ekman, att trots allt vad som däremot anförts, så gäller särskilt det tredje partiet av att-satserna endast ett »förttydligande». Ja, däremot kan jag endast upprepa, att det är i så fall ett ensidigt bedömande av vad direktiven faktiskt skulle komma att innehålla, ett omdöme om direktiven, som herr Ekman icke har funnit nödigt att på fyra år tillkännagiva; icke funnit nödigt att såsom gensaga tillkännagiva gentemot socialministern; icke funnit nödigt att såsom gensaga mot herr Trygger år 1923 tillkännagiva; icke funnit nödigt att såsom gensaga mot herr Branting tillkännagiva och icke funnit nödigt att såsom gensaga mot arbetslöshetskommissionen och mot svenska arbetsgivareföreningen tillkännagiva. Nog är det väl ändå ett ganska egendomligt sammanträffande, om jag nu skall inskränka mig till att karakterisera det så, att just *i detta ögonblick* det skulle vara nödvändigt att »förttydliga» dessa direktiv! Åtminstone förefaller det mig som om den förklaringen, att det här är fråga om ett »förttydligande», icke räcker till för det här papperet, som kallas för statsutskottets utlåtande nr 168. Det räcker icke till såsom en förklaring för detta aktstycke, utan den karakteristiken att »förttydligande» är ett återtagande av medgivanden, som gjordes 1922, att det här gäller en återgång till förut gällande, men år 1922 upphävida direktiv, den karakteristiken är hållbarare än den karakteristisk, som säger, att detta skulle vara ett förttydligande. Ja, jag vågar säga så mycket som att detta »förttydligande» är gjort i det bestämda syftet att förändra karaktären av den arbetslöshetspolitik, som man kom överens om skulle föras år 1922, och, mina herrar, om ni haft vänligheten att lyssna till mitt anförande i dag och till de delade meningar, som finnas, skulle ni då vilja erkänna, att det, som står i tredje avdelningens alternativa förslag till statsutskottet, också behövdes för att åstadkomma förttydliganden i direktiven? Det står där, i motsats till vad statsutskottet skriver, sålunda: »Ehuru enligt utskottets uppfattning någon tvekan rörande de hittills gällande direktivens sammanfattning och tillämpning i detta avseende icke synes behöva föreligga, vill utskottet likväl sammanfattningsvis» etc. Jag undrar, varför denna passus befann sig i ett förslag, utgången av herr Ekmans hand!

Jag undrar vidare, varför, om det icke var meningen att skärpa direktiven, att-satsen nummer två i detta avdelningsförslag förklarade, att, »därest i konflikt innefattas arbete, för vars utförande särskild yrkeskunskap icke erfordras, beträffande därtill lämpad arbetskraft skall gälla vad härutinnan stadgats för yrkesarbetare». Jag undrar, varför — ifall hela detta utlåtande endast är skrivet i förttydligande syfte och icke i något annat — varför alla dessa, visserligen numera av statsutskottet utmönstrade, ting skulle behövt där förekomma?

Herr Ekman får ursäkta mig, men min naivitet räcker icke till för att tro på den uppgiften, att man här endast har avsett att undervisa en regering, som icke riktigt har förstått, även om den möjligen skulle ha velat, tillämpa 1922 års direktiv!

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag skulle tro, att kammaren icke har alltför stort nöje av att det skall fortsätta en diskussion timme efter timme på det sätt och i den ton, som herr socialministern nu såväl som under förmiddagen använt. Men jag skall i varje fall upptaga det väsentliga av hans erinringar gentemot vad jag tidigare anförde.

Socialministern började med att förklara, att min uppfattning om beslutet av den 17 september 1923 var oriktig, under det att herr socialministerns uppfattning var riktig. Min uppfattning gick därpå ut, att vad man då beslöt endast var en omorganisation av arbetslöshetskommissionen utan något som helst syfte att därmed gå in på riksdagens direktiv eller förändra dessa. Det

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

var min uppfattning. Herr socialministern har i detta beslut lagt in, att det gjorts en förändring i direktiven av den dåvarande regeringen och att man hade syftat till att göra en sådan förändring. Jag har, sedan jag fick denna uppgift, konfererat med den dåvarande regeringschefen, och han för sin del vitsordar, att *min uppfattning om beslutets innehåll är riktig och socialministerns uppfattning oriktig*. Naturligtvis kommer detta icke att föranleda herr socialministern att ändra åsikt på den punkten, men jag har fullgod anledning att vidhålla min mening.

Det är precis på samma sätt som då herr socialministern här kallat upp det ena vittnet efter det andra, den och den och den, och han då, ehuru dessa vittnen sagt, att de icke menat vad herr socialministern avser, fortsätter att räkna upp dem som intygsgivare gång efter annan. Herr statsrådet har nu i vissa fall tre gånger uppräknat dem, som på detta sätt protesterat mot att bli påbördade den mening, som han lagt i deras yttranden! Skall detta vara en stark och övertygande bevisning?

Herr socialministern yttrade, att jag på förmiddagen skulle ha sagt, att hänvisning *skall* ske vid alla partiella konflikter utan allmän karaktär. Jag har förvisso icke använt det uttrycket, utan jag har sagt, att hänvisning *kan* ske vid alla dylika konflikter. Och just den omständigheten, som herr socialministern nu sist berörde, att i ett hundratal konflikter hänvisning icke förekommit, bland annat därför att icke rekvisition på arbetskraft skett, visar ju fullständigt, hurusom de fall, om vilka tvist behöver råda, kunna begränsas till ett *ytterst ringa antal*.

Herr socialministern förklarade vidare, att jag uppträdde med en oerhörd självsäkerhet rörande vad utskottet åsyftat vid 1922 års riksdag. Ja, om nu i detta avseende herr socialministern tror, att min mening är impregnerad av bimotiv och politiska uppfattningar, bör väl det vittnesmål, som gjordes i denna kammare av herr förste vice talmannen, däri han förklarade såsom sin mening — han var ordförande i tredje och fjärde avdelningarna i utskottet, vilka avdelningar samfällt behandlade denna fråga — att det förslag, som utskottet nu framlagt, i alla sakliga avseenden sammanfaller med avsikten och meningarna vid det tillfället, och när det uttalats av en man, som icke står i första stridslinjen och som väl således icke kan ha dylika bimotiv, borde ett dylikt klart och bestämt vitsord tillerkännas någon betydelse. Men det sker naturligtvis icke från herr socialministerns sida.

På min fråga, när jag förut sporde, varför arbetslöshetskommissionen uppfattat beslutet av år 1922 så, att den fortfarande anser, att hänvisning kan ske till vissa slag av konflikter, d. v. s. partiella konflikter utan allmän innebörd, svarar herr socialministern: »Det vet jag icke!» Jag har emellertid frågat arbetslöshetskommissionens ordförande om den saken och av honom fått det svaret, att det skett, därför att han för sin del ansåg att i riksdagens beslut av år 1922 låg, att detta hänvisningsförfarande bibehölls. Skulle det icke kunna gå an att tillmäta något som helst vitsord åt den uppgiften?

Jag tillsporde herr socialministern, i vilka fall regeringen anser att hänvisning skall äga rum, när man nu icke menar, att denna sak skall regleras genom direktiven och deras anvisningar. Jag sökte på förmiddagen påpeka, att de anvisade, att hänvisning skulle kunna ske i de fall, då det var fråga om partiell konflikt utan allmän karaktär och att detta är ett kriterium å de fall där hänvisning kan ske. När socialministern gång på gång betygade, att den socialdemokratiska regeringen visst icke anser, att hänvisningsförfarandet skall vara helt uteslutet, utan att det skall existera och tillämpas, så bad jag att av herr socialministern få reda på, efter vilka grunder hänvisning skall ske. Vad är det, som karakteriserar de fall, där hänvisning skall tillämpas? Då svarar herr socialministern: »Ja, det är icke lätt att få en definition på dessa fall,

det går icke, men det finns sådana fall.» Jag tillåter mig säga, att då det gäller att välja emellan, å ena sidan, en regeringsuppfattning av denna fullständigt obestämbara innebörd och, å andra sidan, direktivens anvisningar, håller jag och statsutskottet liksom ock, tror jag, kammaren på de senare.

Herr socialministern sade, att han icke tvivlade på att den tremannanämnd, som var tillsatt — såvitt jag vet, trädde den sedermera aldrig i funktion, men jag är dock icke riktigt säker på den saken, ehuru jag tror, att det ligger till så, att den aldrig fungerade — om nu den skulle existera, skulle ha gett den nuvarande regeringen rätt i dess uppfattning om konflikterna och särskilt om hänvisningsförfarandets existens. Jag förstår icke, vad herr socialministern bygger denna uppfattning på. En av ledamöterna i denna nämnd är samme man som nu är kommissionens ordförande, vilken i fråga om hänvisningsförfarandet ju underkänt herr socialministerns uppfattning. Jag kan icke säga, vad de övriga medlemmarna skulle ansett i detta fall. Men jag skulle vilja säga, att när man bestämt förklarar, att denna nämnd skulle kommit att ställa sig på samma ståndpunkt som regeringen, förefaller mig denna profetia vara ett argument av den art, som icke kan övertyga någon annan.

Jag återkommer emellertid till Stripafallet. Beträffande detta säger herr socialministern, att statsutskottet begär, att riksdagen nu skall betrakta denna konflikt såsom allmän, endast därför att tredje avdelningen för sin del föreslagit det. Man skall bygga på ett auktoritetsuttalande, utropar han. Kamrarna kunna icke i någon mån bilda sig en uppfattning om saken och icke heller statsutskottet, men så begär tredje avdelningen utan vidare, att man på förslagsställarnas auktoritet skall fatta beslut i detta avseende!

Jag sökte på förmiddagen motivera, varför denna konflikt skulle betraktas såsom allmän, och att det var därför — det kan icke bestridas — att om denna konflikt gällde det, att den därvarande arbetargruppen var erbjuden att få arbete på samma villkor, både evad det gällde timlönesatsen som ackordet, som gällde i det av samtliga övriga likartade arbetargrupper i orten, med ett par små undantag, omfattade avtalet, men att Stripaarbetarnas avslag och lönekrav gingo ut på högre lönesatser än de i dessa avtal bestämda. Det är på grund därav vi önska få en sanktion på vår uppfattning, att i dylika fall en konflikt måste anses vara allmän. Det är icke på grund av frågan om vem som framställt denna åsikt, det är icke alls av detta skäl man begär, att riksdagen skall konfirmera utskottets ståndpunkt, utan det är på grund av argumentationens egen innebörd. Jag säger fortfarande att om vid ett avtals uppgörande av den ena avtalsslutande parten, här gruv-arbetarindustriförbundet, en viss plats uttryckligen undantages ifrån detta avtal och man sedermera för denna plats uppställer högre anspråk än dem, som för andra platser äro stadgade i avtalet, så måste en konflikt, som sammanhänger med denna senare begäran, ha karaktär av att vara en allmän konflikt och kan komma och troligen kommer att påverka prisförhållandena å motsvarande arbete i orten. Den argumentationen förefaller mig vara av den beskaffenheten, att den både bör och kan fattas av kammaren och att kamrarna därpå kunna bygga sitt beslut.

Herr socialministern erinrade däremot, att man icke kan spåra någon planmässighet i kravet på Stripas undantagande, därför att, såvitt jag fattade honom, det icke förekom samarbete mellan den syndikalistiska organisationen och den socialdemokratiska organisationen. Jag reserverar mig, ifall detta är en missuppfattning, men var det icke så herr socialministern menade? (Statsrådet **Möller**: Jo, men icke ensamt det skälet!)

Då vill jag säga, att det förefaller mig vara rätt naturligt, då det gällde att taga undan en viss plats för att använda på det sättet, att man just då tog undan den plats, där syndikalisterna vore i flertal och där sålunda den syndi-

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetakonflikt.
(Forts.)

kalistiska organisationens anspråk kunde framställas såom det, man byggde förhandlingarna på den senare platsen på. Därav följer sålunda, att det icke alls behöfve förekomma något ordnat samarbete mellan organisationerna för att detta likväl kunde ingå såsom ett led i planen på att här ändra förhållandena till sin fördel. Jag har icke något att erinra emot detta i och för sig, ty det är naturligt att så förfares i striderna mellan arbetare och arbetsgivare. Vad jag vill säga är blott, att statens arbetslöshetsunderstöd icke få mängas in såsom hjälpmedel i denna kamp mellan de stridande parterna. Det är det, som riksdagen för sin del icke ville skulle ske, och det är den uppfattningen, som jag för min ringa del sökt stödja.

Herr socialministern sade, att om vi nu gå med på utskottets hemställan, kommer det att bli dagligt bröd, att man begär hänvisning på grund av konflikter av denna art. Jag undrar det! För det första fordras det, för att en sådan begäran skall hava något resultat, att vid prövningen de från arbetsgiversidan erbjudna såväl löne- som arbetsvillkoren skola av arbetslöshetskommissionen betraktas såsom skäliga. I fall sådan skälighet föreligger, förutsätter jag, att grunden i regel skall bortfalla för konflikt. Men, menar herr socialministern, det har förekommit åtskilliga sådana fall, där skäliga anbud i löne- och arbetsvillkor skulle kunna anses föreligga ifrån arbetsgiversidan, men där ändå konflikt pågått. Men om det pågår konflikt av denna sistnämnda art, frågar jag fortfarande: Föreligga då förutsättningarna för arbetslöshetsmedlens användning i dessa speciella fall? Mitt svar blir: nej! Jag förutsätter därför, att det blir ytterst få framställningar om hänvisning, just på grund av att hänvisningens verkställighet förutsätter, att det skall föreligga skälig lön och skäliga arbetsvillkor.

Vi komma därmed in på frågan om verkställigheten. I det avseendet vill herr socialministern alltjämt göra gällande, att jag missförstått de förutvarande direktivens innebörd och regeringens åtgärd. Herr socialministern sade, såvitt jag icke förstod honom orätt, att det väl icke kan vara meningen från riksdagens sida, att regeringen skulle hindras att uppskjuta verkställigheten av arbetslöshetskommissionens beslut. Jag har förut betonat, att det var just meningen, och det säges också tydligt och klart ut. Det var för att förhindra exempelvis att, trots det att arbetslöshetskommissionen var övertygad om att ett fall skulle behandlas på det eller det sättet och arbetslöshetsmedlen i det föreliggande fallet icke få utnyttjas på det eller det sättet, det kunde bli långa utredningar fram och tillbaka, och Stripa är ju i någon mån ett typfall för detta fram och tillbaka, därvid arbetslöshetskommissionens fattade beslut icke skulle få komma i tillämpning. Det var det man ville hindra. Oavsett frågan om hur lång utredningen sedan blev och vilka åtgärder den föranledde från Kungl. Maj:ts sida, så skulle arbetslöshetskommissionens beslut stå fast och tillämpas, till dess de blevo i sammanhang med huvudfrågan avgjorda utav Kungl. Maj:t. Då trädde Kungl. Maj:t in för ansvaret i det föreliggande fallet. Detta var riksdagens uppenbara avsikt med direktiven. Nu innehåller emellertid Kungl. Maj:ts beslut i Stripafallet just det, att verkställigheten av arbetslöshetskommissionens beslut *icke* skulle träda i tillämpning. Jag måste säga fortfarande, att man måste vara underligt funtad, om man icke kommer till det resultatet, att vad regeringen genom detta beslut åstadkommit just var motsatsen till vad riksdagen ville skulle ske.

Herr socialministern sade slutligen, att jag icke funnit nödigt under fyra års tid att tillkännagiva denna uppfattning om direktivens innebörd. Det fann han vara en för mig mycket komprometterande sak. Och han ville naturligtvis därav draga den slutsatsen, att jag nu hittat på något annat än vad jag tänkt under dessa fyra år.

Jag vill säga, att jag har icke haft någon som helst anledning att för riks-

dagen framlägga min mening rörande innebörden av dessa direktiv förrän nu, därför att frågan om direktivens innebörd på *den nu omstridda punkten* icke förelegat i riksdagen, sedan direktiven antogs. Jag har haft den uppfattningen — liksom, jag tror, alla andra — att riksdagens direktiv hava blivit tillämpade av kommissionen och lämnats orubbad av Kungl. Maj:t. Varför vi under de fyra år, som på detta sätt ha förflutit, skulle deklarerat vår uppfattning rörande dessa direktivs innebörd, förstår jag icke. Jag förstår icke heller styrkan i den bevisföring, som gör gällande, att den omständigheten, att dylika deklarationer icke förekommit, måste tyda på att vi haft en annan mening i frågan än nu. Det är först nu — jag betonar det ännu en gång — som frågan kommit upp på allvar om vad direktiven i detta avseende innehöllo och hur de skulle tillämpas, och första tillfälle, som i statsutskottet erbjöds oss att tillkännagiva vår mening, begagnade vi oss av. Det finns åtskilliga av herrarna, som gjort gällande, att vi även nu grepo in i otid och att vi inte heller nu borde ha ingripit, utan bort lämna saken orubbad och låtit det gå. Det säger man å ena sidan, men å andra sidan frågar man: Varför har icke ingripande skett tidigare, ehuru direkt anledning därtill icke förelegat? Det förefaller mig ligga så till, att vi kunna ge klart besked, varför vi i statsutskottet icke tidigare haft anledning att gripa in. Men när det nu förelåg ett fall, där det var uppenbart, att det rådde olika meningar mellan Kungl. Maj:t och kommissionen just om direktivens innebörd, ansågo vi, att just i sammanhang med beviljande av medel för ändamålet borde denna sak tagas upp och anvisningar ges om riksdagens uppfattning rörande medlens användning. Jag kan icke hindra herr socialministern att tro, vad han vill. För min del — och jag är övertygad om att det gäller även mina kamrater — var det enda syftet med vårt ingripande att få riksdagens beslut av år 1922 beaktat och respekterat både på det ena hållet och på det andra.

Herr socialministern avslutade sitt yttrande med att återupprepa, att förtydligandet är gjort i det bestämda syftet att förändra karaktären av 1922 års beslut. Jag har förut, när jag inte själv blir trodd på mitt ord, hänvisat till vad som vitsordats av den, som satt såsom ordförande å vederbörande utskotts avdelning år 1922. Om det behövs, kan det påkallas vittnesmål av flera, som voro närvarande vid detta tillfälle och som nu hysa samma uppfattning.

Jag skall icke gå in på herr socialministerns metod att kritisera icke blott statsutskottets utlåtande utan också ett förslagstryck, som förelegat på ett tidigare skede av frågans behandling i utskottet. Det är väl en ny och förnämlig regeringsmetod, förmodar jag, att syssla med vad som förekommit inom utskottet på detta sätt. Jag skall icke följa herr socialministern på den linjen.

Jag skall nu övergå till att säga några ord med anledning av vad som förekommit från andra håll än från regeringsbanken under den debatt, som pågått, sedan jag sist hade ordet.

Herr Oscar Olsson med sina gissningar fram och tillbaka om vad man kunde ha menat i det ena eller andra avseendet, tror jag, att jag kan lämna utan svar. Han spekulerar tydligen bäst på egen hand. Jag tror icke, att det har någon större betydelse, om jag utelämnar det inlägget.

Herr Thorberg gjorde tidigare den erinran, att visserligen skulle arbetarna vid Stripa på papperet erhålla enligt ackordsavtalet en ersättning, som svarade emot den över hela området gällande timpenningen, men att det icke alls vore säkert, att det i praktiken kommit att ställa sig så. Jag vill då gentemot detta säga endast det, att om det verkligen skulle ha inträffat, att vad arbetsgivaren erbjöd visat sig vara icke en realitet utan endast ett formellt erbjudande — om arbetslöshetskommissionen alltså skulle ha fått reda på, att det låg någon oärlighet bakom arbetsgivarbudet, är jag övertygad om att arbetslöshetskommissionen skulle i vad det gällt arbetslöshetshjälp för sin del

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.

(Forts.)

vidtagit rättelse i sitt beslut. Jag är fullständigt övertygad om att så hade skett.

Jag vill avsluta detta mitt inlägg med ett yrkande. Jag avstod i mitt första anförande från att framställa något sådant därför, att jag hört talas om att det skulle framkomma ett förslag, som i sak stode på utskottsförslagets grund, men som formellt beträffande viss del av motiveringen skulle skilja sig från utskottets förslag. Jag ville avvakta och höra, vad detta yrkande skulle innebära. Sedan jag nu fått del av detsamma, måste jag emellertid för min del yrka bifall till utskottets förslag fullständigt oförändrat. Så vitt jag förstår, skulle den förändring i motiveringen, som påyrkats, endast såsom resultat kvarlämna ovisshet om vad man från riksdagens sida önskat beträffande vissa i utskottsbetänkandet berörda förhållanden, ett resultat som jag icke kan se vara någon verklig fördel. Då i detta avseende utskottets förslag oförändrat på ett mera fullständigt och bättre sätt verkar vägledande för den fortsatta tillämpningen av arbetslöshetsanslagets användning, ber jag, som sagt, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag utan någon som helst däri företagen ändring.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Undén:** Den debatt, som här förts, har haft en utpräglad juridisk läggning. Den har rört icke så mycket frågan om hur man anser, att arbetslöshetspolitiken bör föras i fall av arbetskonflikt, utan snarare frågan om vad de nu gällande direktiven innehålla. Det kan då kanske anses motiverat för mig, som är jurist, och som har tagit del i beslutet, att säga några ord i denna debatt. Jag kan göra detta med så mycket större skäl, som jag på sin tid, den ryktbara dagen den 10 mars 1922, av den dåvarande regeringen erhöll ett uppdrag att som medlem i en tremannanämnd pröva just dylika frågor om arbetslöshetshjälp vid arbetskonflikt. Lyckligtvis behövde jag aldrig fungera i denna tremannanämnd tack vare förhållandenas makt och en nådig regerings omtanke. Detta är alltså första gången, som jag haft anledning att för min del ge ett råd, nämligen i konseljen, rörande en sådan frågas behandling.

Ett spörsmål, om vilket här har rätt rätt stor meningsskiljaktighet och som verkligen är av utpräglat juridisk natur, är, huruvida regeringen har brustit i de av riksdagen givna direktiven genom att i sitt första beslut förklara, att i avbidan på viss utredning och ett kommande beslut av Kungl. Maj:t med verkställigheten av arbetslöshetskommissionens beslut skulle anstå. Förhållandet var ju, att enligt de förut gällande direktiven, de direktiv, som utfärdades den 10 mars 1922, införde den dåvarande regeringen ett underställningsförfarande, d. v. s. en bestämmelse, att vid meningsskiljaktighet inom arbetslöshetskommissionen rörande avstängning från arbetslöshetshjälp på grund av konflikt skulle frågan underställas Kungl. Maj:t för att definitivt avgöras, och under tiden skulle beslut om avstängning icke gå i verkställighet. I detta förfarande gjorde 1922 års riksdag en viss ändring. Den förklarade, att visserligen finge underställningsförfarandet bibehållas — d. v. s. arbetslöshetskommissionen skulle själv underställa sitt beslut Kungl. Maj:ts definitiva avgörande — men under tiden skulle kommissionens beslut gå i verkställighet. Sedan inträffade vad socialministern här har betecknat såsom en ändring i dessa direktiv genom regeringens beslut i september 1923. Jag har också detta beslut framför mig, och jag vill gärna medge, att man kan läsa det på olika sätt. Men jag vill påpeka, att det har nog icke blott av den nuvarande regeringen utan också av arbetslöshetskommissionen tolkats så, att detta Kungl. Maj:ts beslut upphävde underställningsproceduren. Arbetslöshetskommissionen har icke heller underställt Stripakonflikten regeringens avgörande, utan ärendet har kommit till regeringens prövning genom klagomål. Efter vad jag har hört från arbets-

löshetskommissionen hava åtminstone vissa av dess medlemmar den uppfattningen, att här införts ett nytt förfarande. När utskottet i sitt betänkande refererar riksdagens uttalande, gör utskottet detta referat ingalunda ordagrant i överensstämmelse med de fastställda direktiven, utan utskottet lägger till ett litet uttryck, som just gäller själva tvistefrågan i detta fall mellan regeringen och utskottet. Utskottet säger, att enligt riksdagens uttalande skulle kommissionens beslut rörande hjälpverksamhetens upphörande bestå och tillämpas, till dess eventuellt ett upphävande av samma beslut i *själva huvudfrågan* kommit till stånd. Dessa ord »i själva huvudfrågan» finnas icke i direktiven. Det förefaller mig alltså, som om utskottet vid referatet hade bort uppmärksamma att här tillades något, som åt referatet gav just den mening, varom striden stod. Regeringen hade så mycket mindre anledning att tro, att riksdagsdirektiven 1922 innebure någon föreskrift för *regeringens* beslut, som det ju vore en ganska ovanlig och enligt min mening ganska oformlig bestämmelse, att riksdagen i sammanhang med beviljande av ett anslag förklarade, att regeringen icke skulle kunna fatta ett beslut i dylika frågor i två etapper. Man kan mycket väl tänka sig, att riksdagen, när den behåller ett underställningsförfarande, vilket innebär att arbetslöshetskommissionens beslut icke är definitivt, tilllägger en regel rörande verkställigheten. Men i och med att detta underställningsförfarande bortfaller, har bestämmelsen rörande verkställigheten icke längre samma existensberättigande. Regeringen har alltså fattat denna regel såsom ägande sammanhang med själva underställningsförfarandet och avseende *arbetslöshetskommissionens* åtgärder i saken, icke Kungl. Maj:ts åtgärder. Jag tror sålunda, att regeringen har haft goda skäl för sin uppfattning, att i detta avseende icke funnes någon inskränkning i regeringens rätt att fatta sitt beslut i två omgångar. Det förefaller mig för övrigt, som om, därest en sådan inskränkning avses i avseende å regeringens prövningsrätt av en förvaltande myndighets beslut, vilken regeringen i övrigt har rätt att ändra, inskränkningen borde göras i lagform.

Då regeringen fått en fråga av här föreliggande art till bedömande, fungerar Kungl. Maj:t såsom ett slags domstol, kan man säga. Det är arbetslöshetskommissionen, som har gjort den reflexionen, att rörande spörsmål av denna art är arbetslöshetskommissionen ett slags arbetsdomstol och regeringen en andra instans. Det är såsom ledamöter av en sådan domstol, som regeringens medlemmar hava gått att pröva det föreliggande fallet. Det var ju då två spörsmål, som förelågo till avgörande. Det ena var frågan om konflikters inrangering under den ena eller andra av de här ifrågavarande tre kategorierna. Det andra spörsmålet var att, sedan man hade inrangerat konflikten i en av dessa kategorier, avgöra, vilka rättsverkningarna då skulle bli. I det första avseendet vill jag säga, att regeringen hade ganska långvariga överläggningar rörande frågan, huruvida Stripakonflikten skulle anses vara en *allmän* konflikt, d. v. s. höra till den första gruppen, som nu icke ifrågasättes från något håll. Det står nämligen i direktiven, att en konflikt skall anses såsom allmän, om den omfattar det övervägande antalet arbetare inom visst fack på en särskild ort, och det rådde oklarhet beträffande begreppet »ort», om detta skulle vara lika med kommun eller motsvara ett mera vidsträckt område. Efter överläggningar i saken och efter ett närmare övervägande kom regeringen till den uppfattningen, att konflikten icke kunde anses vara en allmän konflikt. Men därefter hade vi mycket mindre bekymmer, när det gällde att avgöra spörsmålet, huruvida konflikten hörde till den andra eller den tredje gruppen. Det föreföll oss nämligen, när vi läste riksdagsdirektiven, som om det vore mycket liten anledning att betrakta Stripakonflikten såsom för närvarande hörande till gruppen nr 2. Herr Ekman har för sin del framfört den uppfattningen, att ifrågavarande konflikt rentav vore ett typiskt fall av konflikt, hörande till gruppen

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

nr 2, d. v. s. en partiell konflikt med allmänna verkningar. Men när vi läste karakteriseringen av dylika konflikter i riksdagsdirektiven, vilken ju redan från olika håll anförts, och vari det säges, att under denna grupp böra hänföras konflikter, som utgöra ett led i en genomgående plan, avsedd att förändra löne- och arbetsvillkoren inom hela yrket, kunde vi efter rent juridiska övertväganden icke komma till ett annat resultat än att till denna grupp hörde *icke* Stripakonflikten. Vi ansågo oss också hava ett starkt stöd för denna uppfattning i det förhållandet, att arbetslöshetskommissionen själv stod på samma linje och att den hade ansett konflikten höra just till gruppen nr 3. Jag vill särskilt betona, att spørgsmålet om inrangering av konflikten under gruppen nr 2 eller gruppen nr 3 hade från regeringens ståndpunkt mycket stor betydelse, eftersom det var så vitt skilda rättsverkningar mellan de två grupperna efter vår tolkning, under det att från andra utgångspunkter det blir mycket mindre viktigt, huruvida konflikten hör till den ena eller den andra gruppen, enär man även i fråga om konflikter, tillhörande gruppen nr 3, vill göra rättsverkningsarna sådana, att arbetslöshetshjälpen så småningom indrages för alla arbetare inom yrket.

När det sedan gällde det andra spørgsmålet, som jag nyss nämnde, d. v. s. tolkningen av direktiven i avseende å rättsverkningarna vid konflikter, tillhörande den tredje gruppen, dit vi nu hade fört Stripakonflikten, hade vi där uppenbarligen ett ståndpunktstagande från arbetslöshetskommissionens sida, som gick i annan riktning än den ståndpunkt, regeringen sedan intog. Därvidlag hade arbetslöshetskommissionens majoritet, såvitt man kunde finna — dess beslut var icke försett med någon motivering, utan man fick sluta sig till motiven av beslutets art — ansett, att vid konflikter, tillhörande gruppen nr 3, kunde hänvisning ske, oaktat det uppenbarligen inom kommissionen icke varit tal om att betrakta konflikten såsom hörande till den begränsade kategorien okynneskonflikter, varom talades i direktiven av den 10 mars 1922. När det nu gällde att tolka direktiven i avseende å rättsverkningarna, kommo vi till den uppfattningen, att man måste läsa riksdagens direktiv så, att när där säges, att vid denna tredje grupp arbetskonflikter med utpräglat isolerad karaktär, som icke är ett led i genomgående plan o. s. v., avstängningsåtgärderna skulle drabba endast de direkt i konflikten inblandade, så menade riksdagen verkligen detta, att endast de direkt i konflikten inblandade skulle vara diskvalificerade i avseende å arbetslöshetshjälp. Vi kunde icke tänka oss, att det skulle vara underförstått, att om man vidtog den formaliteten att först hänvisa alla de arbetslösa i orten successivt till ifrågavarande arbetsställe för att få deras vägran att gå till arbetet konstaterad, skulle man sedan ha fria händer att avstänga dem från arbetslöshetshjälp. Alltså redan studiet av själva sammanhanget ledde oss till den uppfattningen, att riksdagen på detta ställe liksom på vissa andra ställen i sin skrivelse, när den talat om avstängningsåtgärder, menat icke bara de direkta omedelbara avstängningsåtgärderna utan också de avstängningsåtgärder, som skedde, sedan först en hänvisning hade givits och vederbörande arbetslösa arbetare hade vägrat att åtaga sig arbetet. Men vidare var det ju så, att själva grundtanken, då riksdagen här hade differentierat de olika konflikterna, föreföll att vara den, att vid alla allvarligare konflikter, som kunde gälla lönenivån inom ett visst yrke i landet, skulle samhället hålla sig alldeles undan, och icke genom sitt arbetslöshetsunderstöd på något sätt möjliggöra en förlängning av striderna, under det att den tredje gruppen av konflikter avsåg konflikter av mera oskyldig art. så att säga, ur nationalekonomisk synpunkt. Man måste ju säga sig, att om det var en mindre konflikt på en ort, den må vara berättigad ur den ena eller den andra synpunkten, den må kunna kritiseras såsom öklok eller olämplig, men om det i alla fall var en relativt isolerad konflikt, funnes det ingen anledning för samhället att för att få slut

på en dylik konflikt använda ett så starkt pressningsmedel på arbetarna, som att föreskriva, att alla de kanske till antalet mångdubbelt flera arbetslösa, som funnos i orten och som förut gingo där arbetslösa, skulle successivt så att säga lockoutas från nödhjälpsarbetena från samhällets sida för att man skulle få slut på konflikten. Man kan mycket väl tänka sig, att samhället, om det gällde en sådan isolerad konflikt, icke bör respektera denna ur en eiler annan synpunkt. Men det var egentligen icke detta det gällde, utan frågan var, om detta skulle ha till konsekvens att hundratals arbetare, som förut gingo i nödhjälpsarbete, skulle skickas till arbetsstället, fastän man från början förutsåg, att de skulle vägra, och sedan, när de vägrade, avstängas från nödhjälpsarbetena. Det föreföll som sagt icke ur nationalekonomiska synpunkter motiverat att tillägga dessa isolerade konflikter en så stor betydelse, att samhället behöfve tillgripa dylika kraftmedel för att få slut på dem, utan de kunde få löpa linan ut, som skedde i andra fall, när det icke är någon arbetslöshetsperiod i landet. Så föreföll tankegången vara, och jag har av vad som förekommit här i diskussionen icke kunnat få den uppfattningen förändrad, att detta verkligen var själva grunden för differentieringen av konflikterna. Nu kom till dessa, om jag så må säga, *indre* kriterier på, att denna tolkning var den riktiga, även en mängd yttre vittnesbörd. Det är sant, att det var en omständighet, som åstadkom, att regeringen kände sig betänksam, och det var naturligtvis, att arbetslöshetskommissionens majoritet hade ansett, att hänvisning skulle ske även vid denna tredje grupp av oskyldiga konflikter. Det var givetvis anledning till undran, hur det kunde komma sig, att arbetslöshetskommissionen hade tolkat direktiven på detta sätt. Men denna omständighet föreföll icke längre så förvånande, när man fick taga del av den praxis, som förefanns. Den redogörelse, som därvidlag ställdes till förfogande, utvisade, att arbetslöshetskommissionen just icke hade haft tillfälle att tillämpa 1922 års direktiv i denna punkt under de gångna åren. Det var alltså mänskligt och förklarligt, att arbetslöshetskommissionen icke hade så noga reflekterat på denna lagtolkningsfråga. Därtill kom ju, att vi hade det förut åberopade yttrandet av arbetslöshetskommissionen från år 1923, då ju direktiven voro betydligt färskare, vilket enligt min uppfattning icke kan tolkas på annat sätt än att arbetslöshetskommissionen den gången fattade direktiven på samma sätt som regeringen nu har gjort. Herr Ekman säger nu gentemot alla de vittnesbörd, som här ha anförts, att dessa kunna förklaras på det sättet, att den tredje gruppen av konflikter är så obetydlig, den omfattar så få fall, att ingen människa har egentligen tänkt på dem, utan när man sagt, att hänvisningsproceduren vore avskaffad, har man tänkt på de första och andra grupperna. Jag erkänner, att detta försvar är mycket skickligt. Det är till den grad skickligt, att det nästan synes förutsätta en insikt om att positionen är svag. När herr Ekman vill tolka direktiven på det sättet, att den tredje gruppen är snart sagt obefintlig, skulle jag vilja säga, att detta är icke en tolkning från herr Ekmans sida, utan det är ett trolleri. Han har helt enkelt trollat bort den tredje gruppen av konflikter, vilken dock spelade en ganska stor roll för arbetarpartiet på den tiden, då beslutet fattades. Herr Ekman har anført två citat till stöd för sin uppfattning. Men det ena citatet härstammar i själva verket från 10 mars-beslutet, där det talades om hänvisningsförfarandet, och detta var ju motiverat av att 10 mars-beslutet utgick från att det fanns vissa fall, då hänvisning skulle ske, liksom ju även regeringen i nuvarande situation utgår ifrån, att det finns sådana fall. Dessutom var ju den gången uppdelning av de partiella konflikterna på olika grupper icke gjord. Den gjordes först efteråt av riksdagen. Herr Ekman har vidare anført ett annat citat; det var inledningen till de sammanfattande punkterna i direktiven, där det står, att »på samma gång riksdagen fasthåller vid de av riksdagen förut bestämda allmänna grunderna för hjälpverksamhetens bedrivande»,

*Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)*

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

vill riksdagen såsom riktlinjer för dessa grunders tillämpning angiva etc. Herr Ekman säger nu, att här förklarar riksdagen, att den fasthåller vid de förut bestämda allmänna grunderna för hjälpverksamhetens bedrivande. Men såvitt jag kan läsa detta stycke, avser det de allmänna grunderna för hjälpverksamhetens bedrivande, då konflikt icke råder, och sedan tillägges fortsättningen för att gälla »vid fall av arbetskonflikt». På det sättet läser jag detta uttalande från riksdagens sida. Men det är kanske icke så stor anledning att uppehålla sig vid denna punkt, ty den nuvarande regeringen är ju som sagt alldeles enig med statsutskottet i det avseendet, att det finns alltjämt, såsom angavs i 10 mars-beslutet, fall, då konflikt icke bör respekteras ur den synpunkt, varom här är fråga.

Statsutskottet använder icke mindre än nära fem sidor av sitt något över sex sidor långa yttrande till att behandla ett konkret fall, nämligen Stripakonflikten, alltså just det beslut, som Kungl. Maj:t fattat. Dess argumentering synes mig kunna sammanfattas ungefär på följande sätt: »För det första är Stripakonflikten inte en sådan där isolerad partiell konflikt, för det andra skola de isolerade partiella konflikterna också, ehuru indirekt via hänvisning, föranleda avstängning från arbetslöshetshjälp, och för det tredje erkänner ju regeringen själv, att det finns okynnesblockader.» Det påminner mig om den gamla histoiern om mannen, som lånat ut en kruka och ville ställa låntagaren till ansvar för att krukans var trasig. Låntagaren sade till sitt försvar: »För det första fick jag aldrig låna någon kruka, för det andra var den trasig, när jag fick den, och för det tredje var den hel, när jag lämnade tillbaka den.» Argumenteringen är till den grad överväldigande, att man icke urskiljer mer än en enda sak, och det är själva resultatet, vartill vederbörande vill komma.

Man kan fråga sig, varför hela debatten här skall vara så juridisk och varför man skall tvista om huruvida det är en skärpning av direktiven eller icke. Det kan ju måhända anses vara en tvist om ord, och man kunde tycka, att vi icke skulle behöva upptaga tiden med den saken, utan de, som önska de i statsutskottets utlåtande angivna direktiven, kunde helt enkelt säga: »Vi anse, att de direktiv, som här föreslås, äro bra och riktiga, och därmed jämnt, och därför bör riksdagen enligt vår mening acceptera dem.» Herr Trygger kom i sitt anförande in på den argumenteringslinjen. Vart skulle det taga vägen, frågade han, om man icke finge göra hänvisning vid den tredje gruppen? Ja, vi skulle naturligtvis kunna öppna en lång diskussion om hur man rätteligen borde formulera direktiven, ifall det här gällde att formulera på nytt och taga upp hela det spörsmål, som behandlades 1922. Men då man är så angelägen om att vidhålla den ståndpunkten, att det här bara är fråga om en tillämpning av vad som redan gäller, vittnar det naturligtvis mycket starkt om att man har en känsla av att det är oklokt att nu röra vid detta ömtåliga område. Det var ju dock så, att arbetslösheten 1922 var mycket värre än den är nu, och om man då kunde nöja sig med de direktiv, som tillkommo 1922 och som gav regeringen en viss prövningsfrihet, även om de voro litet dunkla, förefaller det helt säkert många, att man icke har tillräcklig anledning att nu söka formulera nya direktiv, när arbetslösheten dock är betydligt mindre och den nationalekonomiska synpunkten icke kan spela så stor roll, som den gjorde då. Jag tror för min del, att känslan av att detta är ett ömtåligt område bort få ett större inflytande på statsutskottets behandling av ärendet. Är det verkligen så stor risk ur nationalekonomisk synpunkt att lämna en viss handlingsfrihet och befogenhet att själv pröva de fall, varom det här gäller? Har avgörandet i Stripakonflikten enligt oppositionens åsikt varit till den grad ödesdigert, att det verkligen bör föranleda en omformulering av de gällande direktiven? — För mig ter det sig så, att även om det kunnat råda olika meningar rörande tillämpningen av de direktiv, som gälla, även om de äro oklara i vissa punkter, vilket

utan tvivel är fallet, skall det vara mycket starka skäl för att taga upp ett av regeringen avgjort konkret fall och till den grad reagera mot detta, att det blir huvudsaken i statsutskottets utlåtande och föranleda utskottet att föreslå riksdagen en omformulering av direktiven, som dock från andra sidan betraktas såsom en skärpning. Det är ju klart, att så länge regeringen har den befogenhet, som den enligt nu gällande ordning har vid prövning av arbetslöshetsfrågor, måste regeringen handla så, som dess medlemmar vid en omsorgsfull och noggrann prövning av frågan finna vara den lojala, legitima tolkningen av de gällande direktiven. Jag förstår mycket väl den synpunkt, som framförts av herr förste vice talmannen, att man kan vilja ändra på hela proceduren och införa ett domstolsförfarande i dessa frågor vid sidan av regeringen. Men så länge man bibehåller Kungl. Maj:t i statsrådet som ett slags överinstans, bör man icke, förefaller det mig, tillämpa den metoden, att statsutskottet gräver upp ett konkret fall och lägger upp det på sitt sätt, ger det en helt annan tolkning och alltså desavouerar regeringens beslut samt på grundval av detta fall formulerar nya direktiv. Jag tänker nu icke på den konstitutionella synpunkten, utan jag frågar, om det är förenligt med goda och sunda principer att handla på det sättet? Enligt min mening är det icke så, och det hade icke varit någon risk, även för dem som nu hava tolkat den föreliggande Stripakonflikten på annat sätt än regeringen, att låta sig nöja med att den sittande regeringen, sin plikt likmätigt, tolkat den efter sin egen uppfattning.

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Herr Trygger: Herr talman! Endast några få ord. Först vill jag svara på herr socialministerns fortsatta vidhållande, att jag år 1923 skulle hava godkänt en ståndpunkt, stridande mot den jag nu har intagit. Jag behöver endast erinra därom, att det år 1923 endast var fråga om *allmänna* konflikter och icke om partiella utan allmän karaktär och att resonemangen då voro förda med hänsyn därtill. Jag tror, att var och en, som opartiskt vill läsa mitt uttalande, skall finna, att jag har fullkomligt rätt i vad jag har sagt. Det framgår också av herr socialministerns citat, att det då icke alls var fråga om något annat än ett påpekande från min sida av att 1922 års direktiv, varigenom de partiella konflikter, som voro av allmän natur, blevo likställda med allmänna konflikter och i följd därav hänvisning därvidlag icke kunde äga rum utan allt skulle inskränka sig till avstängning av dem, som tillhörde facket, naturligtvis på så sätt i högre grad än den tidigare ordningen uppfyllde den önskan, som särskilt socialdemokratiska partiet hyst om att icke några personer skulle hänvisas till ett sådant arbete, att de kunde enligt socialdemokratisk terminologi karakteriseras såsom strejkbrytare. Jag gjorde mot dåvarande socialministern gällande, att det förvånade mig, att han i sitt anförande intog en helt annan ståndpunkt än den, som han intagit förut till det mål, som han tidigare eftersträvat. Jag har i dag sagt, att det är alldeles likgiltigt, vad jag sade 1923, men det yttrandet vände herr socialministern, som jag tyckte icke fullt rättmätigt — jag hade kunnat fordra litet mer hänsyn — på det sättet, att jag skulle givit ett erkännande av att jag 1923 hade uttalat mig på ett annat sätt. Det är alldeles misstag. Min mening var åter, att vi icke behöfve diskutera den saken i dag.

Emellertid nog om det. Herr Thorberg har alltid ett älskvärt sätt att föra debatten, men jag kan ej hjälpa, att det förefaller mig, som om vissa uttryck av honom uppfattas som synonymer, vilka för oss andra eller åtminstone för mig framstå som till sitt innehåll skiljaktiga. För honom är det ungefär det samma, om man säger, att man *kan* göra en hänvisning eller att man *skall* göra en hänvisning. Han gör gällande mot mig, att jag skulle hava sagt, att man vid partiell konflikt *skall* göra en hänvisning av arbetare till konfliktstället vid äventyr, att de förlora sitt arbetslöshetsunderstöd, om de icke bege sig dit.

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Det har jag aldrig sagt. Hela mitt yttrande gick tvärtom ut på att det här finnes en prövningsrätt och att det sålunda skall undersökas, huruvida man bör hänvisa eller icke hänvisa. Den anmärkning, som han riktade mot mig, är således icke berättigad. Men så sade han: »Det är ju bra hårt, ifall man verkligen gör hänvisning och arbetarna icke fullgöra, vad man har ålagt dem, att de då skola förlora det arbetslöshetsunderstöd, som de haft förut.» Det är bra hårt, sade herr Thorberg. Ja, det må vara kännbart, men det är överensstämmande med anda och mening i 1922 års direktiv, där det bl. a. står: »Riksdagen anser sig till sist i detta sammanhang böra erinra, att den nu pågående hjälpverksamheten icke är någon på lagstiftning grundad samhällelig omvårdnad om de arbetslösa utan allenast en provisorisk, av fri behovsprövning i varje särskilt fall beroende anordning, som det allmänna vidtagit med hänsyn till rådande nödläge.»

Så komma vi till hans excellens herr utrikesministern. Han gjorde det erkännandet, att beslutet i september 1923 av den dåvarande regeringen verkligen kunde tolkas på ett annat sätt än herr socialministern här har gjort gällande, d. v. s. att man icke behöver tolka det på det sättet, att den dåvarande regeringen skulle hava satt sig över riksdagens direktiv. Jag är fullkomligt opartisk i detta ärende; jag var nämligen i England, när beslutet fattades. Men jag har lyckligtvis förmåga att läsa innantill, och när jag under dagens debatt läser ifrågavarande beslut, finner jag, att man icke kan hysa någon som helst tvekan om dess innebörd. Beslutet angiver sig avse att göra förändringar beträffande arbetslöshetskommissionen och dess arbetssätt. Men så tillägges det i föredragande departementschefens yttrande: »Utöver de sålunda angivna modifikationerna av den gällande stadgan lära några förändringar för närvarande icke böra företagas i de föreskrifter, som reglera arbetslöshetskommissionen och övriga arbetslöshetsorgans verksamhet.» Det är väl mycket, tycker jag, att tillvita en regering, att den skulle hava velat sätta sig över riksdagens direktiv, när icke detta av papperen tydligt framgår. Det fanns rakt ingen anledning att antaga att regeringen skulle hava avsett att skjuta åt sidan vad riksdagen i frågan kunde anses ha fastslagit.

Till sist, jag är alls icke någon advokat för statsutskottet. Jag har icke varit med i statsutskottet och har icke haft några överläggningar med utskottet angående denna sak, men jag har följt frågan med intresse, alltsedan jag särskilt 1923 hade med den att göra. Jag har endast försökt att komma till ett så riktigt resultat som möjligt. När jag nu hörde, hur herr utrikesministern gav sig in på en diskussion med herr Ekman beträffande utskottets uttalande, att Kungl. Maj:t överskridit sin befogenhet genom att i Stripa-frågan inhibera arbetslöshetskommissionens beslut, kunde jag emellertid icke hjälpa, att jag tyckte, att utrikesministerns argumentation var något svag. Att det var oformligt, är ju inte något bevis. Att förhållandena bort regleras genom lag, är icke heller något bevis. Men ett ganska gott bevis få herrarna, om ni läsa 1922 års direktiv. Där erhåller man klarhet om riksdagens uppfattning. Riksdagen säger i denna punkt: »Med avseende å prövningen av frågan om partiell konflikts inverkan på hjälpverksamheten lär nu gälla, att, om enighet icke vinnes inom arbetslöshetskommissionens arbetsutskott, frågan skall hänskjutas till Eders Kungl. Maj:ts avgörande. Under tiden utgår understöd till alla arbetslösa inom facket, vilka ej direkt beröras av konflikten. Understöd kan sålunda komma att utgå under flera veckor, även om det sedermera» — märk noga, vad som nu följer! — »vid den slutliga prövningen befunnits, att så rätteligen icke bort ske. Riksdagen finner icke en sådan ordning tillfredsställande.» Det är alldeles tydligt, att riksdagens mening har varit, att sedan arbetslöshetskommissionen bestämt, att vederbörande skola avstängas från understöd, skola de icke få något sådant, förrän saken

definitivt avgjorts. Men då få de det också — det står ju uttryckligen — även för den tid, under vilken de hava berövats understödet, ifall Kungl. Maj:t vid *det slutliga avgörandet* anser, att arbetslöshetskommissionen icke hade rätt.

Herr socialministern fällde ett yttrande, som jag verkligen håller före, att han icke borde hava fällt. Han sade: »På högerhåll gnuggar man händerna åt att arbetslösa vid partiell konflikt hänvisas till konfliktstället och, om de icke efterkomma denna hänvisning, berövas sitt arbetslöshetsunderstöd.» Jag förstår icke, varför han mot högern gör ett sådant angrepp. Är det verkligen så, att högern vill att arbetarna skola ha det dåligt här i landet? Mina herrar, detta påstående är fullkomligt oberättigat. Om ni icke vilja taga hänsyn till något annat motiv, så tänk bara på det egna intresset. Bland högerns valmän anses det ju vara en mängd, som representera näringarna, särskilt industrien. Tro herrarna verkligen, att det skulle vara ett intresse för industrien eller andra näringar att skada arbetarna eller att skapa misstämning bland dem? Nej, långt därifrån! Och då vi reagera emot dessa konflikter, dessa blockader — jag nämnde i mitt förra anförande olika exempel på sådana — göra vi det, därför att vi äro fullt övertygade om att de till sist komma att förstöra näringslivet men även arbetarnas goda ekonomiska ställning och sänka deras levnadsstandard, ja, de komma enligt vår mening att förstöra hela vårt land, ifall de få fortgå på det sätt, som för närvarande är fallet. Det är därför med djup smärta, som vi se allt detta, och det är i känslan av att det en gång måste bli ett slut på dessa förhållanden, som vi uttala oss för den uppfattning, som fått sitt uttryck i de föreslagna direktiven. Vi kunna göra det, så mycket hellre som vi personligen — vår mening må nu vara riktig eller icke — efter prövning av detta ärende kommit till det resultatet, att den uppfattning, som är den riktiga, den, som gagnar näringslivet, den, som gagnar arbetarna, den, som gagnar Sveriges land, redan är fastslagen i 1922 års direktiv.

*Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)*

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Herr Carl Gustaf Ekman vägrade att svara på en fråga, som jag riktade till honom. Han ansåg tydligen, att min ringhet var alldeles för obetydlig för att han över huvud skulle behöva syssla med den direkta fråga jag framställde. Han ville göra gällande, att mina gissningar inte hade någon betydelse. Min fråga var inte baserad på gissningar utan direkt på arbetslöshetskommissionens eget uttalande, vilket jag också tydligt och klart uppläste. Det är sant, att jag hade litet funderingar i en annan fråga, nämligen beträffande det förtydligande, som herr Ekman ville ha fram i utskottsutlåtandet. Jag undrade, vad han menade med faktiskt utgående lägsta löner, och det är väl de funderingar jag hade i samband därmed, som han betecknade som mina gissningar.

Men den direkta fråga jag ställde till herr Carl Gustaf Ekman stod i nära samband med den fråga, som *han* riktade till herr socialministern. Herr Carl Gustaf Ekman ställde till socialministern den frågan, varför arbetslöshetskommissionen anser sig kunna göra hänvisning efter 1922, om socialministerns uppfattning om det tredje slagets konflikter är riktig. Socialministern svarade, att han icke visste det, och herr Carl Gustaf Ekman gav det beskedet, att han visste det, ty herr Carl Gustaf Ekman hade frågat arbetslöshetskommissionens ordförande. Denne hade förklarat som sin uppfattning, att hänvisningsförfarandet i 1922 års direktiv bibehölls för partiella konflikter. Det behövde jag inte gå och fråga arbetslöshetskommissionens ordförande om, ty det har arbetslöshetskommissionen sagt redan 1923 i det yttrande, som återfinnes på sista sidan i detta utlåtande, om herrarna behaga se efter. Att socialministern icke fann sig kunna svara på den av herr Carl Gustaf Ekman framställda frågan, berodde tydligen på att socialministern, och det kanske med ett

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

visst fog, ansåg, att ifall det skulle vara någon mening med att tala om hänvisningsförfarande — det tycks vara flera än herr Carl Gustaf Ekman, som äro angelägna om att jag inte skall få svar på den fråga jag framställer — skulle det vara ett förfarande, som vore förenat med avstängning från understöd som påföljd. Men det är inte något sådant hänvisningsförfarande, som arbetslöshetskommissionen talat om, utan arbetslöshetskommissionen har talat om ett hänvisningsförfarande *utan* påföljd. Arbetslöshetskommissionen säger ifrån, att det visserligen är sant, att direktiven år 1922 bibehöllo — ja, det är inte jag, som obstruktionstalar utan kammaren som obstruktionssorlar, så jag tar saken med ro — systemet med arbetsanvisning vid arbetskonflikt men tillfogar: *»Riksdagen gjorde ingen ändring i beslutet av den 10 mars, att ingen skyldighet skulle föreligga för den arbetslöse att antaga sålunda erbjudet arbete.»* Min fråga till herr Carl Gustaf Ekman gällde, *huruvida han l i k s o m a r b e t s l ö s h e t s k o m m i s s i o n e n a n s e r, a t t h ä n v i s n i n g i c k e s k a l l l e d a t i l l p å f ö l j d f ö r d e n, s o m v ä g r a r a t t f ö l j a h ä n v i s n i n g e n.* Om det icke anses nödvändigt för den arbetslöse att följa anvisningen, då har, som jag redan förut påpekat, denna diskussion varit tämligen meningslös. Herr Carl Gustaf Ekman vägrade, som sagt, tydligen att svara på den frågan, när jag först framställde den. Det är därför som jag nu undrar, om han citerade fullständigt, då han citerade sitt samtal med den *nuvarande* ordföranden i arbetslöshetskommissionen, ty om den nuvarande ordföranden i kommissionen har samma uppfattning som arbetslöshetskommissionen hade 1923, betyder det, att även denne ordförande anser, att ingen påföljd skall komma av en hänvisning, som icke efterföljes.

Det är ju inte mycket troligt, att jag får svar på frågan denna gång heller, men jag har velat konstatera, att herr Carl Gustaf Ekman inte vill svara på frågan, om arbetslöshetskommissionen av 1923 hade rätt eller orätt i sin tolkning, att ingen skyldighet föreligger för den arbetslöse att antaga erbjudet arbete. Det kan också vara ganska intressant att få konstaterat, att herr Carl Gustaf Ekman inte *vill* svara på den frågan.

Herr Thorberg: Herr talman! Herr Trygger ansåg, att jag hade gjort honom orätt i mitt förra yttrande. Jag skulle nämligen icke hava observerat, att han sagt, att det vid partiell konflikt *kan* göras en hänvisning och ej att det *skall* ske hänvisning. Men, herr Trygger, vi få ändå inte glömma själva utgångspunkten för denna debatt i kammaren. Den är ju, att arbetslöshetskommissionen har beslutat att i fallet Stripa göra hänvisning till arbete därstädes och att regeringen, som också har funnit konflikten vara partiell, har ansett skäl till hänvisning icke föreligga. Regeringen har alltså verkställt en prövning av saken och funnit arbetslöshetskommissionens resonemang ej vara riktigt. Sedan kommer statsutskottet och säger, att konflikten ej är partiell utan allmän, och när man då frågar herr Ekman — det var därför jag begärde ordet — vad det är, som nu karakteriserar Stripakonflikten som allmän, svarar han i sitt sista anförande: *»Jo, det är att arbetarna vid Stripa nu begära högre timlöner än som gälla på andra arbetsplatser.»* Ja, men riksdagens direktiv tala ju inte därom, utan de säga, att om *syftet* med konflikten är att på andra orter eller på andra arbetsplatser åstadkomma en högre lön, måste den betecknas såsom en konflikt av allmän karaktär. Herr Ekmans svar visar sålunda, att det är fråga om en ändring av direktiven och icke en förklaring av desamma.

Nu är det ju omöjligt att med något fog kunna säga, att Stripaarbetarna föra en konflikt av allmän karaktär, ty det är ju så, att de begära endast, att i Stripa sådana löner skola tillämpas, som genom avtal mellan gruvindustriarbetarförbundet och järnbruksförbundet nu tillämpas vid en del andra gruv-

fält i trakten. Det kan sålunda icke anses vara ett led i en aktion att höja lönerna vid de andra arbetsplatserna. (Herr Ekman, Carl Gustaf: De begära 10—20 % mer.) Ja, men även om det skulle vara rätt, herr Ekman, så kan väl detta icke medföra en höjning av lönerna vid de andra gruvfälten. Och, herr Ekman, är det någon, som kan tro, att gruvindustriarbetarförbundet skulle vilja vidtaga någon särskild åtgärd för att höja lönerna för de syndikalistiskt organiserade arbetarna, eller är det någon, som tror, att de syndikalistiska arbetarna skulle föra någon konflikt särskilt i syfte att höja lönerna för gruvindustriarbetarna på andra platser? Hela frågeställningen är fullständigt orimlig, herr Ekman, och argumentationen pekar direkt på att man här vill avse en förändring av direktiven, trots allt förnekande av detsamma.

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Herr förste vice talmannen: Endast några få ord. Jag vill konstatera, att det förslag, som jag tog mig friheten att framställa i början av denna diskussion, icke väckt någon större anklag. Mitt förslag gick ut på bifall till utskottets förslag med uteslutande ur utskottets motivering av allt det, som kunde innebära ett omdöme i Stripafrågan. Jag var nog naiv att tro, att man från regeringshåll skulle visa mera förståelse för detta mitt förslag än som kom till synes i det korta och vänliga omnämnande, som utrikesministern gav det.

Herr Ekman har sagt, att efter ett uteslutande av detta omdöme i utskottets motivering tillräcklig klarhet icke skulle föreligga med avseende å de konklusioner, som utskottet kommit till. Jag får säga, att jag har under denna långa debatt, så länge jag orkat, uppmärksamst åhört alla de kommentarer, som lämnats såväl från regeringsbanken som från talesmännen för utskottets förslag, och jag prisar den lycklig, som efter att ha åhört dem, i detta nu kan fälla ett omdöme i Stripafrågan. Jag kan i varje fall icke göra det. Jag har fortfarande den uppfattningen, att det varit lyckligt, om denna passus i utskottets utlåtande fallit bort. Å andra sidan måste jag hålla på de direktiv, som jag förordat och som, så vitt jag förstår, innehålla en förklaring av 1922 års direktiv. Huru de komma att visa sig i praktiken är synnerligen svårt att veta. Var och en vet, att det här gäller omdömesfrågor i allmänhet. Jag hoppas i alla fall, att dessa ändringar skola komma att medföra en förbättring, och jag måste således i varje fall hålla på de givna direktiven. Under sådana förhållanden följer jag mitt eget förslag så långt som det kommer att visa sig vara möjligt, och sedan återstår mig ingenting annat än att rösta för de förnyade direktiven.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å det nu ifrågavarande utlåtandet förekommit följande yrkanden: 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas och utskottets motivering godkännas; 2:o), av herr *förste vice talmannen*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan och godkänna utskottets motivering med uteslutande av den del därav, som å sid. 7 rad 2 nedifrån i det tryckta utlåtandet började med »Vid den granskning» och å sid. 8 rad 7 nedifrån slutade med »längre än nödvändigt»; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna den av herr A. C. Lindblad m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan och godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

Herr *förste vice talmannen* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av herr A. C. Lindblads m. fl. reservation, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Ang.
arbetslöshets-
understöd vid
arbetskonflikt.
(Forts.)

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 168 och godkänner utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr A. C. Lindblad m. fl. vid utlåtandet afgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen, enligt av herr *Wallés* jämte 16 av kammarens övriga ledamöter före voteringspropositionens godkännande framställd begäran, medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 50.

Vid omröstningen röstades

ja av herr förste vice talmannen, herrar Trygger, Stendahl, Hederstierna, Ljunglund, greve Lagerbjelke, herrar Reuterskiöld, Carl Gustaf Ekman, Hjalmar Hammarskjöld, Borell, Fehr, Sederholm, von Stockenström, John Karlsson, Kobb, Westman, Carl Gustaf Hammarskjöld, David Bergström, Karl Gustafsson, Oscar Ericson, Karl Johan Ekman, Abrahamsson, greve Spens, herrar Rooth, Johan Bernhard Johansson, Per Gustafsson, Bondeson, Martin Svensson, Jeansson, Petrus Nilsson, Erik Anderson, Rune, Bodin, Boberg, Johan Nilsson i Kristianstad, Adolf Dahl, Clemedtson, Alexander Nilsson, Elof Andersson, Leander, von Geijer, Nils Anton Nilsson, Wohlin, Antonsson, Jönsson, Boman, Hallin, Widell, Sundberg, Isak Svensson, Pettersson, Johan Johansson, von Sneidern, Vännersten, Per Adolf Larsson, Edward Larson, Ernst Svenson, Vrang, August Johansson, Lundell, Bergman, Georg Dahl, Ingeström, von Koch, Lindgren, Gottfrid Karlsson, Schedin, Pers, Per Andersson, Jonas Andersson, Carl Carlsson, Enhörning, Kvarnzelius, Tjällgren, Johan Peter Johansson, Frändén, Österström, Rosén, Bergqvist, Hellström, Rogberg, Almkvist, Jonsson och Gabrielsson; samt

nej av herr andre vice talmannen, herrar Klefbeck, Lindley, Thorberg, Magnuson, Möller, Wahlmark, Julin, Sjöblom, Carl Svensson, Nothin, Åkerman, Björkman, Bårg, Oscar Olsson, Thulin, Albert Bergström, Pauli, Larsén, Östergren, Linder, Kropp, Jacob Larsson, Olof Olsson, Johan Nilsson i Malmö, Lindblad, Wigforss, fröken Hesselgren, herrar Gustav Hansson, Sigfrid Hansson, Holmgren, Sandegård, Ström, Strömberg, Schlyter, Sandén, Örne, Åkerberg, Petrén, Dalberg, Åström, Sandler, Norling, Norin, Carl Eriksson, Wallés, Lindhagen, Luterkort, Winberg och Asplund.

Herrar Ljunggren och Björnsson förklarade sig avstå från att rösta.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets memorial nr 4, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första särskilda utskottets utlåtande nr 1 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om delning av jord å landet m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i detta memorial hemställt bifölls.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Larsson, Per Adolf*, för tiden från och med den 2 innevarande månad till riksdagens slut.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.15 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 2 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollen för den 27 nästlidne maj.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkande nr 53, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1926—1927 m. m.; samt

bankoutskottets memorial nr 11 B, med överlämnande av sammanställning över anslagen under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets memorial nr 169.

Föredrogos och lades till handlingarna statsutskottets memorial:

nr 170, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckta motioner om tillfällig löneförbättring åt lärare vid folk- och småskolor samt högre folkskolor; och

nr 171, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om tillfällig löneförbättring för lärare vid statsunderstödda folkhögskolor.

Vid föredragning av andra särskilda utskottets memorial nr 9, angående arvode åt dess sekreterare m. fl. bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.37 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Torsdagen den 3 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne maj.

Föredrogs och företogs punktvis till avgörande bevillningsutskottets betänkande nr 53, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1926—1927, m. m.

*Ang.
inkomst- och
förmögenhets-
skatten
för år 1926.*

Punkten 1.

I innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t dels föreslagit riksdagen besluta, att inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1926 skulle utgå med 160 procent av de i 19 § i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt stadgade grundbelopp, dels ock upptagit ifrågavarande inkomsttitel i det i statsverkspropositionen intagna förslaget till riksstat på följande sätt

<i>α.</i> Skatt å inkomst och förmögenhet	kronor 139,000,000	
<i>β.</i> B-skatt å aktiebolag m. fl.	» 3,000,000	142,000,000

I de likalydande motionerna nr 82 i första kammaren av herr *Johan Bernhard Johansson* m. fl. och nr 112 i andra kammaren av herr *Winkler* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att, för den händelse vid fastställandet av budgeten för 1926—1927 det skulle visa sig möjligt vidtaga skattesänkning, i första rummet en nedsättning av inkomst- och förmögenhetsskatten måtte vidtagas i sådan omfattning, att densamma, som för närvarande utginge med 170 procent av grundbeloppet, i stället måtte uttagas efter 150 procent.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten i anslutning till vad däri anförts hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag angående skatteprocenten samt med avslag å motionerna I: 82 av herr *Johan Bernhard Johansson* m. fl. och II: 112 av herr *Winkler* m. fl., besluta, att inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1926 skulle utgå med 160 procent av de i 19 § i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt stadgade grundbelopp;

B) att inkomst- och förmögenhetsskatten måtte för budgetåret 1926—1927 beräknas på följande sätt:

Inkomst- och förmögenhetsskatt:

<i>α.</i> Skatt å inkomst och förmögenhet	kronor 139,000,000	
<i>β.</i> B-skatt å aktiebolag m. fl.	» 3,000,000	142,000,000

Herrar *Wohlin*, *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Boman*, *Borell*, *Jönsson* i Boa, *Lithander*, *Olsson* i Golvvasta och *Bengtsson* i Kullen hade vid det föreliggande betänkandet avgivit ett särskilt yttrande av följande innehåll:

»Den i statsverkspropositionen innehållna utredningen angående de indirekta och direkta skatternas tryck inom olika sociala skikt och inkomstslägen anse vi vara behäftad med betydande brister och föga vägledande för sitt åsyftade ändamål. Under nuvarande förhållanden är det enligt vår mening synnerligen önskvärt att nedbringa den alltjämt mycket tyngande direkta beskattningen. Vi hålla före, att utskottet bort avväga skattesänkningarna för instundande budgetår på sådant sätt, att inkomst- och förmögenhetsskatten kommit att utgå med 155 procent av grundbeloppet.»

*Ang.
inkomst- och
förmögenhets-
skatten
för år 1926.
(Forts.)*

Herr statsrådet **Wigforss**: Jag begärde ordet endast för att beledsaga antagandet av det här betänkandet med ett par ord. Det är icke min mening att gå tillbaka till det ögonblick, då de inkomstberäkningar, som nu skola beslutas, framlades för riksdagen, men jag kan icke annat än med tanke på den kritik, som under remissdebatten riktades mot inkomstberäkningarna i statsverkspropositionen, uttala min tacksamhet till bevillningsutskottet, för att det efter sitt mera djupgående studium av dessa inkomstberäkningar har funnit, att det kunnat till alla delar följa dem, och sålunda icke funnit, att den kritik, som även i denna kammare med stor styrka riktades mot den, som man ansåg, alltför stora optimismen, hade någon tillräckligt bärande grund. Emellertid återstå ju ännu de inkomstberäkningar, som komma från statsutskottet, men jag förmodar, att då man här från bevillningsutskottet har kunnat lägga fram detta förslag, förutsätter man, att även statsutskottet skall följa de i statsverkspropositionen gjorda beräkningarna.

Den enda punkt, där någon meningsskiljaktighet råder inom utskottet, är ju rörande skattesänkningens art. Jag vill erinra om, att i fråga om skattesänkningens storlek följer utskottet helt och hållet den kungl. propositionen. Jag kan säga, att det är med en viss tvekan, som jag godtar det, ty som kammaren erinrar sig, har jag en gång påpekat, att på grund av den nu löpande budgetens utfall, som kanske kommer att visa en viss brist, och då denna brist är beroende på, att vissa utgiftstitlar överskridits mer än man tänkt sig, hade det funnits anledning att överväga, huruvida icke skattesänkningen hade bort göras något mindre än som här föreslås. Då jag emellertid finner, att bevillningsutskottet fullkomligt enhälligt har vågat taga på sitt ansvar att här följa propositionen av januari, och dessutom finner, att ett par av utskottets ledamöter ha velat gå ett steg längre i fråga om skattesänkningen — en vill sänka inkomstskatten ytterligare med fem enheter, en annan vill sänka sockerskatten ytterligare — förefaller det mig, att den risk, jag verkligen påtog mig, när jag lade fram detta förslag om skattesänkning, kan jag bära med större lätthet, då riksdagen har förklarat sig villig att dela den.

Emellertid vill jag icke sluta detta anförande utan att påpeka, att hela förutsättningen för, att man vågade lägga fram ett förslag om en så stark skattelindring vid denna riksdag, var, att besparingar i fortsättningen skola göras i fullt den omfattning, som man har förutsatt inom den nu sittande regeringen. d. v. s. förutsättningen för, att denna skattesänkning skall kunna hållas under ett följande budgetår, är att den minskning i försvarets kostnader, som beslöts vid 1925 års riksdag, också kommer att utan tvekan att genomföras, och vidare att utgifterna för övriga huvudtitlar icke komma under ett följande budgetår att ökas utan tvärtom snarare att minskas. Det är endast under denna förutsättning, som jag vågar taga på mitt ansvar att föreslå en så långt gående skattesänkning, och jag utgår ifrån, att denna förutsättning kommer att hållas i minnet.

Herr **Borell**: Herr greve och talman, mina herrar! Som herrarna finna av det föreliggande utskottsbetänkandet, tillhör jag dem bland bevillningsut-

Ang.
inkomst- och
förmögenhets-
skatten
för år 1926.
(Forts.)

skottets ledamöter, som i en vid betänkandet fogad reservation givit uttryck åt den meningen, att skattesänkningarna bort avvägas så, att procenttalet på grundbeloppet, varefter inkomst- och förmögenhetsskatten beräknas, borde sättas lägre, än vad utskottsmajoriteten föreslår, eller bestämmas till talet 155. Då herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i årets statsverksproposition var inne på frågan om eventuell skattenedsättning, utgick han ifrån, att sådana nedsättningar borde anordnas så, att något större lättnad bereddes åt den indirekta beskattningen än åt den direkta, och han grundade denna sin uppfattning därpå, att man kunde utgå ifrån, att de indirekta skatterna på hårdare sätt trycka de mindre inkomsttagarna än de ekonomiskt mera bärkraftiga och att det kan sättas i fråga, huruvida detta större tryck i tillräcklig mån kompenseras av inkomstskattens progressivitet. Finansministern förklarade, att han i någon mån sökt stöd för denna uppfattning i en utredning, som verkställts angående skatternas tryck i olika sociala skikt och inkomstläger. Vad beträffar denna utredning, såvitt den avser den fördyring av levnadskostnaderna, som åstadkommes av tullar och acciser, har densamma verkställts av socialstyrelsen i samråd med finansdepartementet. I den skrivelse, varmed socialstyrelsen överlämnat sin utredning till finansdepartementet, framhåller socialstyrelsen själv, att det siffermaterial, som ligger till grund för utredningen, varit ofullständigt och bristfälligt och att även beräkningsmetoderna lida av vissa svagheter. Även om man sålunda enligt socialstyrelsens mening i stort sett kan godtaga den bild, som blivit resultatet av utredningen, måste man dock säga sig, att rent siffermässigt sett den gjorda utredningen är behäftad med åtskilliga bristfälligheter och således i viss mån otillförlitlig.

Vad beträffar utredningen om den direkta beskattningens tryck, lider denna av den svagheten, att man tagit hänsyn allenast till den egentliga inkomstskatten, men däremot icke fäst sig vid den del av skatten, som utgår på den i deklarerad inkomst ingående förmögenheten och icke heller tagit hänsyn till övriga direkta skatter, såsom arvs- och stämpelskatter m. m. Detta gör, att även denna del av utredningen icke är fullt rättvisande. Det är uppenbart, att de direkta skatterna i många fall trycka hårdare, än vad den verkställda utredningen ger vid handen. Finansministern säger också i statsverkspropositionen, att den gjorda utredningen icke kan läggas till grund för något mera allmängiltigt bedömande av den föreliggande frågan.

Nu må det emellertid vara hur som helst med ifrågavarande utredningar. Enligt min mening är det icke den omständigheten, att den direkta eller indirekta beskattningen trycker hårdare eller lättare vid olika inkomster, som skall vara det huvudsakligt avgörande, när det gäller att bedöma, huruvida en möjlig skattenedsättning bör fördelas mellan den direkta eller indirekta beskattningen. Denna fråga måste man enligt min mening bedöma efter helt andra synpunkter. Det gäller att taga i övervägande, huruvida med hänsyn till det ekonomiska livet i dess stora organiska sammanhang man för det stora hela gör större nytta genom att genomföra en kraftigare nedsättning av den direkta beskattningen än av den indirekta. Det gäller således att se till, huru man bör förfara för att åstadkomma, att vårt näringsliv, vår industri, vår handel och vårt jordbruk få det stöd och den uppmuntran, som de behöva för att kunna bedriva en inkomstbringande och utvecklingsmöjlig verksamhet. Det har många gånger framhållits i riksdagen, att vår skattelagstiftning, sådan den fastställts genom våra nya skattelagar och såsom den tillämpas efter de skärpningar i dessa skattelagar, som tid efter annan kommit till stånd, är en av de faktorer, som verksamt bidragit till, att vårt näringsliv fått alltmera svårt att hålla sig uppe i konkurrensen med utlandet.

Dessa påpekanden ha, såvitt jag förstår, alltför litet hittills uppmärksamats av de svenska statsmakterna. Man kan ju nu peka på, att även utanför

riksdagen i växande omfattning höjts röster, som betonat vikten av de synpunkter, som sålunda i riksdagen framhållits. Den ena efter den andra av näringslivets män ha trätt fram och betygat, att den svenska skattelagstiftningen utgör en tung hämmande börda för utvecklingen av det svenska näringslivet och framhållit nödvändigheten av att vid skattefrågors avgörande mera hänsyn toges till näringslivets behov, om det verkligen skall bli möjligt att i vårt land behålla ett näringsliv av sådan styrka och utvecklingsmöjlighet, att vårt folks levnadsstandard kan bibehållas vid nuvarande nivå. Sanningen av dessa ord har också bekräftats av påtagliga förhållanden. Det är nog ingen av herrarna obekant, att inom åtskilliga av våra större industrier på allvar tagits upp till dryftande frågan, huruvida icke verksamheten till större eller mindre del måste överflyttas till annat land än Sverige för ernående av bättre ekonomiska förutsättningar för verksamheten, och man har trott, att dessa överväganden resulterat i definitivt beslut beträffande en av våra större och mera utvecklingsbara industrier. Dess bättre ser det för närvarande icke ut så, men säkert är, att ett villkor för näringslivets framtida gynnsamma utveckling är, att skattelagstiftningen tar mera hänsyn, än vad som skett, till näringslivets behov. De anmärkningar, som i detta hänseende framkommit, gälla naturligtvis närmast aktiebolag, då det är under den formen, som det stora näringslivet bedrives. Och särskilt har påpekats den ogynnsamma ställning, vari aktiebolag i beskattningshänseende, tack vare hög progression, dubbelbeskattning och i synnerhet till följd av de regler, som tillämpas beträffande dotterbolagens beskattning, befinna sig i förhållande till motsvarande företag i utlandet, vilket naturligtvis handikapar det svenska näringslivet i dess konkurrens med det utländska.

Det är enligt min mening vida mera viktigt både för det allmänna och för de enskilda, att staten genom sina skattelagstiftningsåtgärder tager fasta på dessa synpunkter och befordrar näringslivets möjligheter att ge arbete och bröd åt landets invånare och att betala sådana löner, att den nuvarande levnadsstandard kan hållas uppe och möjligen förbättras. Detta är enligt min mening vida viktigare än att den indirekta skatten nedsättes med något större eller mindre belopp beträffande vissa konsumtionsartiklar.

Jag har härmed velat klargöra de skiljaktiga synpunkter, som vid avgörandet av denna fråga gjort sig gällande inom bevillningsutskottet. Enligt min mening äro de synpunkter, som jag framfört, obestriddligt riktiga, och ett följande av dessa synpunkter medför på längre sikt en större nytta för hela vårt land och för alla dess samhällslager, icke minst för arbetarna, än en sänkning av några ören å de redan billiga artiklarna kaffe och socker. Jag skall naturligtvis icke ingå på lämpligheten av att sänka kaffetullen. Den saken har ju redan vid denna riksdag beslutits, men jag vill såsom allmänt omdöme uttala, vad denna tullnedsättning beträffar, att den är desto mindre välbetänkt, som ingen människa kan med bestämdhet avgöra, huruvida någon som helst lättnad därigenom beredes någon konsument i detta land eller överhuvud taget något svenskt intresse, utan lika sannolikt är, att verkningarna av tullsänkningen komma utländska producenter eller mellanhänder till godo.

Jag har i frågans nuvarande läge icke något yrkande att framställa, men jag har så mycket hellre, till den kraft och verkan det hava kan, velat framhålla dessa synpunkter, som vid nästa riksdag med all sannolikhet komma att framläggas till riksdagens avgörande synnerligen vittomfattande och ingripande skattefrågor, och det vore att hoppas, att dessa synpunkter då vunne mera beaktande, än vad de hittills gjort inom den svenska riksdagen.

Herr Björnsson: Den föregående ärade talarens anförande ger mig anledning att säga ett par ord, ehuru det icke utmynnade i något annat yrkande, än

Ang.
inkomst- och
förmogenhets-
skatten
för år 1926.
(Forts.)

Ang.
inkomst- och
förmögenhets-
skatten
för år 1926.
(Forts.)

att vi skulle ansluta oss till vad bevillningsutskottet föreslagit. Han gjorde till en början gällande, att den utredning, från vilken finansministern till någon del hämtat stöd vid bestämmandet av fördelningen mellan direkta och indirekta skatter, lider av vissa brister, och det är naturligtvis klart, att så är fallet. Men då den föregående ärade talaren nämnde vissa sådana brister, som det är mycket lätt att peka på, så tror jag, att det är lämpligt, att peka på även andra.

Det kan ju mycket lätt konstateras, att den utredning, som det är fråga om, börjar med ett inkomstläge, om jag får använda det ordet, av 3,000 kronor, under det att ett mycket stort antal av vårt lands medborgare befinner sig på ett vida lägre inkomststreck, och att just för dessa lägre inkomster den indirekta beskattningen självfallet kommer att verka mycket tyngre än för en inkomst av 3,000 kronor. Den brist, som jag sålunda velat framhålla, pekar i rakt motsatt riktning mot de brister, som den föregående ärade talaren uppehöll sig vid.

Sedan ägnade den ärade talaren sig åt vissa betraktelser angående skatte-trycket och inflytande av skatten på vårt näringsliv. Jag vill icke bestrida, att det kan ligga någon sanning i vad han sagt, men jag tror icke, att man får draga alltför stora slutsatser av hot om flyttning av en industri från ett land till ett annat. I den mån, som storindustrien blir allt mer och mer internationaliserad, tror jag, att man har att räkna med ideliga försök att på den vägen bringa ned skatterna till ett minimum. Det är ju mycket begripligt, att ett företag av den typ, som herr Borell tycktes närmast tänka på, söker förlägga beskattningsorten till det land, där skatterna äro lägst. Emellertid torde det vara en massa andra omständigheter, som spela en vida större roll vid valet av förläggningsplats för en industri än just beskattningsförhållanden.

Men vad jag särskilt vill anmärka på är, att dessa betraktelser ha mycket litet sammanhang med den fråga, som det i dag gäller att avgöra. Ty man kan inte göra gällande, att en nedsättning av procentsatsen för den direkta skatten, från låt oss säga 160 till 155 enheter, betyder något nämnvärt i fråga om de förhållanden, som den föregående ärade talaren påpekade, utan det är fastmer grunderna för själva vår taxering, som det där är fråga om. Det föreligger ju icke här i detta sammanhang den ringaste anledning att sysselsätta sig med själva grunderna för dotterbolagens beskattning och dylikt. Naturligtvis kan det ju alltid vara lämpligt med en försenad remissdebatt så här, när beslutet skall fattas, men jag tror icke, att den har någon egentlig betydelse för avgörandet i fråga om så besvärliga problem som beskattning av bolag och dotterbolag.

Jag vill särskilt erinra, att den sänkning av den indirekta skatten, som bevillningsutskottet här föreslagit, gäller ett sådant näringsmedel som socker. Detta är tills vidare beskattat genom tull och accis med 24 öre per kilogram, under det importvärdet i nuvarande stund uppgår till 30 öre per kilogram. Detta är naturligtvis en kvarleva från den tid, då man betraktade sockret som en lyx eller som ett gift. Det tillverkas under fiskalisk kontroll liksom vårt brännvin, och det torde vara klart, att detta är ett missförhållande, som man så snart som möjligt bör söka komma bort ifrån. Jag tror också, att det i viss mån har betydelse för vårt näringsliv. I den mån, som detta näringsmedel kan bli billigare och konsumtionen därigenom ökas, beredas bättre av-sättningsmöjligheter för en viss del av vårt jordbruk, vilket vad vi hört i denna kammare under denna riksdag, tillmätas en utomordentlig stor ekonomisk betydelse för stora och viktiga delar av vårt land.

Herr Borell: Herr Björnsson påpekade, att den föreliggande utredningen företer en brist, som jag icke fäst mig vid, den bristen nämligen, att man bör-

jat sina beräkningar vid ett utgiftsläge av 3,000 kronor och att, om den bristen icke hade funnits, man skulle ha fått ännu mera belägg för den uppfattningen, att den indirekta beskattningen vid lägre inkomster blir vida högre än den direkta. Detta torde väl i viss mån vara sant, men det bör dock observeras att ibland de inkomsttagare, som ha en inkomst under 3,000 kronor, finnes ett mycket stort antal, som ännu icke bildat familj och för vilka sålunda den indirekta beskattningen är av relativt underordnad betydelse. Skattetryckets större eller mindre relativa tryck kan emellertid enligt min mening jäva riktigheten av vad jag tillåtit mig förut under debatten framhålla. Det är visserligen sant, att en sänkning av skatteprocenten från 160 till 155 icke i och för sig själv kan betyda så förfärligt mycket, men det är att märka, att den nuvarande inkomstskatten är fullkomligt innormal enligt sina egna utgångspunkter och att varje steg man kan taga mot en normalare direkt beskattning är ett steg i rätt riktning.

Ang.
inkomst- och
förmögenhets-
skatten
för år 1926.
(Forts.)

Herr **Björnsson**: Endast en kort anmärkning! Jag vill erinra om, att t. ex. textilindustriens samtliga arbetare med ytterst få undantag befinna sig i ett inkomstläge av ungefär 2,000 kronor och därunder, och jag tror, att de upplysningar, som vi hörde angående vissa gruvarbetare för kort tid sedan, också giva vid handen, att det är fallet jämväl med ett mycket stort antal av exportindustriens arbetare. Dessa liksom textilindustriens arbetare äro naturligtvis i stor utsträckning familjeförsörjare.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 2—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets memorial nr 11 B, med överlämnande av sammanställning över anslagen under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Föredrogs ånyo statsutskottets memorial nr 169, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande statsutskottets utlåtande nr 157 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 216 angående ändringsarbeten å serafimerlasarettet m. m.

Vad utskottet i detta memorial hemställt bifölls.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 305, angående beredande av en tryggare ställning i rättsligt hänseende åt biträdande lärare vid folkskolor och lärare vid mindre folkskolor; samt

nr 306, angående utredning om de ekonomiska faktorer, som verka bestämmande på den moderna filmverksamheten m. m.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 307, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd ur fonden för bibanor i vissa delar av riket till Åmål—Årjängs järnvägsaktiebolag för utförande av ett hamnspår;

nr 324, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till tryckningskostnader;

nr 325, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till utvidgning av köksbyggnaden vid Uppsala hospital och asyl;

nr 326, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bestämmelser angående arvode och ersättning åt viss kontrollpersonal m. m.;

nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till bestämmelser angående de icke rättsbildade domsagobiträdenas avlöningsförhållanden och anställningsvillkor jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 328, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 333, till Konungen angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1926—1927, m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att jämväl andra kammaren bifölle vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 53.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.37 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
